



ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทย

ณัฐสุรีย์ เจริญสุขวิมล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2557

**A Legal Problem on the Enforcement of Punitive Damages in Thai Laws**

**NATSUREE CHAROENSUKWIMOL**

เลขทะเบียน.....	0231721
วันลงทะเบียน.....	- 3. พ.ย. 2557
เลขเรียกหนังสือ.....	34 9.074
	24 371 9
	2557

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements**

**for the Degree of Master of Laws**

**Department of Law**

**Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University**

**2014**




## ใบรับรองวิทยานิพนธ์

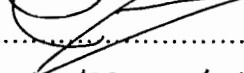
คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

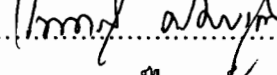
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทย  
เสนอโดย นางสาวณัฐสุรีย์ เจริญสุขวิมล  
สาขาวิชา นิติศาสตร์  
หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ  
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว


  
.....ประธานกรรมการ  
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สุธีธรรมรักษ์)

  
.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์  
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

  
.....กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

  
.....กรรมการ  
(อาจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง)

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ รับรองแล้ว

  
.....รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์วัลย์ สัตยรักษ์วิทย์)

วันที่ 19 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2557

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทย
ชื่อผู้เขียน	ณัฐสุรีย์ เจริญสุขวิมล
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

### บทคัดย่อ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องปรามการกระทำความผิดที่ร้ายแรงให้ ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบ และเป็นอุทาหรณ์มิให้ผู้อื่นกล้ากระทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั้น ซ้ำอีก โดยค่าเสียหายเชิงลงโทษมีจำนวนมากกว่าค่าเสียหายที่แท้จริง ปัจจุบันกฎหมายไทยมี บทบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายเฉพาะแต่กลับมีการนำมาใช้น้อยและมีปัญหาใน การบังคับใช้จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบวิวัฒนาการ ความหมาย แนวคิดทฤษฎี และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหาย เชิงลงโทษในกฎหมายไทยและต่างประเทศ ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิง ลงโทษในกฎหมายไทย และแนวทางการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทยให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยมีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้ ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) ปัญหาการกระทำให้สูงชันค่าเสียหายเชิงลงโทษ (2) ปัญหาลักษณะของ การกระทำความผิดหรือพฤติการณ์ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (3) ปัญหาการกำหนด จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ และ (4) ปัญหาผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงเป็น ที่มาของการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อันสามารถเทียบเคียงกับ กฎหมายไทย เพื่อเสนอแนะในการแก้ปัญหาค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทย

จากปัญหาข้างต้นผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้นำหลักการเปิดเผยพยานหลักฐานของ คู่ความแต่ละฝ่าย และหลักการดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานก่อนการ พิจารณาสืบพยานของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหา พยานหลักฐาน ตลอดจนการพิจารณาของผู้เสียหายที่ต้องการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ เสนอให้ทบทวน ลักษณะการกระทำหรือพฤติการณ์ที่สมควรกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยขยายความให้ กว้างขึ้นเพื่อให้ทันต่อการกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงไป เสนอให้มีการศึกษาความเหมาะสมของ

อัตราการค้าขายเงินตราไทยที่เป็นธรรมทั้งต่อฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดในแต่  
ลักษณะโดยไม่จำเป็นต้องกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเงินตราไทยเสมอไป และเสนอให้  
เพิ่มอำนาจแก่ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทในศาล โดยให้มีอำนาจทำรายงานความเห็นเรื่อง  
ค่าเสียหายเงินตราไทยรวมเข้าสำนวนคดีโดยให้ศาลนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนด  
ค่าเสียหายเงินตราไทย โดยแนวทางทั้งหมดดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาการบังคับใช้ค่าเสียหายเงิน  
ตราไทยในกฎหมายไทยให้มีความเหมาะสม บรรลุวัตถุประสงค์และมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

Thesis Title            A legal problem on the enforcement of punitive damages in Thai laws  
Author                    Natsuree Charoensukwimol  
Thesis Advisor        Associate Professor Pinit Tipmanee  
Department            Law  
Academic Year        2013

### **ABSTRACT**

Punitive damages have the objective to warn the severe wrongdoing so that the wrongdoer will be intimidated. It will be the example to bar other to conduct the same action again as the punitive damages have the amount substantially higher than the actual damages. Now Thai law has provision about the punitive damages in the specific law but it is not applied actively and this problem in its application leads to this study which has a purpose to know the evolution, definition, theory and principles of punitive damages, legal measures of punitive damages in Thai law and laws of the other countries, legal problem in application of punitive damages in Thai law and guideline to efficiently apply the punitive damages in Thai law.

From the study, it is found that the punitive damages in Thai laws has the 4 main problems in its applications as follows: (1) problem in burden of proof for the punitive damages; (2) problem in characteristic of the wrongdoing or the behavior which should be compensated by the punitive damages; (3) problem in fixing the amount of punitive damages and (4) problem about the person who is entitled to make the discretion on punitive damages. These cause the studying on legal measure of punitive damages in oversea which are the laws in United States of America, United Kingdom and Federal Republic of Germany in comparison with Thai law in order to give a suggestion about resolution on application of punitive damages under Thai Law.

From the abovementioned problems, the author has a suggestion to apply the principle on disclosure of evidences and principle of factual investigation and evidence gathering before the court hearing in the United States to enhance the efficiency in evidence investigation and to lessen the burden of the damaged person to prove the punitive damages. The author also proposes to review and extend the characteristic of the wrongdoing or the behavior which should be compensated by the punitive damages in order to cover the types of wrongdoing which now

changes and develops. The author proposes to study further on the appropriateness of the punitive damages calculation which is fair and just for both damaged person and wrongdoer in each type of case which it is not necessary to always fix the ceiling for the punitive damages. Also, the author proposes that the authority of the mediator or the compromiser in the court case dispute should be increased that they are entitled to report their opinion on the punitive damages in to the case documentation so that it can support the court's consideration and discretion in fixing the punitive damages. All of this suggested guideline can solve the problem in application of punitive damages under Thai law to be proper and be in accordance with its objective and yield a fairer result.

### กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือแนะนำของรองศาสตราจารย์ พิณิจ ทิพย์มณี ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น ตรวจสอบ และแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์โดยตลอดมาผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ได้กรุณาให้เกียรติเป็นประธานโดยมี รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ และดร.มณฑิชา ภักดีคง เป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนเจ้าหน้าที่หลักสูตรมหาบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตทุกท่านที่ให้ความสะดวกด้านการอำนวยความสะดวก และติดต่อประสานงานในการจัดทำวิทยานิพนธ์และการสอบวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายนี้ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงอำนาจแห่งความกตัญญูกตเวทิต่อบิดา มารดา ครูอาจารย์ และท่านผู้มีพระคุณทั้งหลาย พร้อมอำนาจบารมีแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ที่ผู้เขียนยึดมั่นเป็นที่พึ่งและกำลังใจสำคัญให้ผู้เขียนมีสติปัญญาอุตสาหะในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอมอบให้เป็นกตเวทิตาแด่ บิดา มารดา คุณยาย ที่เคารพรักยิ่ง ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความวิชาการต่างๆ ที่มีส่วนให้องค์ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ณัฐสุรีย์ เจริญสุขวิมล



## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. วรรณการ ความหมาย หลักเกณฑ์ หลักการและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	5
2.1 วรรณการของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	7
2.2 ความหมายของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	10
2.3 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	11
2.3.1 วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	11
2.3.2 ลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	12
2.3.3 บทบาทของค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	14
2.3.4 หลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	15
2.4 หลักการและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	25
2.4.1 ทฤษฎีความรับผิดชอบทางละเมิด.....	26
2.4.2 หลักความรับผิดชอบทางสัญญา.....	33
2.4.3 ทฤษฎีเยียวยาผู้บริโภค.....	36
2.5 ค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทย.....	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ.....	38
3.1 มาตรการตามกฎหมายไทย.....	38
3.1.1 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545.....	38
3.1.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550.....	40
3.1.3 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551.....	42
3.1.4 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....	43
3.2 กฎหมายตามกฎหมายต่างประเทศ.....	46
3.2.1 ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law).....	46
3.2.2 ประเทศที่ใช้กฎหมายระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law).....	58
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหาย เชิงลงโทษในกฎหมายไทย.....	64
4.1 ปัญหาการระงับการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	66
4.1.1 บุคคลที่ต้องรับผิด.....	74
4.1.2 เหตุที่ทำให้เกิดความเสียหาย.....	86
4.2 ปัญหาลักษณะของการกระทำความผิดหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ ค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	94
4.3 ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	99
4.4 ปัญหาผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ.....	100
5. บทสรุปและเสนอแนะ.....	104
5.1 บทสรุป.....	104
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	112
บรรณานุกรม.....	118
ประวัติผู้เขียน.....	122

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” หรือ “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ” (Punitive Damage) เป็นค่าเสียหายชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างจากค่าเสียหายทางแพ่งปกติทั่วไปที่กำหนดขึ้นตามความเสียหายที่แท้จริง กล่าวคือ ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีเจตนารมณ์ทางอาญาแฝงอยู่ โดยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เป็นการป้องปรามการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมมิให้เกิดขึ้นซ้ำอีก ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมิได้มีวัตถุประสงค์ในการเยียวยาความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ซึ่งแตกต่างจากค่าเสียหายที่แท้จริงหรือค่าเสียหายเชิงชดเชย (Compensatory Damage) ที่กำหนดขึ้นเพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สภาพเดิมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แม้แรกเริ่มค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีกำเนิดอย่างยาวนานในประเทศอังกฤษและได้รับความนิยมนอย่างกว้างขวางในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น สหรัฐอเมริกา แต่ต่อมาค่าเสียหายเชิงลงโทษกลับถูกตีความแคบลงในลักษณะจำกัดการนำไปใช้ ในขณะที่กลุ่มประเทศซึ่งใช้ระบบประมวลกฎหมายซึ่งแต่เดิมปฏิเสธหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างสิ้นเชิงกลับมีแนวโน้มนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้มากขึ้น เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ปัจจุบันค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นที่รู้จักกันในกฎหมายเฉพาะของประเทศไทย 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

แม้การมีบทบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายเฉพาะทั้ง 4 ฉบับ ดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายไทยยอมรับหลักการและเจตนารมณ์เรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ตาม แต่การบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผ่านมากลับไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยแม้ว่ากฎหมายไทยที่มีบทบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษทั้ง 4 ฉบับ จะมีเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายแตกต่างกันทำให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายแต่ละฉบับแตกต่างกันก็ตาม แต่ก็มีปัญหาในการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายประเด็นเดียวกัน ได้แก่ ปัญหาการกระทำความผิดหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหาย ปัญหาลักษณะการกระทำความผิดหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหาย

เชิงลงโทษ ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ และปัญหาผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ

แม้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ แต่เป็นกรณีที่ศาลสามารถกำหนดได้เองตามที่พิจารณาได้ความก็ตาม แต่ก็ไม่เป็นการห้ามและเป็นการดีที่หากโจทก์สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความร้ายแรงในการกระทำความผิดและความเสียหายที่ได้รับ ก็จะนำไปสู่การที่ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อไป ในส่วนปัญหาการพิจารณาพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีได้กำหนดเรื่องการพิสูจน์ความเสียหายไว้ว่าเป็นหน้าที่ของฝ่ายใด เป็นผลให้ต้องใช้บทบัญญัติเรื่องการพิจารณาพิสูจน์ตามบทบัญญัติ มาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น...” เป็นผลให้ผู้ถูกระทำละเมิดความลับทางการค้าโดยเจตนาถลันแกลิ่ง และผู้พิการที่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความร้ายแรงในพฤติการณ์การกระทำความผิดควบคู่ไปกับการพิสูจน์ค่าเสียหายตามปกติที่เป็นฐานในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาว่าการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเรื่องยากเพราะย่อมเป็นเรื่องที่ฝ่ายผู้กระทำความผิดต้องการปกปิดเพื่อให้ตนไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษซึ่งมีจำนวนสูงกว่าความเสียหายที่แท้จริง ในขณะที่อีกกลุ่มคือพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่แม้ว่าจะมีบทบัญญัติที่ช่วยลดภาระแก่ผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายโดยไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการเพราะเป็นเรื่องทางเทคนิคที่มีความซับซ้อนก็ตาม แต่แนวทางดังกล่าวอาจกลับกลายเป็นช่องว่างให้แก่ฝ่ายผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการใช้หลบเลี่ยงปิดบังซ่อนเร้นข้อเท็จจริงที่ตนเป็นฝ่ายพิสูจน์เพื่อไม่ให้ตนต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ขณะที่ปัญหาลักษณะของการกระทำความผิดหรือพฤติการณ์ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น กฎหมายเฉพาะทั้ง 4 ฉบับ มีแนวทางการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในทิศทางเดียวกันคือต้องเป็นการกระทำที่กฎหมายนั้นๆ ถือว่าร้ายแรงกว่าปกติ โดยมีความแตกต่างกันตามแต่ลักษณะของการกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนั้นๆ แต่ปัญหาเดียวกันคือการกระทำความผิดที่มีการพัฒนาลักษณะหรือพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงโดยสร้างความเสียหายมากขึ้นหรือน้อยลง ส่งผลถึงการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้นที่อาจไม่เป็นธรรมอีกต่อไปได้ เช่นเดียวกันกับ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิง

ลงโทษ โดยที่กฎหมายเฉพาะทั้ง 4 ฉบับ ต่างกำหนดเพดานการคำนวณอัตราค่าเสียหายเชิงลงโทษ เป็นจำนวนเท่าของความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่การให้ความสำคัญแก่การป้องปรามการกระทำความผิดของกฎหมายแต่ละฉบับ ซึ่งอาจไม่เหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงของการกระทำความผิดหรือพฤติการณ์ในการกระทำความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่วนปัญหาผู้มีอำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น กฎหมายไทยทั้ง 4 ฉบับ กำหนดให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจตามลำพังในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงนำไปสู่การโต้แย้งคัดค้านดุลพินิจเรื่องดังกล่าว เพราะค่าเสียหายเชิงลงโทษมีจำนวนที่มากกว่าความเสียหายที่แท้จริงหากกำหนดโดยไม่เหมาะสมแล้วจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้ทั้งต่อฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้กระทำความผิด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นจึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้ทราบปัญหาการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายทั้ง 4 ฉบับ และเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทยให้มีความเหมาะสมตามเจตนารมณ์และเกิดประสิทธิภาพในการป้องปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ ความหมาย แนวคิดทฤษฎี และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายหรือหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทย
4. เพื่อเสนอแนวทางหรือวิธีการในการแก้ปัญหาการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทย

## 1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทยอันได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้ จึงจำเป็นต้องศึกษา

หาวิธีการหรือแนวทางในการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเป็นธรรมทั้งแก่ฝ่ายผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และสังคมโดยรวมมากยิ่งขึ้น

#### 1.4 ขอบเขตการศึกษา

ครอบคลุมการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทย โดยศึกษาพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

#### 1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาโดยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

#### 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบวิวัฒนาการ ความหมาย แนวคิดทฤษฎี และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ
2. ทำให้ทราบกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยและในต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทย
4. ทำให้ทราบแนวทางหรือวิธีการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

## บทที่ 2

### วิวัฒนาการ ความหมาย และหลักเกณฑ์ หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) เป็นค่าเสียหายทางแพ่งชนิดหนึ่ง โดยทั่วไปแล้วค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่มีค่าเสียหายที่แท้จริง หรือค่าเสียหายเชิงชดเชย (Compensatory Damage) เกิดขึ้นด้วยเสมอ ค่าเสียหายทั้งสองลักษณะจึงมีความสัมพันธ์กัน แต่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ค่าเสียหายเชิงชดเชยเป็นค่าเสียหายที่มุ่งเยียวยาความเสียหายต่อเอกชนผู้ถูกระงับโดยตรง และเป็นการเยียวยาชดเชยตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น โดยมีมุ่งหมายให้ผู้ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมหรือสภาพเดิมดังก่อนถูกระงับทำให้เกิดความเสียหายมากที่สุดเป็นสำคัญ ในขณะที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีเจตนารมณ์ในทางอาญาแฝงอยู่ กล่าวคือ ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในลักษณะเป็นนโยบายป้องปรามการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อสังคมมิให้เกิดขึ้นซ้ำอีก แม้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมอบแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหายเช่นเดียวกับค่าเสียหายเชิงชดเชย แต่ก็ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคมในอนาคตด้วย ในทางละเมิดจึงถือว่าต้องมีค่าเสียหายเชิงชดเชยเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงมีค่าเสียหายเชิงลงโทษเกิดขึ้นตามมาสำหรับการกระทำละเมิดที่มีความร้ายแรงกว่าปกติ

เนื่องจากความเสียหายร้ายแรงที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นมิได้มีแต่เฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำละเมิด แต่มีความเสียหายที่เกิดจากการกระทำในลักษณะอื่นที่ได้รับการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย ดังปรากฏในกฎหมายไทยซึ่งมีบทบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายนั้นๆ ได้แก่ การละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า ตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545<sup>1</sup> การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ

<sup>1</sup> มาตรา 13(3) ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนากลั่นแกล้งเป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้าให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดตาม (1) หรือ (2) ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนตาม (1) หรือ (2).

ชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550<sup>2</sup> การที่ผู้ประกอบธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค หรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551<sup>3</sup> และการที่ผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย ภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551<sup>4</sup>

<sup>2</sup> มาตรา 16 วรรคสอง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงก็ได้.

<sup>3</sup> มาตรา 42 ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด.

<sup>4</sup> มาตรา 11(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย ภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย.



ดังนั้น การศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ นอกจากจะต้องศึกษาวิวัฒนาการ ความหมาย และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้ว จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเยียวยาความเสียหายด้วยดังจะได้กล่าวต่อไปในบทนี้

## 2.1 วิวัฒนาการของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษเกิดขึ้นครั้งแรกในการพิจารณาคดีละเมิดในประเทศอังกฤษ โดยมีการกำหนดสิ่งที่เรียกว่า “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” ในคดีดังกล่าว ซึ่งเป็นการกำหนดค่าเสียหายเพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือไปจาก “ค่าเสียหายในเชิงชดเชย” คำอธิบายทางกฎหมายที่นิยมใช้กันก็คือ ค่าเสียหายในเชิงลงโทษจะกำหนดในกรณีของการละเมิดที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงเกินกว่าปกติ มีความอุกอาจ ไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้น หรือเป็นการกระทำที่ทำหายอำนาจของกฎหมาย หรือเป็นการกระทำที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence) เป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึงความเสียหายของผู้อื่น (Recklessness) หรือผู้กระทำละเมิดมีเจตนาชั่วร้าย (Malice) หรือการกระทำที่มีลักษณะกดขี่ข่มเหง (Oppressive) ในกรณีดังกล่าว ศาลของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ มักใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายให้มากกว่าความเสียหายที่แท้จริง เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด

แม้สามารถเข้าใจได้ว่า การกำหนดค่าเสียหายให้มากกว่าความเสียหายที่แท้จริงที่เรียกว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษ เป็นไปเพื่อการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นคือเป้าหมายที่แท้จริงของการกำหนดค่าเสียหายก็ตาม แต่ผู้ศึกษามีความเห็นว่ เจตนาที่แท้จริงของค่าเสียหายเชิงลงโทษมิได้อยู่ที่การลงโทษผู้กระทำละเมิดเป็นสำคัญ แต่อยู่ที่การสร้างความรู้สึกลดละอายใจแก่ผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวซ้ำอีก ซึ่งจะช่วยให้สังคมปลอดภัยในลักษณะเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้น การที่ศาลของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นไปเพื่อป้องปรามการกระทำละเมิดในลักษณะดังกล่าวมิให้เกิดขึ้นซ้ำอีกมากกว่าจะเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดให้สาสมแก่ความผิดที่กระทำลงไป ดังที่ พอลินสกี มิทเชลล์ (Polinski, Mitchell) และ ชาเวลล์ สตีเวน (Shavell, Steven) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในงานเขียนเรื่อง “Punitive Damage” ถึงกรณีที่มีคนมีความเข้าใจผิดกันว่า “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” มุ่งหวังที่จะลงโทษ (Punish) ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นหลัก ทั้งที่จุดประสงค์สำคัญที่สุดของค่าเสียหายดังกล่าวคือการป้องปราม (Deter) มิให้เกิดการก่อความเสียหายลักษณะเดียวกันอีกในอนาคต<sup>5</sup>

<sup>5</sup> สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2553). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย. น. 30.

<sup>6</sup> แหล่งเดิม. น. 4.

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสารบบคดีความของประเทศอังกฤษในราวศตวรรษที่ 18 เมื่อปี ค.ศ. 1760 สืบเนื่องมาจากกรณีที่มีการร้องทุกข์ในเรื่องการแทรกแซงตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดขึ้นจากความพยายามของรัฐบาลที่จะระงับการตีพิมพ์โฆษณาหนังสือชื่อ นอร์ท บริทตัน (North Briton) ของนายจอห์น วิลเกจ (John Wilkes) และหลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1763 ก็ได้มีการฟ้องคดีละเมิดอันมีสาเหตุมาจากการละเมิดสิทธิในที่ดินและทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีลูกขุนเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ บ่อยครั้งที่ศาลให้เหตุผลในการกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ โดยคำนึงว่าเป็น “ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติม” (Aggravated Damages) ซึ่งต้องชดใช้ให้แก่โจทก์สำหรับการดูถูกหรือความทุกข์ทรมาน อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมที่ได้มีการละเมิดสิทธิดังกล่าวนั้น อย่างไรก็ตาม ลอร์ด แคมเดน (Lord Camden) ได้ให้เหตุผลใน คดี ลัคกี วี โมนี่ (Luckie V. Money) ซึ่งเป็นกรณีที่จำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัวโจทก์ไว้โดยไม่มีหมายจับของศาล และโดยปราศจากอำนาจซึ่งศาลเห็นว่าเป็นการก่อกวนรบกวนต่อประชาชน จึงเห็นพ้องกับคณะลูกขุนที่กำหนดค่าเสียหายให้เป็นเงินจำนวน 300 ปอนด์ ซึ่งนับว่าสูงมากสำหรับค่าของเงินในสมัยนั้น ลอร์ด แคมเดนได้ให้เหตุผลประการหนึ่งในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวว่าเป็น “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ” ในคำพิพากษาซึ่งทำให้เห็นว่า การกำหนดค่าเสียหายไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงค่าสินไหมทดแทนต่อโจทก์สำหรับความอับอาย และศักดิ์ศรีที่ถูกสบประมาทเท่านั้น การยอมรับการพัฒนาค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้เริ่มเห็นชัดเจนเป็นครั้งแรกในคำพิพากษาของ ลอร์ด ชิฟ จัสติส พรเวท วิลเกจ (Lord Chief Justice Pratt Wilkes) ซึ่งกล่าวว่า ค่าเสียหายไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันยังกำหนดให้เป็นการลงโทษสำหรับความผิดนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำอย่างเดียวกันนี้ในอนาคต และเพื่อแสดงว่าบุคคลที่ต้องรับผิดชอบสำหรับค่าเสียหายเช่นนี้ได้รับการพิสูจน์โดยลูกขุนแล้วว่าเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ<sup>7</sup>

ดังนั้น ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1760 เป็นต้นมา จึงเกิดเป็นกฎหมายว่า ค่าเสียหายที่เกินไปจากค่าสินไหมทดแทนนั้นอาจถูกกำหนดขึ้นได้ในคดีละเมิด และในปลายทศวรรษนั้นเองการกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ก็ปรากฏในกรณีอื่นๆ อีก และหลังจากนั้นค่าเสียหายในเชิงลงโทษก็ได้กลายเป็นค่าเสียหายลักษณะหนึ่งที่คุ้นเคยของกฎหมายละเมิด การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษในช่วงนี้ไม่เพียงกำหนดในคดีข่มขู่ประทุษร้าย (Assault) ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (False Imprisonment) หมิ่นประมาท (Defamation) ล่อลวงหญิงสาวไปร่วมประเวณี (Seduction) และการ

<sup>7</sup> กฤษณ ทองคำแท้. (2550). ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อสิทธินอกทรัพย์สิน: ศึกษาเฉพาะกรณีค่าเสียหายเชิงลงโทษ. น. 42-43.

ฟ้องคดีโดยมีเจตนาร้าย (Malicious Prosecution) เท่านั้น แต่ยังกำหนดในคดีบุกรุกที่ดิน (Trespass to Land) และแม้แต่ในคดีรบกวนการครอบครองสิ่งหามทรัพย์ (Trespass to Goods) ด้วย<sup>8</sup>

แม้ว่าจะมีข้อโต้แย้งอย่างมากเกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเวลานานนับศตวรรษแล้วก็ตาม แต่แนวความคิดดังกล่าวได้ฝังรากลงอย่างมั่นคงแล้วในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีและพบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่เป็นที่รู้จักกันในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

อย่างไรก็ดี ค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ต่อมาได้มีการจำกัดขอบเขตในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น อังกฤษและสหรัฐอเมริกา แต่ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและสาธารณรัฐฝรั่งเศสกลับมีแนวโน้มยอมรับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมากขึ้น

เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่มีความเชื่อมโยงกับค่าเสียหายเชิงชดเชยในความรับผิดชอบละเมิด ดังนั้น การศึกษาวิวัฒนาการของค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงจำเป็นต้องกล่าวถึงค่าเสียหายเชิงชดเชยควบคู่กันไป

ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวิวัฒนาการยาวนานในประวัติศาสตร์กฎหมายมาตั้งแต่ประมาณ 2,000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช โดยรู้จักกันในฐานะเป็นค่าเสียหายที่มีจำนวนสูงหลายเท่าตัว (Multiple Damage) ค่าเสียหายชนิดนี้ถูกบัญญัติขึ้นตั้งแต่ยุคกฎหมายบาบิโลเนียน (Babylonian) โดยบัญญัติในประมวลกฎหมายเก่าแก่ที่สุดของโลก คือ กฎหมายฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi) โดยค่าเสียหายดังกล่าวจะถูกคำนวณเป็นทวีคูณในความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ตามสัดส่วนที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้าตามลักษณะการกระทำละเมิด โดยกำหนดให้ชดใช้ในอัตราส่วนตั้งแต่ 3 เท่าไปจนถึง 30 เท่าของราคาทรัพย์สินหรือวัตถุที่ถูกกระทำให้เกิดความเสียหาย เช่น หากผู้ใดลักโค 1 ตัว ไปจากวัดหรือพระราชวัง ประมวลกฎหมายฮัมมูราบีบัญญัติให้ผู้นั้นต้องชดใช้โคเป็นจำนวน 30 ตัว นั่นคือ จำนวนโคที่ลักไปจะถูกกำหนดให้มีการชดใช้คืนเป็นทวีคูณตามจำนวนที่กำหนดไว้เท่านั้น ต่อมาค่าเสียหายชนิดนี้ได้ถูกยอมรับเข้ามาอยู่ในกฎหมายของ ฮิตทิต (Hittite) ซึ่งเป็นชนชาติหนึ่งในเอเชียสมัยโบราณ และปรากฏขึ้นอีกครั้งในประมวลข้อตกลงฮีบรูของกฎหมายโมเสก (The Hebrew Covenant Code of Mosaic Law) และในประมวลกฎหมายฮินดูของมนู (The Hindu Code Code of Manu) ในช่วงราว 1,200 และ 200 ปี ก่อนคริสต์ศักราชตามลำดับ ต่อจากนั้นหลักค่าเสียหายที่มีจำนวนหลายเท่าตัวนี้ได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมา ต่อมาประเทศต่างๆ ได้นำหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้อย่างชัดเจน และได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา จนกระทั่งกลายเป็นค่าเสียหาย

<sup>8</sup> แหล่งเดิม. น. 43.

เชิงลงโทษ หรือค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ หรือค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง ดังเช่นที่รู้จักกันในปัจจุบัน<sup>9</sup>

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงเป็นการลงโทษอย่างหนึ่งในทางแพ่งที่ไม่ใช่ เพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ได้รับ แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีอาจจะมีลักษณะเป็นการลงโทษและทดแทน เห็นได้จากในประเทศสหรัฐอเมริกา มี 2-3 มลรัฐ ที่ถือว่า การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมิใช่เพื่อจะลงโทษจำเลยอย่างเดียว แต่เป็นการทดแทนแก่โจทก์สำหรับการทุกข์ทรมานจากการกระทำละเมิดด้วย ค่าเสียหายเช่นนี้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในคดีที่มีพฤติกรรมไร้ศีลธรรม หรือมีลักษณะรุนแรง ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษก็คือ ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการลงโทษทางแพ่งอย่างหนึ่ง และกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำที่คล้ายคลึงกันอันจะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้แนวความคิดนี้เองค่าเสียหายดังกล่าวจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ(Public Policy) และประโยชน์ของสังคมและสาธารณะ ไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเท่านั้น กล่าวคือ เป็นแนวความคิดในทางอาญามากกว่าจะเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง ดังนั้นค่าเสียหายในเชิงลงโทษอาจจะถูกกำหนดให้เป็นค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหาย ซึ่งไม่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Mental Distress) และความเดือดร้อนรำคาญ (Vexation) หรือความเสียหายต่อความรู้สึก อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นในแนวความคิดของการลงโทษทางอาญาหรือใช้แทนการลงโทษทางอาญา แต่เป็นค่าเสียหายที่ขยายส่วนเพิ่มขึ้นสำหรับการกระทำผิดทางแพ่ง

## 2.2 ความหมายของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษ หมายความว่า ค่าเสียหายซึ่งกำหนดให้เป็นส่วนที่เพิ่มเติมขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามธรรมดา อันมีสาเหตุมาจากลักษณะการกระทำของจำเลยที่กระทำความผิดโดยจงใจ (Willful) ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence) ขาดความยับยั้ง (Wanton) กระทำโดยสะเพร่าไม่ใช้ความไตร่ตรองไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา (Reckless) มีเจตนาชั่วร้ายต้องการให้ผู้อื่นได้รับอันตราย (Malicious) หรือมีลักษณะกดขี่ข่มเหง (Oppressive) ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายอีกส่วนหนึ่งที่ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหาย เพื่อตอบแทนความรุนแรงต่อพฤติกรรมในการกระทำความผิด<sup>10</sup> โดยมีวัตถุประสงค์ในเชิงลงโทษผู้กระทำ

<sup>9</sup> ชูศักดิ์ ฉัตรชุตินาคร. (2553). *ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภค*. น. 4.

<sup>10</sup> American Jurisprudence. (1965). *Damage*. p. 332.

ความคิดแต่มีเป้าหมายสำคัญในการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั้นซ้ำอีก ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นหลักการเฉพาะที่มีต้นกำเนิดจากกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี โดยนอกจากเรียกว่า Punitive Damages แล้วยังมีคำอื่นๆ ที่ใช้เรียกค่าเสียหายที่มีลักษณะเช่นเดียวกันไม่ว่าจะเป็น ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) ค่าเสียหายที่เป็นการแก้แค้น (Vindictive Damages) ค่าเสียหายที่เป็นการแก้แค้นเป็นการตอบแทนแก้แค้น (Retribution Damages) เหล่านี้เป็นต้น<sup>11</sup>

### 2.3 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ในการศึกษาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น มีประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ วัตถุประสงค์ ลักษณะ บทบาท และหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ดังนี้

#### 2.3.1 วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

วัตถุประสงค์ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากการกำหนดจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้ ศาลหรือผู้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะนำวัตถุประสงค์มาพิจารณาว่าควรกำหนดเป็นจำนวนเท่าไร จึงจะสามารถทำให้วัตถุประสงค์ดังกล่าวบรรลุผลได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ววัตถุประสงค์หลักที่ยึดถืออยู่มี 2 ประการ ได้แก่ การลงโทษจำเลยผู้กระทำความผิดให้มีความเข็ดหลาบและมุ่งป้องปรามมิให้จำเลยหรือผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายภาคหน้า ดังมีข้อพิจารณาดังนี้

##### 1) การลงโทษจำเลยผู้กระทำความผิด (Punishment)

วัตถุประสงค์ในข้อนี้ถือเป็นส่วนสำคัญสำหรับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะเมื่อผู้ใดกระทำความผิด โดยมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นความชั่วร้ายภายในจิตใจ โดยไม่ใส่ใจถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น และไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเป็นจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะถูกกำหนดเพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่งจากค่าเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้ เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดให้มีความเข็ดหลาบจนไม่หวนกลับไปทำพฤติกรรมเช่นเดิมซ้ำอีก อย่่างไรก็ตาม แม้ในการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้จะพิจารณาถึงความชั่วร้ายภายในจิตใจของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ แต่การกระทำความผิดใดที่ผู้กระทำได้รับบทลงโทษทางกฎหมายอาญาที่เหมาะสมและเพียงพอแล้ว ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็จะไม่จำเป็นสำหรับกรณีนั้น แต่ถ้าเห็นว่าผู้กระทำความผิดสมควรได้รับการลงโทษ แต่ไม่ว่าด้วยสาเหตุใดก็ตามที่ทำให้เขารอดพ้นจากบทลงโทษหรือได้รับบทลงโทษที่ไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมดังกล่าว และมีความเป็นไปได้ว่าหาก

<sup>11</sup> ชูศักดิ์ ฉัตรชุติมากร. (2553). *ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภค*. น. 5.

ผู้นั้นไม่ได้รับการลงโทษที่เหมาะสมจะหวนกลับมากระทำความผิดด้วยวิธีการเช่นเดิมอีก การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษย่อมมีความจำเป็นสำหรับกรณีเช่นนั้นมาก

มีข้อสังเกตว่าในบางกรณีหากให้ผู้กระทำรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นการลงโทษผู้กระทำให้เจ็บหนักยิ่งกว่าการให้ผู้กระทำรับบทลงโทษทางร่างกายเสียอีก กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหวังผลประโยชน์หรือผลกำไรจากการกระทำความผิด เช่น ผู้ผลิตสินค้าจ้างนำสินค้าที่ชำรุดบกพร่องออกวางขายในท้องตลาด จนเป็นเหตุให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการใช้สอยสินค้านั้น เป็นต้น กรณีเช่นนี้หากผู้กระทำความผิดได้รับบทลงโทษทางอาญา เช่น ถูกจำคุก ผู้นั้นอาจไม่เจ็บหนักเท่ากับการให้ผู้นั้นรับผิดในค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษ ซึ่งแน่นอนว่าเงินที่นำมาใช้รับผิดชอบหนี้ไม่พ้นผลกำไรที่ผู้กระทำได้รับมาจากการกระทำความผิดนั่นเอง

2) การป้องปรามมิให้จำเลยหรือผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันในภายภาคหน้า (Deterrence)

วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ เพื่อป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกและ ไม่เพียงแต่ป้องปรามจำเลยมิให้หวนกลับไปกระทำพฤติกรรมที่น่าตำหนิเช่นเดิมอีกเท่านั้น แต่ยังทำการป้องปรามผู้ที่มีความคิดจะกระทำพฤติกรรมเช่นนั้นให้ได้เห็นผลของคำตัดสินและเกิดความเกรงกลัวจนต้องยับยั้งพฤติกรรมดังกล่าวมิให้เกิดขึ้นได้อีกด้วยซึ่งศาลและนักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นว่า วัตถุประสงค์นี้มีอิทธิพลเหนือการลงโทษเพราะเป็นวิธีการป้องกันมิให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ โดยพฤติกรรมที่ต้องการป้องปรามจะถูกส่งตรงไปยังผู้ที่คิดจะกระทำความผิดให้ได้เห็นเป็นเยี่ยงอย่างโดยรับรู้ได้เป็นวงกว้างในสังคม

อย่างไรก็ดีวัตถุประสงค์ข้อนี้จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาตัดสินให้รับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษได้หรือไม่ เพราะหากไม่สามารถทำให้ผู้นั้นรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ข้อความที่ต้องการจะส่งไปยังคนในสังคมก็จะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น สิ่งจำเป็นที่จะทำให้วัตถุประสงค์ข้อนี้บรรลุได้คือ ผู้เสียหายควรนำคดีที่ผู้กระทำความผิดมีพฤติกรรมกระทำความผิดโดยชั่วร้ายไม่ใส่ใจต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นมาฟ้องร้องในทางแพ่ง มิฉะนั้นก็จะไม่สามารถตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นได้

### 2.3.2 ลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้จำเลยต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม นอกเหนือไปจากการชดเชยค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นจำนวนเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ความร้ายแรงของการกระทำความผิด โดยพิจารณาจากความประพฤติกของจำเลย

ว่ามีความชั่วร้ายมากน้อยเพียงใด อีกทั้งยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่นำมาใช้ในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย เช่น ผลกำไรที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิด อันตรายที่เกิดขึ้นกับโจทก์ หรือฐานะทางการเงินของจำเลย ทั้งนี้ โดยขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในแต่ละความผิด

ปัจจุบันการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่สามารถพิสูจน์ได้ ทั้งนี้ เพื่อยุติปัญหาจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่อาจมีจำนวนมากเกินไปจนไม่สามารถควบคุมได้ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาที่คณะกรรมการชั่งน้ำหนักประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งบางกรณีที่เกิดพิพาทของจำเลยมีความชั่วร้ายมาก คณะลูกขุนอาจมีอคติเกลียดชังจำเลยจนเป็นเหตุให้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนมากเกินความเหมาะสม ดังนั้น จึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์ให้จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ เพื่อเป็นการควบคุมจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้มีให้เป็นจำนวนที่มากเกินไป อีกทั้งผู้พิพากษาควรเข้าทำหน้าที่ไตร่ตรองตรวจสอบจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เป็นจำนวนที่สมเหตุสมผล และเหมาะสมกับพฤติกรรมอันน่าตำหนิของจำเลยด้วย<sup>12</sup>

โดยสรุปคือ นักนิติศาสตร์มักถือว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด และเพื่อป้องปรามมิให้กระทำการอันมิชอบเช่นนั้นซ้ำอีก และเพื่อให้เป็นตัวอย่างอุทาหรณ์แก่บุคคลอื่นมิให้กระทำเช่นนั้นด้วย จึงอาจเรียกค่าเสียหายดังกล่าวว่า ค่าเสียหายเพื่อมิให้เอาเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damage)
2. โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความเสียหาย เพราะศาลจะเป็นผู้พิจารณากำหนดให้เองโดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่น ลักษณะความร้ายแรงของการกระทำ ฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย ตลอดจนความเสียหายที่ศาลเห็นว่าโจทก์ได้รับจากการถูกระทำนั้น
3. เป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพิ่มเติมให้สูงกว่าค่าเสียหายที่แท้จริง
4. ศาลมักจะกำหนดให้เฉพาะในกรณีการกระทำความผิดที่มีพฤติการณ์รุนแรงมีลักษณะของการกระทำเช่นเดียวกับในคดีอาญา เช่น มีการใช้กำลังทำร้าย ข่มขู่ หลอกลวง นอกล

แนวคิดของค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมีแนวความคิดในทางอาญาเจือปนอยู่มากกว่าที่จะเป็นการชดเชยค่าเสียหายกันในทางแพ่งเท่านั้น เพราะสิ่งที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษต้องการคุ้มครองมีลักษณะของประโยชน์สาธารณะ เพื่อความสงบสุขปลอดภัยของสังคมมากกว่าเพื่อการเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่ผู้เสียหาย

<sup>12</sup> แหล่งเดิม. น. 8-9.

### 2.3.3 บทบาทของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

แม้ศาลส่วนใหญ่เห็นว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเพียงการลงโทษ และการป้อปราม เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญอันสมควรกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้ แต่แท้จริงแล้วค่าเสียหายเชิงลงโทษ ยังมีบทบาทอื่นๆที่ควรพิจารณา ได้แก่

#### 1) การรักษาความสงบสุขในสังคม

เมื่อผู้ใดจงใจกระทำการอันมิชอบจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้เสียหายอาจต้องการแก้แค้นให้ผู้นั้นได้รับความเสียหายในทำนองเดียวกันกลับคืน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง ระหว่างเอกชน และทำให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคมได้ ดังนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็น มาตรการปราศจากความรุนแรง ซึ่งสามารถระงับความโกรธแค้นของผู้เสียหายได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นของผู้เสียหาย แต่ผู้เสียหายจะได้รับไว้ทั้งหมดหรือไม่สิ้นสุด แล้วแต่กฎหมายในพื้นที่ที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นจะกำหนดไว้

#### 2) การจูงใจให้นำคดีขึ้นสู่ศาล

กรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและมีความเสียหายเพียงเล็กน้อย ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้นมักไม่นำคดีมาฟ้องร้องสู่ศาล เนื่องจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้จะเป็น จำนวนน้อยไม่คุ้มค่ากับภาระค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องที่สูง จึงเป็นเหตุที่ทำให้ไม่มีการนำคดีมา ฟ้องร้อง และผู้กระทำก็ยังคงดำเนินพฤติกรรมที่น่าดำเนินต่อไป แต่เมื่อมีการกำหนดค่าเสียหาย เชิงลงโทษ ค่าเสียหายชนิดนี้จะทำหน้าที่เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เสียหายนำคดีมาฟ้องร้อง และเมื่อมีผู้นำ คดีมาฟ้องร้องก็ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมชั่วร้ายและน่าดำเนินต้องรับผิดชอบใช้ทั้งใน ส่วนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้และค่าเสียหายเชิงลงโทษ และยังสามารถป้อปรามคนในสังคมมิให้มี พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเช่นนี้อีกในภายภาคหน้าอีกด้วย

#### 3) การชดเชยความเสียหายที่ไม่สามารถชดเชยได้

บุคคลมีสิทธิอยู่สองประเภท คือ สิทธิอันอยู่ในกองทัพสันกับสิทธิที่อยู่เหนือกองทัพสัน ความเสียหายทั้งหลายที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักทำลายสิทธิในกองทัพสันซึ่งสามารถ ชดเชยได้ด้วยค่าเสียหายเชิงชดเชยที่สามารถพิสูจน์ได้ แต่สำหรับสิทธิที่อยู่เหนือกองทัพสันหรือ ที่เรียกว่าค่าเสียหายในทางศีลธรรม เช่น ค่าเสียหายที่ต้องเศร้าโศกเสียใจ กลับมีปัญหาว่าค่าเสียหาย ที่พิสูจน์ได้จะสามารถชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงหรือไม่ เนื่องจากความเสียหาย ในทางศีลธรรมนั้นไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ และเงินก็ไม่สามารถที่จะลบล้างความเสียหายที่ เกิดขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่เงินไม่สามารถชดเชยความเสียหายในทางศีลธรรมได้ก็ไม่เป็น เหตุผลให้ไม่คำนวณค่าเสียหายในส่วนนี้เพราะจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมยุติธรรมเท่าใดนัก ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงสามารถทำหน้าที่ชดเชยความเสียหายที่ไม่สามารถชดเชยได้แม้จะไม่



สามารถทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นหนทางที่ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถชดเชยความเสียหายได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้อาจชดเชยความเสียหายได้ในระดับพื้นฐานเพียงพอเท่าที่ผู้เสียหายพิสูจน์หรือศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาได้เท่านั้น ในขณะที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษสามารถทำหน้าที่ทดแทนความเสียหายในส่วนที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ ความทุกข์ทรมาน หรือความอับอายขายหน้า ซึ่งเป็นการชดเชยความเสียหายในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

#### 4) ค่าทนายความโจทก์

แม้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษจะไม่มีหน้าที่ในการชดเชยความเสียหาย แต่ปัจจัยหนึ่งที่ใช้ในการพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของโจทก์ ซึ่งรวมถึงค่าทนายความของโจทก์ด้วย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษทำหน้าที่ในการชดเชยค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของโจทก์ได้อีกทางหนึ่งด้วย<sup>13</sup>

#### 2.3.4 หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นไปเพื่อการป้องปรามการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงไม่เพียงต่อผู้ถูกกระทำแต่เป็นอันตรายต่อสังคม ดังนั้น การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงต้องพิจารณาถึงลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำความผิด เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย ดังนี้<sup>14</sup>

##### 2.3.4.1 พฤติการณ์หรือลักษณะการกระทำความผิดที่ต้องชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เมื่อมีการกระทำความผิดผู้ที่ได้รับความเสียหายย่อมมีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้จากผู้ที่กระทำการนั้น ได้ทั้งสิ้น แต่มิใช่การกระทำความผิดทุกกรณีที่เข้าข่ายลักษณะที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะตามที่กล่าวแล้วว่า วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น เพื่อลงโทษจำเลยและป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง ดังนั้น การกระทำของจำเลยที่สมควรถูกตัดสินให้รับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงต้องเป็นพฤติกรรมที่มีความชั่วร้ายรุนแรงจนถึงขนาดที่สังคมไม่ต้องการให้เกิดพฤติกรรมเช่นนี้อีกในภายภาคหน้า พฤติการณ์ที่ชั่วร้ายของผู้กระทำความผิด เป็นปัจจัยประการแรกที่น่าสนใจในการพิจารณากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้กระทำมีพฤติกรรมชั่วร้าย เช่น จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ไม่แยแสว่าผู้อื่นจะได้รับอันตรายจากการกระทำของตน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังคมเห็นว่าควรประณามและไม่ควรให้ผู้อื่นถือเป็นเยี่ยงอย่าง หากศาลเห็นว่าผู้กระทำ

<sup>13</sup> แหล่งเดิม. น. 5-8.

<sup>14</sup> ดิลก เสริมวิริยะกุล. (2553). การเพิ่มค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. น. 11.

มีพฤติกรรมชั่วร้าย ศาลก็จะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้ และจะกำหนดจำนวนมากน้อยตามระดับความชั่วร้ายของพฤติกรรม ทั้งนี้ จำนวนค่าสินไหมทดแทนจะเหมาะสมหรือเพียงพอหรือไม่ ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย ข้อสังเกตประการหนึ่งในกรณีการกระทำที่ร้ายแรงนั้น หากใช้ว่าต้องเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในทันทีไม่ แต่ระยะเวลาของการกระทำผิดที่เกิดขึ้นและยังคงดำเนินอยู่ต่อไปเป็นระยะเวลานาน ย่อมแสดงว่าเป็นการกระทำโดยจงใจเพิกเฉยต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น และโดยที่การกระทำผิดบางลักษณะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจการค้าแสวงหาผลกำไร ดังนั้น ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำได้รับจากการกระทำผิดก็แสดงให้เห็นถึงความชั่วร้ายรุนแรงถึงขนาดสมควรต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วยเช่นกัน โดยผู้กระทำความผิดบางกรณีอาจได้รับผลประโยชน์จำนวนมาก ในขณะที่ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับอาจไม่มากนัก หากจะกำหนดให้ชดใช้เพียงค่าเสียหายที่แท้จริงที่พิสูจน์ได้ ผู้กระทำอาจไม่เจ็ดหลาบ แต่หากนำผลประโยชน์ที่ผู้กระทำได้รับมาเป็นปัจจัยประกอบในการพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษก็อาจเพียงพอให้ผู้กระทำเจ็ดหลาบได้ นอกจากนี้ ผลประโยชน์จากการกระทำผิดที่มีความสัมพันธ์กับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด การนำปัจจัยฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาเป็นแนวทางในการพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้บรรลุมัตถุประสงค์ในการลงโทษและป้องปรามผู้กระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้กระทำความผิดจะได้กระทำการอันสมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่หากผู้กระทำได้พยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่และจริงใจแล้ว ก็เป็นข้อควรคำนึงถึงเช่นเดียวกันกับการที่ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการก่อความเสียหายด้วย

พฤติกรรมของจำเลยที่ได้รับการยอมรับว่าสมควรแก่การถูกกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยทั่วไปนั้น สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

#### 1) การกระทำความผิดโดยจงใจ

ในเบื้องต้นควรเข้าใจเสียก่อนว่า การกระทำความผิดทางแพ่งโดยจงใจมีความหมายแตกต่างจากการกระทำโดยเจตนาในทางกฎหมายอาญา เนื่องจากคำว่า “จงใจ” ในกฎหมายแพ่งหมายความว่าจงใจทำให้เขาเสียหายไม่ว่าในขณะที่กระทำนั้นผู้กระทำจะรู้หรือไม่ว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นมากน้อยเพียงใด โดยเพียงแต่ในขณะที่กระทำผู้กระทำรู้สำนึกว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นก็ถือเป็นการเพียงพอแล้ว ในขณะที่ “เจตนา” ตามกฎหมายอาญานั้นจะต้องมีความมุ่งหมายที่ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นนั้นด้วย เช่น คำทำร้ายแดงถึงตาย ถ้าคำทำร้ายโดยเจตนาและเล็งเห็นผลว่าแดงจะตาย ในทางอาญาก็เป็นการกระทำให้ตายโดยเจตนา แต่ถ้าคำไม่เล็งเห็นผลนั้น แต่ความตายเป็นผลโดยตรงจากการที่คำได้ทำ

ร้ายแรงโดยเจตนา คำจะมีความผิดฐานฆ่าคนโดยไม่เจตนา<sup>15</sup> แต่ในทางละเมิดเมื่อคำรู้ว่าการกระทำของตนจะทำให้แดงได้รับความเสียหาย แม้ว่าจะรู้แค่เพียงทำให้แดงได้รับบาดเจ็บ แต่ผลที่เกิดขึ้นทำให้แดงถึงแก่ความตายก็ตาม ก็ถือเป็นการกระทำโดยจงใจแล้ว

สำหรับการกระทำความผิดโดยจงใจที่อาจถูกกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ควรพิจารณาจากความชั่วร้ายภายในจิตใจของจำเลยเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากจำเลยรู้อยู่แก่ใจว่าเมื่อตนได้กระทำหรือควั่นกระทำการใดๆจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่โจทก์ แต่จำเลยกลับมิได้ใส่ใจกับผลที่จะเกิดขึ้นแต่อย่างใด ทั้งยังมุ่งกระทำการนั้นต่อไปเพื่อให้โจทก์ได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย หรือเพื่อให้ตนได้รับผลประโยชน์จากการกระทำนั้นๆต่อไป เช่น ผู้ผลิตสินค้าจางใจนำสินค้าที่ชำรุดบกพร่องออกวางขายในท้องตลาดเพื่อแสวงหาผลกำไรจนเป็นเหตุให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการใช้สอยสินค้านั้น ทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง แต่ก็มีได้ยั้งหรือละเว้นการกระทำดังกล่าว เป็นเหตุให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการใช้สอยสินค้านั้นเป็นจำนวนมาก

## 2) การกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่อ

การกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำที่ผู้กระทำมิได้จงใจทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย แต่เกิดจากการไม่ใช้ความระมัดระวังในระดับที่สมควรจนทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ยิ่งกว่านั้น ในกฎหมายต่างประเทศมิได้มีเพียงความประมาทเลินเล่อแบบธรรมดา (Negligence) เท่านั้น แต่ยังมีความประมาทเลินเล่อระดับสูงขึ้นไปอีก ได้แก่ ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence) ด้วย ซึ่งความประมาทเลินเล่อทั้งสองระดับมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันและมีผลแตกต่างกันด้วยดังนี้

### 2.1) การประมาทเลินเล่อธรรมดา (Negligence)

บุคคลทุกคนย่อมมีหน้าที่ทางกฎหมายที่เหมือนกันอย่างหนึ่ง คือ การต้องใช้ความระมัดระวังอย่างเหมาะสมและต้องหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่สามารถเห็นได้ว่าจะทำให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น โดยองค์ประกอบของความประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดานั้น ได้แก่

บุคคลหนึ่งต้องมีหน้าที่ทางกฎหมายต่อผู้อื่น และ

บุคคลนั้นไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ทางกฎหมายนั้น และ

ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่นั้น

การกระทำที่เป็นความประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดา ต้องเป็นการกระทำซึ่ง ผู้ที่มีความรอบคอบโดยปกติทั่วไปหรือที่เรียกกันว่า วิญญูชนจะไม่สามารถกระทำ ซึ่งผู้ที่มีความรอบคอบโดยปกติทั่วไปจะกระทำในพฤติกรรมที่เหมือนหรือคล้ายกัน

<sup>15</sup> แหล่งเดิม. น. 9-10.

ในต่างประเทศมักเห็นพ้องกันว่ากรณีที่เป็นกรกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดา ยังไม่เพียงพอต่อการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากยังไม่ถือว่าผู้กระทำมีความประพฤติที่ชั่วร้ายเท่าใดนัก เพียงแต่เป็นการขาดความระมัดระวังในชั่วขณะใดขณะหนึ่งเท่านั้น

## 2.2) ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence)

ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง คือ การกระทำที่ผู้กระทำมิได้คำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลหรือทรัพย์สินใดๆทั้งสิ้น ซึ่งยังไม่ถึงขนาดที่ถือว่าเป็นการจงใจทำให้เกิดความเสียหายที่ผู้กระทำมีเจตนาชั่วร้ายภายในจิตใจ โดยองค์ประกอบของความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะประกอบด้วย

พฤติกรรมของผู้กระทำต้องอยู่ในระดับความเสี่ยงสูงมาก โดยพิจารณาจากขนาดความร้ายแรงและความเป็นไปได้ของอันตรายที่จะเกิดขึ้นและ

ผู้กระทำได้รับรู้ถึงความเสี่ยงสูงที่อันตรายจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นแล้วแต่ก็ยังปฏิบัติต่อไปโดยไม่สนใจว่าจะเกิดอันตรายขึ้นกับสิทธิ ปลอดภัย หรือ สวัสดิภาพของผู้อื่น โดยระดับความเสี่ยงสูงนั้นต้องมีมาตรฐานที่สูงกว่าระดับของวิญญูชนปกติทั่วไป

ในการพิจารณาระดับของความเสี่ยงว่าสูงหรือไม่นั้น ศาลต้องพิเคราะห์โดยนำพฤติการณ์แวดล้อม ณ เวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นมาประกอบ รวมทั้งต้องคำนึงถึงสภาพจิตใจของผู้กระทำด้วยและแม้ผู้กระทำมิได้จงใจทำให้เกิดอันตรายขึ้นอย่างแท้จริงก็ตาม แต่ผู้กระทำต้องรับรู้ว่ามีความเป็นไปได้สูงที่อันตรายจะเกิดขึ้นตามมาจากการกระทำนั้น เช่น บริษัทผลิตรถยนต์รายหนึ่งนำถ่านน้ำมันที่ไม่ได้มาตรฐานมาใช้ในการผลิตเป็นเหตุให้เมื่อรถถูกชนถ่านน้ำมันจึงเกิดระเบิดและลูกไหม้ผู้ใช้นั้นได้รับอันตรายสาหัส จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตมีความประพฤติที่เข้าข่ายประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เพราะโดยสภาพแล้วบริษัทรถยนต์ควรใช้ความระมัดระวังอย่างสูงในการผลิตและควรตรวจสอบคุณภาพของอุปกรณ์ที่นำมาใช้อย่างละเอียดถี่ถ้วน เนื่องจากผู้ผลิตสามารถรับรู้ได้ว่า หากนำอุปกรณ์ที่ไม่ได้มาตรฐานหรือเสื่อมคุณภาพมาใช้แล้วจะก่อให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยของผู้ใช้ และยังไปกว่านั้นอันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้นั้นมีความร้ายแรงมากอีกด้วย

ดังนั้น ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายโดยมีสาเหตุมาจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตนจึงสมควรถูกกำหนดให้รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้กับตนเองและเป็นเยี่ยงอย่างให้ผู้อื่นใช้ความระมัดระวังการกระทำใดๆ โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นสำคัญ

#### 2.3.4.2 การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

##### 1) ผู้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ส่วนใหญ่ประเทศที่นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไปใช้จะให้คณะลูกขุนเป็นผู้ตัดสินทั้ง ความรับผิดชอบของจำเลยและการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย แต่ระยะหลังมีแนวโน้มว่า จะมีการโอนอำนาจในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษจากลูกขุนไปสู่ผู้พิพากษา ซึ่งในประเด็นนี้มี นักวิจารณ์ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยแต่ละฝ่ายมีเหตุผลต่างกัน คือ ฝ่ายที่เห็นด้วยมองว่า ผู้พิพากษาเป็นผู้มีประสบการณ์ในการตัดสินคดีมาอย่างยาวนาน จึงทำให้สามารถแยกแยะความ ถูกต้องออกจากอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวและประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อย่างเป็นธรรม ยิ่งไป กว่านั้น เนื่องจากการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะนำพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลยมาใช้เป็น ปัจจัยสำคัญในการตัดสิน แต่ด้วยเหตุที่ถ้อยคำและวลีต่างๆ ที่นำมาบรรยายการกระทำของจำเลยมี มากมาย เช่น การกระทำละเมิดโดยจงใจ (Willful) การกระทำที่ขาดความยับยั้ง (Wanton) การ กระทำด้วยความสะเพร่า (Reckless) การกระทำละเมิดโดยมีเจตนาชั่วร้าย (Malicious) การกระทำ ละเมิดโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (Deliberate) การกระทำละเมิดโดยมีสติ (Conscious) เป็นต้น ซึ่งแต่ละ คำจะมีระดับความร้ายแรงต่างกัน ผู้ตัดสินจึงควรมีทักษะในการแยกแยะได้อย่างชำนาญ ผู้พิพากษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการตัดสินคดี จึงสามารถเข้าใจความหมายของถ้อยคำและวลีเหล่านั้น ได้ดีทั้งในความหมายตรงตัวและความหมายนอกเหนือไปจากความหมายปกติ

อย่างไรก็ตาม ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการโอนอำนาจการตัดสินไปสู่ผู้พิพากษาได้โต้แย้ง ว่าการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษควรให้ลูกขุนเป็นผู้ตัดสิน เนื่องจากลูกขุนใช้ความรู้สึกผิดชอบ ชั่วดีของสังคมเป็นบรรทัดฐานในการตัดสิน ทั้งการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจำเป็นต้อง ประเมินจำนวนให้มีความสมเหตุสมผลพอเหมาะกับการป้องปรามพฤติกรรมน่าตำหนินั้นๆ จึงกล่าว ได้ว่า การให้ลูกขุนเป็นผู้ตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เท่ากับเป็นการส่งตัวแทนของสังคมเป็นปาก เสียงพิจารณาความประพฤติของจำเลยนั่นเอง และด้วยเหตุผลที่ว่า การดำเนินคดีโดยลูกขุนเป็นสิทธิ ที่จำเลยควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การโอนอำนาจตัดสินค่าเสียหาย เชิงลงโทษไปสู่ผู้พิพากษาจะเป็นการทำให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญของจำเลยถูกละเมิดไปด้วย

##### 2) การตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษ

การตัดสินว่า โจทก์ควรได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่อย่างไรนั้น แต่ละประเทศ มีหลักเกณฑ์ในการตัดสินที่แตกต่างกัน โดยประเทศสหรัฐอเมริกาการตัดสินว่า การที่โจทก์ควร ได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาก่อนว่า โจทก์นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ ผู้ตัดสินเห็นหรือไม่ว่าจำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น ตามมาจากการกระทำนั้นๆ ซึ่งมาตรฐานของการพิสูจน์พยานหลักฐานในการตัดสินค่าเสียหายเชิง

ลงโทษที่ในหลายมตรัฐของสหรัฐอเมริกาใช้นั้นจะอยู่ในระดับที่เรียกได้ว่าชัดเจนและมั่นใจ (Clear and Convincing) โดยเป็นมาตรฐานที่สูงเหนือกว่าระดับของพยานหลักฐานทั่วไป (The Preponderance of The Evidence Standard) ที่ใช้ในการพิสูจน์ความรับผิดชอบของจำเลยในการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งการพิสูจน์พยานหลักฐานโดยชัดเจนและทำให้มั่นใจนี้ หมายความว่าพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาแสดงศาลให้เห็นนั้นเมื่อชั่งน้ำหนักกับพยานหลักฐานที่ฝ่ายจำเลยนำมาแล้วสามารถแสดงเหตุผลในแต่ละส่วนที่โจทก์เรียกร้องได้อย่างชัดเจนและมีความเป็นไปได้ อย่างสูงว่าพยานหลักฐานเหล่านั้นเป็นข้อมูลที่ต้องถูกต้องแท้จริง

เมื่อพิจารณาจากพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาแสดงว่ามีความชัดเจนและมั่นใจแล้ว ลำดับต่อมา ก็เป็นการตัดสินความรับผิดชอบของจำเลย โดยผู้ตัดสินจะพิจารณาความประพฤติของจำเลยว่าได้ทำการละเมิดต่อโจทก์ด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงโดยไม่ใส่ใจถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อโจทก์หรือไม่ หากพิจารณาจากพยานหลักฐานโดยชัดเจนและมั่นใจแล้วว่าจำเลยกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเช่นนั้น ต่อมาเป็นการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยพิจารณาว่าความประพฤติของจำเลยสมควรได้รับการลงโทษด้วยวิธีนี้หรือไม่ และเป็นคดีที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้เป็นเยี่ยงอย่างเพื่อเป็นอุทาหรณ์สำหรับผู้ที่มีความคิดจะกระทำให้ร้ายยังการกระทำดังกล่าว เพื่อป้องปรามความประพฤติที่คล้ายคลึงมิให้เกิดขึ้นในสังคมอีกหรือไม่

ยิ่งไปกว่านั้น การตัดสินใจว่าควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่จำเลยหรือไม่ ผู้ตัดสินยังต้องนำปัจจัยอื่นๆ มาพิจารณาประกอบการตัดสินใจด้วย ถ้าหากเป็นกรณีที่คณะลูกขุนเป็นผู้ตัดสิน ผู้พิพากษาจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำหลักเกณฑ์การตัดสิน รวมถึงแนะนำปัจจัยต่างๆ ที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจให้แก่คณะลูกขุนด้วย ซึ่งปัจจัยที่สำคัญเหล่านั้น ได้แก่

1. ระดับความประพฤติของจำเลย โดยผู้ตัดสินต้องพิจารณาว่าความประพฤติของจำเลยเป็นการกระทำที่น่าตำหนิและมีความชั่วร้ายเพียงใด
2. ระยะเวลาที่ความประพฤติเกิดขึ้น รวมถึงระดับของการขาดความระมัดระวังของจำเลยที่ทำให้เป็นอันตรายต่อโจทก์
3. ทักษะและความประพฤติของจำเลยที่อยู่นอกเหนือความประพฤติที่ชั่วร้ายนั้น รวมทั้งการกระทำบางอย่างที่จำเลยได้ปฏิบัติเพื่อเยียวยาผลที่เกิดจากการกระทำละเมิดของจำเลย
4. โจทก์พบว่า มีการปิดบังพฤติกรรมที่น่าตำหนิไว้ และการปิดบังนั้นยังเป็นการกระทำของจำเลย
5. โจทก์พบว่าจำเลยเคยกระทำละเมิดซึ่งมีพฤติกรรมที่น่าตำหนิในลักษณะคล้ายกันในอดีตและในปัจจุบันยังคงเกิดขึ้นอยู่และบ่อยครั้ง

### 3) การประเมินจำนวนและปัจจัยที่นำมาใช้ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

#### 3.1) การประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เมื่อมีการตัดสินว่าควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่จำเลยแล้ว ถัดมาจะเป็นขั้นตอนของการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่จำเลย โดยตามหลักทางทฤษฎีดูจะเป็นเรื่องง่ายที่จะกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้มีความเหมาะสม แต่ในทางปฏิบัติแล้วการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษควรต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับขยายเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ในแต่ละคดีได้ ดังนั้น ในประเทศที่ให้ลูกขุนเป็นผู้ตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยี่งที่ผู้พิพากษาต้องแนะนำลูกขุนให้ใช้ความระมัดระวังในการตัดสิน เพื่อให้ลูกขุนสามารถกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อย่างสมเหตุสมผล

#### 3.2) ปัจจัยที่นำมาใช้ในการประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษ

การที่ผู้พิพากษาให้คำแนะนำแก่ลูกขุน เป็นสิ่งจำเป็นต่อการนำมาใช้ประเมิน จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างยี่ง คือปัจจัยต่างๆที่นำมาพิจารณาจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ จะทำให้ลูกขุนสามารถประเมินจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้ได้อย่างสมเหตุสมผลมีหลักเกณฑ์ชัดเจน และไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง ซึ่งจะส่งผลให้คำตัดสินในการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้เป็นจำนวนที่ไม่มากเกินไปโดยปัจจัยที่นำมาใช้ประกอบการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เป็นจำนวนที่เหมาะสมนั้นได้แก่

##### 3.2.1) พฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลย

ในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นปัจจัยสำคัญอย่างแรกที่นำมาใช้ในการพิจารณา ค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ พฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลย โดยโจทก์ต้องนำพยานหลักฐานมาแสดงว่า จำเลยกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงโดยไม่ใส่ใจว่าจะเกิดอันตรายใดๆ ขึ้นกับผู้อื่น ซึ่งความประพฤติของจำเลยจะต้องเป็นความประพฤติที่ไม่เหมาะสม มีลักษณะน่าตำหนิ หรือน่าประณาม เป็นความประพฤติที่สังคมเห็นว่าไม่คู่ควรให้ผู้อื่นถือเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นต้น หากผู้ตัดสินเห็นว่าความประพฤติของจำเลยมีความชั่วร้ายเพียงใด จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษก็จะมากขึ้นตามนั้น แต่ทั้งนี้จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเพียงพอกับจำเลย หรือไม่ยังต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย

##### 3.2.2) อันตรายที่เกิดขึ้นกับโจทก์และผลกระทบต่อสังคม

แม้ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีได้นำความเสียหายที่เกิดขึ้นกับโจทก์มาพิจารณาเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากค่าเสียหายชนิดนี้มุ่งลงโทษและป้องปรามจำเลยซึ่งมีพฤติกรรมชั่วร้ายมากกว่ามุ่งหมายชดเชยความเสียหายดังเช่นการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ก็ตาม ทั้งนี้จะพบว่ากรกระทำความผิดบางกรณีนั้นก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายต่อโจทก์ ซึ่ง

แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมอันชั่วร้ายที่จำเลยกระทำต่อโจทก์อย่างชัดเจน สมควรนำอันตรายที่เกิดขึ้นกับโจทก์มาเป็นปัจจัยประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย

นอกจากนี้ บางกรณีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลยอาจมิได้ส่งผลกระทบต่อโจทก์เท่านั้น แต่อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นในสังคมด้วย เช่น กรณีรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นโจทก์ฟ้องร้องกลุ่มบริษัทผู้ผลิตบุหรี่รายใหญ่รวมหลายบริษัทให้ร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินรวมถึง 280 พันล้านดอลลาร์ โดยรัฐบาลกล่าวหาว่าอุตสาหกรรมบุหรี่ยุคใหม่ปิดกั้นการเข้าถึงของประชาชนเกี่ยวกับพิษภัยหรืออันตรายจากการสูบบุหรี่ รวมถึงสภาพการเสพติดซึ่งเป็นผลกระทบตามธรรมชาติของสารนิโคตินที่บรรจุอยู่ในบุหรี่และยังล่อลวงผู้สูบบุหรี่รุ่นใหม่ ที่เป็นเยาวชนผ่านสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ในการนำอันตรายที่เกิดขึ้นกับสังคมมาพิจารณาประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษยังรวมถึงการทำละเมิดโดย มีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย ก้าวร้าว ส่งผลให้สังคมเกิดความหวาดกลัว หวาดผวา หรือสะเทือนใจอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในบางมลรัฐของสหรัฐอเมริกา กรณีที่พฤติกรรมของจำเลยส่งผลกระทบต่อสังคม และนำผลกระทบที่เกิดขึ้นมาประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจถูกแบ่งไปบางส่วนเพื่อนำเข้ากองทุนเพื่อสังคม เนื่องจากการกระทำละเมิดมิได้มีเพียงโจทก์เท่านั้นที่ควรได้รับการเยียวยา เพราะเมื่อสังคมได้รับผลกระทบก็ควรได้รับการเยียวยาด้วย

### 3.2.3) ผลกำไรจากการกระทำละเมิดของจำเลย

บางกรณีที่จำเลยมิได้เพียงคำนวณหาผลประโยชน์จากการกระทำของตนไว้เท่านั้น แต่ยังได้คำนวณหาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับโจทก์ไว้ด้วยเนื่องจากหากจำเลยถูกฟ้องร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็ทำให้มั่นใจได้ว่าการกระทำของตนยังไม่เสียเปล่าไปเสียทีเดียวเพราะตนยังได้รับผลประโยชน์จากการกระทำนั้นๆอยู่ซึ่งกรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของจำเลยเป็นการกระทำที่ล่วงสิทธิของผู้อื่นโดยไม่ใส่ใจว่าผู้ใดจะได้รับความกระทบกระเทือนจากการกระทำนั้น แต่คาดหวังเพียงผลประโยชน์ทางการเงินที่ตนจะได้รับเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การลงโทษจำเลยเพื่อให้เข็ดหลาบและป้องปรามมิให้จำเลยกลับไปมีพฤติกรรมเช่นเดิมได้ดีที่สุดจึงควรนำผลกำไรที่จำเลยได้รับมาประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย

### 3.2.4) ฐานะทางการเงินของจำเลย

ตามหลักทั่วไปการประเมินค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้นั้นฐานะการเงินของจำเลยจะไม่นำมาเกี่ยวข้อง เพราะคู่ความแต่ละฝ่ายควรอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน และไม่ควรเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบต่อกันในการชดใช้ค่าเสียหาย เนื่องจากถ้าหากผู้กระทำละเมิดแล้วเกิดความเสียหายเป็นจำนวนเท่าใดก็ควรต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนเท่านั้นแต่สำหรับการชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้ว ฐานะการเงินของจำเลยจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่น่ามาใช้



พิจารณากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากบางกรณีค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจไม่เหมาะสมกับฐานะทางการเงินของจำเลย เช่น กรณีจำเลยมีฐานะทางการเงินร่ำรวย มีทรัพย์สินมากมาย หากกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจำนวนเล็กน้อยก็อาจมิได้สร้างความกระทบกระเทือนให้กับจำเลยและไม่สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการป้องปรามพฤติกรรมที่ชั่วร้ายนั้นๆ ได้

เห็นได้ว่า ขณะที่ค่าเสียหายซึ่งพิสูจน์ได้ถูกออกแบบเพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมแล้ววัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นเป็นไปเพื่อลงโทษจำเลยและป้องปรามมิให้พฤติกรรมชั่วร้ายนั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก และเพราะวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายทั้งสองประเภทแตกต่างกัน การนำพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับฐานะทางการเงินของจำเลยมาใช้ประกอบในคดีจึงควรมีการแบ่งแยกออกจากกัน เพราะหากนำฐานะทางการเงินของจำเลยมาพิจารณาประเมินทั้งจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้และค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นการค่อยๆ ทำลายวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของค่าเสียหายซึ่งพิสูจน์ได้ที่มุ่งขจัดความเสียหาย และจะนำไปสู่การทำให้ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เข้ามามีบทบาทในการลงโทษโดยมิได้ตั้งใจด้วย

### 3.2.5) ความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายเชิงลงโทษกับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

นอกจากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวไปข้างต้นจะสามารถนำมาใช้ประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้แล้ว บ่อยครั้งที่มีการนำความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้กับค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในการประเมินด้วยเป็นอีกวิธีหนึ่ง การนำค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มาเป็นจุดเริ่มต้นของการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น เป็นการใช่วิธีนำเอาค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มาเป็นฐานในการคำนวณ แล้วหาเพดานสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยเอามาคูณกับจำนวนที่กำหนดขึ้นซึ่งจำนวนที่กำหนดไว้จะไม่แน่นอน แต่ต้องพิจารณาไปตามพฤติการณ์ความร้ายแรงของแต่ละคดี ตัวอย่างในกรณีที่จำเลยมีความประพฤติชั่วร้ายมาเป็นช่วงเวลานานและไม่มีทางจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ผู้ตัดสินอาจใช้ตัวคูณเป็น 3 เท่าของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ แต่หากจำเลยมีความประพฤติที่มีได้ชั่วร้ายมากและมีความเป็นไปได้ว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวเองได้ถึงแม้ไม่ถูกตัดสินให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตัวคูณอาจเป็นแค่ 1-2 เท่าเพียงเท่านั้น

เขตอำนาจศาลส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยที่โจทก์ต้องได้รับการประเมินในจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เสียก่อนจึงจะทำการประเมินหาจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ หลักนี้เป็นการสกัดกั้นวิธีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยไม่หาจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เสียก่อน เนื่องจากการประเมินเช่นนั้นจะทำให้ขาดเหตุผลของการวินิจฉัยการกระทำที่นำมาสนับสนุนคำตัดสินเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ อีกทั้งเมื่อโจทก์ไม่สามารถแสดงจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ซึ่งสามารถชดใช้ให้แก่ตนได้อย่างคุ้มค่าแล้ว ก็เป็นการไม่

สมควรที่จะได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะอาจนำไปสู่การทำให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษกลายเป็นแหล่งหาผลประโยชน์แก่โจทก์ได้

#### 4) การควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

##### 4.1) สาเหตุที่ต้องมีการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ในการกำหนดจำนวนเงินของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นจะอยู่บนบรรทัดฐานที่แตกต่างจากการคำนวณค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้และโดยทั่วไปการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะอยู่ในดุลพินิจของคณะลูกขุนภายใต้การทบทวนของศาลจึงทำให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่าหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นจะมีความชัดเจนหรือไม่หรือจำนวนที่ตัดสินจะเป็นไปตามความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ลูกขุนมีต่อจำเลยเท่านั้น ดังนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงควรถูกควบคุมไว้ไม่ให้เป็นจำนวนที่มาก และไม่ควรถูกกำหนดขึ้นบ่อยครั้งจนเกินความเหมาะสม เพราะหากเป็นเช่นนั้นอาจทำให้บริษัทหรือกิจการห้างร้านต่างๆ กลัวการถูกตัดสินในค่าเสียหายเชิงลงโทษจนไม่กล้าทำธุรกิจและทำให้เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องทางเศรษฐกิจได้

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ได้รับการควบคุมอาจทำให้ค่าเสียหายชนิดนี้กลายเป็นจำนวนเงินมหาศาลโดยไม่สามารถคาดการณ์ได้และอยู่นอกเหนือการควบคุม จนทำให้กลายเป็นสิ่งจูงใจให้โจทก์และทนายความสร้างคดีขึ้นและนำมาฟ้องร้องเพื่อหวังจะได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษก็อาจเป็นไปได้

##### 4.2) หลักเกณฑ์ในการควบคุมค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เมื่อผู้ประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษคือคณะลูกขุนซึ่งก็คือวิญญาณคนธรรมดาที่ย่อมจะมีความหวั่นไหวไปตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้นั้นเอง ดังนั้น ผู้พิพากษาจึงควรให้คำแนะนำแก่ลูกขุนในหลักการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยให้คำนึงถึงวัตถุประสงค์หลักทั้งสองประการของค่าเสียหายเชิงลงโทษ นั่นคือ เพื่อลงโทษจำเลยให้เข็ดหลาบและป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้ซ้ำอีก และหลักการสำคัญที่ควรนำมาใช้ในการประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษอีกประการ คือ หลักทางสายกลางในการตัดสิน (Moderation in Awards) ซึ่งเป็นหลักที่ให้ลูกขุนมีความเป็นกลาง โดยหลีกเลี่ยงการใช้อคติเป็นที่ตั้งในการประเมินค่าเสียหายชนิดนี้ ทั้งยังควรหาเพดานขั้นสูงสุดในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนำค่าตัดสินที่มีการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างสมเหตุสมผลมาเป็นบรรทัดฐานเทียบเคียง ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางการตัดสินในภายภาคหน้า และที่สำคัญก็คือจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ถูกกำหนดขึ้นนั้นต้องไม่เป็นจำนวนที่มากเกินไปจนเหมาะสมและควรมีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ด้วย อีกทั้งยังไม่ควรกำหนดในคดีซึ่งค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการลงโทษจำเลยให้เข็ดหลาบแล้ว ซึ่งความเหมาะสมของจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่คุ้มครองจำเลยนี้ มลรัฐ Alabama ประเทศ

สหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างของเมืองที่มีระบบคุ้มครองจำเลยจากการถูกกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มากเกินไปจนเหมาะสม เนื่องจากมีขั้นตอนทบทวนการดำเนินคดีเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะสมเหตุสมผลและเพียงพอต่อการลงโทษและป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมเช่นนี้อีกในอนาคต โดยการที่ศาลจะสร้างแนวทางรับรองว่าวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษกับค่าตัดสินคดีมีความสัมพันธ์กัน รวมถึงการตรวจสอบจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษของคำตัดสิน โดยต้องทำให้แน่ใจว่า คณะลูกขุนได้ใช้ความระมัดระวังในการระงับความรู้สึกของตนเองได้พอสมควร<sup>16</sup>

#### 2.4 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เนื่องจากการชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดและมีความเสียหายเกิดขึ้น แม้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีได้มีวัตถุประสงค์โดยตรงในการเยียวยาความเสียหายให้แก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องปรามการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงเป็นภัยต่อสังคมมิให้เกิดขึ้นอีกก็ตาม แต่วัตถุประสงค์ดังกล่าวก็มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเยียวยาความเสียหาย โดยที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีหลักการพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ (Public Policy) และประโยชน์ของสังคมโดยรวม (The Interest of Society and for The Public Benefit) จึงมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาเจือปนอยู่มากกว่าที่จะเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยาความเสียหายแก่เอกชนตามหลักการทางกฎหมายแพ่ง<sup>17</sup> แต่ที่มาของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายเฉพาะของไทยทั้ง 4 ฉบับ อันได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่างก็มีลักษณะการกระทำความผิดและความเสียหายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแบ่งได้เป็น 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิด ทฤษฎีความรับผิดทางสัญญา และทฤษฎีเยียวยาผู้บริโภค ดังนี้

<sup>16</sup> สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2553). *การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย* (รายงานผลการวิจัย). น. 35.

<sup>17</sup> อภิรัช กุ่มเมือง. *บันทึกเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษในระบบกฎหมายไทย (Punitive Damages In Thai Legal System)*. เอกสารเสนอที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายในวันพุธที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551. น. 4.

#### 2.4.1 ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิด

ทฤษฎีที่ใช้ในการกำหนดความรับผิดทางละเมิดที่ปรากฏในกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่สำคัญมี 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีความผิด (Fault Theory) และทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดหรือความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายอาญากับกฎหมายแพ่งแล้วพบว่า ในทางกฎหมายอาญานั้น การที่ผู้ต้องหาจะต้องรับผิดในทางอาญาหรือไม่อยู่ในกฎเกณฑ์ที่ว่า “เมื่อไม่มีกฎหมายย่อมไม่มีการลงโทษ” (Null Poena Sine Lege) แต่ในเรื่องความรับผิดทางละเมิดจะนำหลักที่ว่า “เมื่อไม่มีกฎหมายย่อมไม่มีการลงโทษ” ที่ว่านี้มาใช้บังคับไม่ได้ เพราะไม่ใช่ปัญหาที่จะหาคนมาลงโทษ หากแต่เป็นปัญหาเพียงหาคนมาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเท่านั้น<sup>18</sup> ในการกำหนดความรับผิดทางละเมิดตามกฎหมายไทยกำหนดไว้ตามทฤษฎีทั้งสองด้วย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วความรับผิดทางละเมิดตามกฎหมายไทยมี มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นแม่บทหลักที่กำหนดความรับผิดทางละเมิดตามทฤษฎีความรับผิด ในขณะที่กฎหมายเฉพาะของไทยที่กำหนดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ได้ใช้ทฤษฎีความรับผิดในทางละเมิดในการอธิบายลักษณะการกระทำ ความผิดร้ายแรงที่ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย โดยทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดที่สำคัญอันได้แก่ ทฤษฎีความรับผิด และทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด มีรายละเอียดดังนี้

##### 2.4.1.1 ทฤษฎีความผิด (Fault Theory)

ทฤษฎีความผิด (Fault Theory หรือ No Liability) นั้น สามารถอธิบายได้จากฐานแนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด โดยความรับผิดทางละเมิดตามทฤษฎีความผิดนี้มีองค์ประกอบในส่วนที่เป็นการกระทำและองค์ประกอบในส่วนทางจิตใจ คือการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยโจทก์เป็นฝ่ายมีการพิสูจน์เหตุในการฟ้องคดีตามองค์ประกอบของความรับผิดว่ามีการกระทำหรือไม่ เป็นการกระทำหรืองดเว้นกระทำโดยฝ่าฝืนหน้าที่หรือไม่ หรือเป็นการกระทำหรืองดเว้นกระทำโดยผิดกฎหมายหรือไม่ การกระทำหรืองดเว้นกระทำนั้นเป็นไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความผิดของผู้กระทำนั้นหรือไม่<sup>19</sup> ซึ่งหากเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้วการจงใจหรือประมาทเลินเล่อนั้นจะต้องอยู่ในขั้นร้ายแรงที่กฎหมายนั้นๆ ถือว่าต้องกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดด้วย ซึ่งโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความร้ายแรงดังกล่าว แต่ไม่ห้ามโจทก์ในการพิสูจน์เนื่องจากเป็นเรื่องที่จำเลยไม่ประสงค์ที่จะเปิดเผยให้ศาลทราบอยู่แล้ว หากโจทก์พิสูจน์ได้ก็ยังคงเกิดประโยชน์ต่อศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่ผู้เสียหาย จากองค์ประกอบในส่วนการ

<sup>18</sup> จิต เศรษฐบุตร. (2545). *หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด*. หน้า 144.

<sup>19</sup> สายสุดา นิงสานนท์. (2525). *ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด*. หน้า 41.

กระทำและองค์ประกอบในส่วนทางจิตใจ ทำให้สามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ทฤษฎีความผิดคือ ทฤษฎีที่ต้องมีองค์ประกอบเรื่องจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นส่วนหนึ่งของความผิด และมีความสัมพันธ์ระหว่างความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับความเสียหายจึงจะเป็นละเมิดได้<sup>20</sup> ดังนั้นโดยสรุปหลักความรับผิดทางละเมิดตามทฤษฎีความผิดที่ว่านี้ ต้องมีองค์ประกอบเรื่องความผิด ในการกระทำให้เกิดความเสียหาย และมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ซึ่งมีรายละเอียดดังจะได้กล่าวถึงดังนี้

(1) ความผิด (Fault) คำว่า “ความผิด” ในที่นี้ไม่ใช่การกระทำ แต่เป็นสภาพทางจิตใจ (State of Mind) หรือทัศนคติของผู้กระทำละเมิด หรือเป็นสภาพของการละเลยหรือเบี่ยงเบนมาตรฐานภายในจิตใจที่เกิดจากการกระทำ หรือควั่นกระทำตามหน้าที่ที่จะต้องป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น หรือที่นำถูกดำเนิน ซึ่งการกระทำหรือควั่นกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย หรือไม่มีสิทธิ หรือฝ่าฝืนปทัสฐานแห่งกฎหมาย โดยจงใจหรือความประมาทเลินเล่อ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ซึ่งการจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นส่วนหนึ่งของความผิดด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ความผิดเป็นสภาพทางจิตใจของผู้กระทำที่เป็นเรื่องของความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือความสามารถในการใช้วิจารณญาณว่า การกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ได้หรือไม่ ถ้ากระทำทั้งๆที่รู้ว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือละเลยไม่ใช้วิจารณญาณหรือความสามารถของตน เพื่อพิจารณาเสียก่อนว่า บุคคลอื่นจะได้รับ ความเสียหาย จากการกระทำของตนแล้ว สังคมก็จะถือว่าการกระทำนั้นนำดำเนินหรือเป็นความผิด ซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น อันเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำเช่นนั้น<sup>21</sup>

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำความผิดที่เกิดจากการกระทำของผู้กระทำละเมิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ได้รับความเสียหาย<sup>22</sup> ที่ผู้กระทำนั้นจะต้องรับผิดชอบหรือชดใช้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย ในกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีได้กำหนดความรับผิดทางละเมิดที่ความรับผิดอยู่บนพื้นฐานของความผิดตามทฤษฎีความผิดไว้เช่นเดียวกัน ภาระหน้าที่ในการพิสูจน์ประเด็นนี้จะอยู่ที่โจทก์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายที่ต้อง

<sup>20</sup> ไพจิตร บุญญพันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด พระราชบัญญัติทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 กฎหมายลักษณะละเมิด ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางกฎหมาย. น. 11.

<sup>21</sup> อนันต์ จันทโรภากร. (2531). โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด. 60 ปี คร.ปริทัศน์ เกษมทรัพย์ รวบรวมบทความเกษียณอายุราชการ. น. 98.

<sup>22</sup> สุขุม สุภนิคย์. (2544). คำอธิบายกฎหมาย ความรับผิดในผลิตภัณฑ์. น. 37.

พิสูจน์เหตุในการฟ้องคดีว่า การกระทำของจำเลยเป็นผลโดยตรงที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือที่โดยทั่วไปเรียกว่า “เหตุใกล้ชิดกับความรับผิดชอบทางละเมิด” (Proximate Cause)<sup>23</sup> หรือ “มูลเหตุใกล้ชิด”<sup>24</sup> หรือ “เหตุที่ตามมาอย่างกระชั้นชิดและต่อเนื่องซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหาย”<sup>25</sup> สำหรับภาระการพิสูจน์การฟ้องคดีละเมิดในศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (Bürgerliches Gesetzbuch) มาตรา 823(1)<sup>26</sup> ซึ่งมีบทบัญญัติลักษณะเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ตามกฎหมายไทย<sup>27</sup> โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลที่ว่ามานี้เหมือนกับกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา<sup>28</sup>

(3) ความเสียหาย (Injury) เป็นความเสียหายทั่วไปที่เกิดต่อสิทธิที่มีตามกฎหมาย ซึ่งสิทธิที่ว่านี้จะต้องมีกฎหมายรับรองคุ้มครอง ความเสียหายที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายละเมิดของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำร้ายร่างกาย (Battery) การขู่เชิญประทุษร้าย (Assault) ความเสียหายทางจิตใจ (Nervous Shock หรือ Emotional Distress)<sup>29</sup> เป็นต้น ส่วนความเสียหายที่ได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายอนามัย เสรีภาพ หรือสิทธิใดๆ ในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้ต้องเป็นความเสียหายที่มีจริงแน่นอน และ

<sup>23</sup> พรเพชร วิชิตชลชัย. (2528). เอกสารการสอนวิชาการระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. (1) น. 804.

<sup>24</sup> ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). ศัพท์นิติศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม). น. 235.

<sup>25</sup> ธง ลิ้มธรรม. พจนานุกรมศัพท์และสำนวนกฎหมาย (Dictionary of Legal Terms and Expressions). (2526). น. 282.

<sup>26</sup> Bürgerliches Gesetzbuch § 823 Schadensersatzpflicht (1) Wer vorsätzlich oder Fahrlässig das Leben, den Körper, die Gesundheit, die Freiheit, das Eigentum oder ein sonstiges Recht eines anderen widerrechtlich verletzt, ist dem anderen zum Ersatz des daraus entstehenden Schadens verpflichtet.

Section 823 (1) BGB “A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.”

<sup>27</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ”

<sup>28</sup> Basil S. Markesinis and Hannes Unberath. (2002). *The German Law of Torts*. pp. 103-109.

<sup>29</sup> Douglas Whitman and others. (1987). *Law and Business. Chapter 3. Crimes and Intentional Torts and Chapter 4. Negligence and Strict Liability*. pp. 45-70.

ใกล้ชิดต่อการกระทำของผู้กระทำละเมิด หรือเป็นความเสียหายที่ไม่ไกลเกินเหตุ (Remoteness)<sup>30</sup> อาจเป็นความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ หรือไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ไม่ว่าจะ เป็นความเสียหายที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือในอนาคตก็ได้ด้วย

ทฤษฎีความผิดที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดนี้มีความเกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยผู้กระทำความผิดหรือกระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยหากเป็นความผิดที่ถือว่ามีความร้ายแรงไม่ควรปล่อยให้เป็นอย่างที่จะสร้างความเสียหายต่อสังคมต่อไปและเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันมิให้เกิดขึ้นอีกนั้น ผู้กระทำก็จะต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้เสียหายสำหรับการกระทำนั้นด้วย โดยภาระการพิสูจน์ความเสียหายและค่าเสียหายเป็นหน้าที่ของ โจทก์หรือผู้เสียหาย แต่ไม่บังคับให้โจทก์ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่อย่างไรก็ตามการที่ผู้เสียหายพิสูจน์ให้ศาลเห็นพฤติการณ์การกระทำ ความผิดที่ถือว่าจำเลยสมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ย่อมเป็นสิ่งที่โจทก์พึงสามารถกระทำได้ และเป็นผลดียิ่งกว่าปล่อยให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเอาเองเพียงลำพัง

#### 2.4.1.2 ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability)

ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด หรือความรับผิด โดยเคร่งครัด (Strict Liability หรือ Absolute Liability หรือ No Fault Liability) นั้น สามารถอธิบายได้โดยเริ่มจากเดิมการกำหนดความรับผิดทางละเมิดตามกฎหมายของประเทศต่างๆมีที่มาจากข้อกำหนดให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นที่เรียกว่า “ทฤษฎีรับภัย” (Responsibility for Risk)<sup>31</sup> ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของความผิดตามทฤษฎีความผิด เมื่อกาลเวลาผ่านไปสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดทางละเมิดที่เคยขึ้นอยู่กับความผิดกลับเกิดช่องว่างขาดความเป็นธรรมจึงย้อนกลับไปสู่หลักเดิมที่ถือเมื่อมีความเสียหายย่อมต้องมีความรับผิดโดยไม่ต้องอาศัยความผิดโดยเรียกว่า “ความรับผิดเด็ดขาด” ดังนั้น ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดจึงมีที่มาจากทฤษฎีรับภัยนั่นเอง โดยทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดนี้มีต้นกำเนิดมาจากกฎหมายฝรั่งเศส<sup>32</sup> โดยนักนิติศาสตร์ชื่อ เซลลิลเลียส (Saleilles) เป็นผู้ให้กำเนิดทฤษฎีรับภัยนี้ ซึ่งได้อธิบายว่า หลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดมีองค์ประกอบสองอย่างเท่านั้นคือ ความเสียหาย และความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างการกระทำของผู้กระทำละเมิดกับความเสียหาย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การจะหาตัว

<sup>30</sup> John Cooke. (2001). *Law of Tort*. pp. 111-137.

<sup>31</sup> อนันต์ จันทโรภากร. (2531). *โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด. 60 ปี คร.ปรีดี เภม ทรัพย์ รวบรวมบทความเกษียณอายุราชการ*. น. 106.

<sup>32</sup> ไพจิตร ปุญญพันธุ์. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 กฎหมายลักษณะละเมิด ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางกฎหมาย*. น. 7-11.

ผู้กระทำละเมิดก็คือการหาผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เพราะผู้ก่อคือผู้กระทำละเมิด โดยผู้ใดกระทำ ผู้นั้นต้องรับภัยแห่งการกระทำนั้นไปด้วย<sup>33</sup> ความรับผิดชอบเด็ดขาดหรือทฤษฎีรับภัยนี้ถือหลักโดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลอาจต้องรับผิดชอบทางละเมิดแม้ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อที่ว่าเด็ดขาดนั้นคือไม่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบภายในจิตใจหรือสภาพทางจิตใจ ความรับผิดชอบเด็ดขาดหรือทฤษฎีรับภัยเป็นทฤษฎีที่กำหนดว่า หลักเกณฑ์แห่งความรับผิดชอบทางละเมิดนั้นไม่จำเป็นที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องมีความผิดด้วย เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นและรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อแล้วก็ควรต้องถือว่า ผู้นั้นเป็นผู้ละเมิด ไม่ว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะถูกหรือผิดกฎหมายก็ตาม เพราะถือว่าเมื่อมนุษย์ได้กระทำการใดๆ ขึ้นแล้ว ย่อมเป็นการเสี่ยงภัยอย่างหนึ่งคืออาจมีทั้งผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ผู้กระทำก็จะต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น ถ้ามีภัยหรือความเสียหายเกิดขึ้นเขาก็ต้องรับเคราะห์และต้องรับความเสียหายนั้น โดยความเสียหายต้องเป็นภัยไปกับเขา<sup>34</sup> แต่อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบทางละเมิดที่วันนี้จะถือว่าเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาดโดยสิ้นเชิงเสียทีเดียวไม่ได้ เพราะจำเลยในฐานะผู้กระทำละเมิดอาจนำสืบเพื่อแก้ต่างหักล้างข้อสันนิษฐานในกฎหมายได้ อีก หมายความว่า จำเลยมีสิทธินำพยานหลักฐานสืบแสดงให้ศาลเชื่อว่า คดีของจำเลยมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่าพยานหลักฐานของโจทก์ก็ได้ หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดดังกล่าวได้มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับการประกันภัยในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา โดยช่วยแบ่งเบาภาระการพิสูจน์และกระจายความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น และกลายเป็นการพัฒนากฎหมายลักษณะละเมิดที่ไม่คำนึงถึงความผิด<sup>35</sup> กฎหมายของประเทศต่างๆ ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีความรับผิดชอบเด็ดขาด หรือทฤษฎีรับภัย โดยนำไปใช้เพื่อกำหนดเหตุในการฟ้องคดีเป็นกฎหมายในรูปของความรับผิดชอบทางละเมิด หรือความรับผิดชอบตามความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งศาลสูงประเทศอังกฤษเคยพิพากษาไว้ในคดี Donoghue V. Stevenson ว่าจำเลยที่ผลิตเครื่องดื่ม Ginger Ale ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคที่พบซากหอยทากตายอยู่ในขวด เพราะถือว่าจำเลยมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคที่บริโภคสินค้าที่จำเลยเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายในตลาดนั้น คำพิพากษาในคดีนี้ถือเป็นบรรทัดฐานในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในตลาด<sup>36</sup> ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือเรียกว่า “Product Liability” ไว้เช่นกัน โดยได้เสนอไว้ในคำแถลงการณ์ของนักนิติศาสตร์ที่เรียกว่า Restatement 2<sup>nd</sup> of Tort (1965) แนวคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐานของศาลที่

<sup>33</sup> จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด. (4). น. 108

<sup>34</sup> แหล่งเดิม. น. 103-105.

<sup>35</sup> พรเพชร วิชิตชลชัย. (2528). เอกสารการสอนวิชาการระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. (1) น. 797.

<sup>36</sup> สุขุม สุภณิตย์. คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์. น. 25.



เกี่ยวกับ “Product Liability” ที่ว่านี้ทำให้โจทก์ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายได้รับประโยชน์ในหลักการนำสืบและแสดงพยานหลักฐานต่อศาล ตามภาคีในกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีที่ว่า “The Doctrine of Res Ipsa Loquitur” หรือ “The Ting Speaks for Itself” (ปล่อยให้ความจริงแสดงตัวออกมา) โดยหลักดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายที่ใช้ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี เป็นการลดภาระการพิสูจน์ของผู้บริโภคเพื่ออนุมานว่า จำเลยประมาทเลินเล่อ โดยที่โจทก์ไม่ต้องนำพยานหลักฐานสืบเพื่อพิสูจน์โดยตรงถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลย ภาระการพิสูจน์ตกไปอยู่กับจำเลยที่จะต้องแสดงให้เห็นว่าความเสียหายของโจทก์นั้นไม่ได้เป็นผลมาจากความประมาทเลินเล่อของจำเลย โดยศาลประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจะนำหลักนี้มาใช้ในกรณีต่อไปนี้ (1) เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์นั้นเป็นชนิดที่โดยปกติแล้วจะไม่เกิดขึ้นหากไม่มีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของผู้ใดผู้หนึ่ง ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลยโดยตรง โดยผู้ได้รับความเสียหายที่เป็นโจทก์นั้นเพียงแต่พิสูจน์ว่า ความเสียหายที่โจทก์ได้รับนั้นเกิดขึ้นจากเหตุที่โดยปกติแล้วจะไม่เกิดขึ้นหากจำเลยไม่ประมาทเลินเล่อ (2) เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของจำเลยหรือตัวแทนโดยสิ้นเชิง หรือ (3) ความเสียหายที่โจทก์ได้รับนั้นไม่ได้เกิดจากความสมัครใจของโจทก์หรือโจทก์มีส่วนผิดอยู่ด้วย<sup>37</sup> จากหลักดังกล่าวทำให้สามารถกล่าวได้ว่า ในเรื่องความรับผิดชอบเดิคนั้น ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าฝ่ายใดควรเป็นฝ่ายรับผิดชอบ กล่าวคือ ผู้จงใจก่อให้เกิดความเสียหายเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบ โดยไม่มีทางสันนิษฐานไปในทางอื่นนอกจากความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำนั้น<sup>38</sup> ส่วนโจทก์ต้องพิสูจน์ความเสียหาย 2 ประการคือ ความเสียหายตามปกติจะไม่เกิดขึ้น โดยปราศจากความประมาทเลินเล่อของจำเลย และจำเลยเป็นผู้ควบคุมสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น<sup>39</sup> ในกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังคงยอมรับหลักเกณฑ์ว่า ความรับผิดทางละเมิดยังต้องมีความผิดอยู่ด้วย<sup>40</sup> ในขณะที่ความรับผิดเดิคนั้นหรือทฤษฎีรับภัยในกฎหมายไทยไม่ได้รับอิทธิพลโดยตรงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่มีพอเป็นแนวทางอยู่บ้างดังเช่นใน มาตรา 437 ซึ่งเป็นความรับผิดของผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล<sup>41</sup> แต่ค่อนข้างชัดเจน

<sup>37</sup> อนันต์ จันทโรภากร. (2537). *กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย (Product Liability)*. น. 83-84.

<sup>38</sup> บัญญัติ สุชีวะ. (2506). *ประมวล. บทบัญญัติ*, เล่ม 21 ตอน 2. น. 295.

<sup>39</sup> Douglas Whitman and other. *Law and Business*. (1987). p. 68.

<sup>40</sup> จี๊ด เศรษฐบุตร. *หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด*. (4). น. 114.

<sup>41</sup> แหล่งเดิม. น. 114-115.

ในกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยใช้ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด หรือความรับผิดโดยเคร่งครัด หรือทฤษฎีรับภัยนี้เพื่อกำหนดให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดในทางละเมิดเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความผิด<sup>42</sup> โดยพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายว่า มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ก่อนว่าตนเองได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้สินค้าหรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ประกอบการใด<sup>43</sup> ทั้งนี้ ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว<sup>44</sup> เช่น ผู้ซื้อนมสดที่เป็นถุง พลาสติกซึ่งเป็นนมพาสเจอร์ไรส์ เมื่อดื่มเข้าไปในร่างกายแล้วเกิดอาเจียนอย่างรุนแรง ดังนี้ ผู้ซื้อเป็นผู้ได้รับความเสียหาย มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ก่อน และต้องพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด กล่าวคือ ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าตนเองได้รับความเสียหายจากการดื่มนมซึ่งเป็นสินค้าของผู้ประกอบการ และตนได้ปฏิบัติตามวิธีการและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาที่ระบุไว้ในฉลากที่ดูจนมว่าต้องเก็บไว้ในอุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส และฉลากที่ระบุวันเดือนปีที่หมดอายุก็ปรากฏว่ายังไม่หมดอายุ เมื่อผู้ซื้อและผู้บริโภคคนมพิสูจน์ได้เช่นนี้ ด้วยหลักเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อร่างกายของผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าต้องรับผิด การที่จะไม่ต้องรับผิดนั้นเป็นกรณีข้อยกเว้น ซึ่งผู้ประกอบการต้องพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เช่นต้องพิสูจน์ให้ได้ว่านมนั้น ไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้น ดังนั้น ในกรณีตัวอย่างนี้ ภาระการพิสูจน์ต่อไปจึงเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการต้องพิสูจน์ หากพิสูจน์ได้ก็ไม่ต้องรับผิด แต่ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ก็ต้องรับผิด<sup>45</sup>

ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัดที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดเช่นเดียวกับทฤษฎีความผิดก็มีความเกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนำมาใช้ในการเยียวยาความ

<sup>42</sup> ไพจิตร บุญพันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 กฎหมายลักษณะละเมิด ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางกฎหมาย. น. 10.

<sup>43</sup> วีรวัดน์ จันทรมบูรณ์. (2552). คำอธิบายและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. น. 44.

<sup>44</sup> พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6 เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดตาม มาตรา 5 ผู้เสียหาย หรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตาม มาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด.

<sup>45</sup> วีรวัดน์ จันทรมบูรณ์. (2552). คำอธิบายและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. น. 45.

เสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดบางลักษณะที่ต้องการมิให้ผู้กระทำปฏิเสธความรับผิดชอบได้ง่าย เช่นในคดีความผิดเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งกำหนดให้ฝ่ายผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ โดยที่ผู้บริโภครหรือ โจทก์เพียงแต่พิสูจน์ว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้สินค้า หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ประกอบการใด และหากเป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำที่ถือว่าร้ายแรงเอาเปรียบผู้บริโภคโดยมุ่งแต่แสวงหากำไรของผู้ประกอบการซึ่งไม่ควรปล่อยให้เป็นอย่างที่จะสร้างความเสียหายต่อสังคมต่อไป และเพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำผิดในลักษณะเดียวกันมิให้เกิดขึ้นอีกนั้น ผู้ประกอบการก็จะต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายสำหรับการกระทำนั้นด้วย โดยแม้ว่าผู้บริโภคไม่ต้องพิสูจน์พฤติการณ์ความร้ายแรงในการกระทำผิดของผู้ประกอบการที่สมควรถูกกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ตาม แต่ก็ไม่ห้ามหากผู้บริโภคที่เป็นโจทก์ในการพิสูจน์ให้ศาลเห็นข้อเท็จจริงในส่วนนี้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นอันจะเป็นผลดียิ่งกว่าให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายตามลำพังด้วย

#### 2.4.2 หลักความรับผิดทางสัญญา

ความรับผิดในทางสัญญา (Contractual Liability) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย 2 ประการประกอบกัน คือ หลักความรับผิดในคำรับประกันสินค้า (Warranty) และหลักความสัมพันธ์ในทางสัญญา ซึ่งความรับผิดในทางสัญญาเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของคู่สัญญาและมีผลผูกพันเฉพาะกับคู่สัญญาเท่านั้น เนื่องจากคู่สัญญาต่างก็มีหน้าที่ซึ่งกันและกัน หากฝ่ายใดไม่สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ได้ย่อมต้องรับผิด ดังนั้น ความรับผิดในทางสัญญาจะเกิดจากความรับผิดในการผิดสัญญา (Breach of Contract) หรือเป็นความผิดจากคำรับประกันเกี่ยวกับสินค้า (Breach of Warranty)<sup>46</sup> ความรับผิดในทางสัญญามีความเกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดที่มีลักษณะเป็นความรับผิดทางสัญญาที่มีพฤติการณ์ที่ถือว่าร้ายแรงและเป็นความเสียหายที่ควรป้องปรามมิให้มีการกระทำผิดในลักษณะดังกล่าวขึ้นอีก ผู้กระทำก็จะถูกกำหนดให้ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษนั่นเอง กรณีจึงขอกกล่าวถึงทฤษฎีความรับผิดทางสัญญา โดยมีหลักพื้นฐานคือ หลักความรับผิดในคำรับประกันสินค้า และหลักความสัมพันธ์ในทางสัญญา ดังต่อไปนี้

<sup>46</sup> ปิลันธนา เล่าอัครภคย์. (2552). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษาเฉพาะกรณีสินค้าประเภทรถยนต์ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. น. 26.

#### 2.4.2.1 หลักความรับผิดในคำรับประกันสินค้า

คำว่า “Warranty” เป็นคำในกฎหมายสัญญาของต่างประเทศ ซึ่งหมายถึงข้อความใดๆ ที่แสดงออกถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งผู้แสดงข้อความนั้นรับประกันว่าสินค้านั้นมีคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่แสดงไว้และยืนยันว่าหากไม่เป็นไปตามนั้นตนยินยอมจะรับผิดชอบ ดังนั้น Warranty จึงเป็นข้อสัญญาว่าจะรับผิด หรือการรับประกันอย่างหนึ่งโดยอาจเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) ระบุเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การโฆษณาสินค้าในแผ่นพับใบปลิวเกี่ยวกับการรับประกันคุณภาพของสินค้า หรือการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) โดยมีได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นการรับประกันโดยอำนาจแห่งกฎหมาย<sup>47</sup> ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การรับประกันโดยชัดแจ้ง หมายถึง คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตได้แสดงออกชัดแจ้งด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาหรือด้วยวิธีอื่นใด และถ้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีได้เป็นไปตามที่แสดงไว้ ผู้ซื้อหลงเชื่อผู้ขาย และผู้ซื้อได้รับความเสียหายหรือบาดเจ็บจากการหลงเชื่อนั้น ผู้ซื้อจะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ขายหรือผู้ให้คำรับรองตามสัญญา<sup>48</sup> ตัวอย่างเช่น ในคดี Baker V. Ford Motor Co., 12 p.2f 409 (Wash.1932)<sup>49</sup> ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้ได้ความว่า โจทก์ซื้อรถยนต์ยี่ห้อ ฟอร์ด รุ่นหนึ่งจากบริษัท St. John Motor ซึ่งเป็นพ่อค้าปลีกของบริษัท ฟอร์ด (A Ford Dealer) ก่อนการขายบริษัท ฟอร์ด ได้ให้แผ่นปลิวโฆษณา (Brochures) แก่พ่อค้าปลีกของตนด้วย โดยในแผ่นปลิวโฆษณานั้นบรรยายถึงลักษณะของกระจกหน้ารถยนต์ฟอร์ดรุ่นนี้ว่าเป็นกระจกสามชั้น ไม่แตกละเอียด ทำขึ้นเพื่อไม่ให้กระจกปลิวหรือแตกละเอียดภายใต้การอัดกระแทกที่แรงที่สุด แต่ปรากฏว่าขณะที่โจทก์กำลังขับรถยนต์คันดังกล่าว มีก้อนกรวดกระเด็นมาถูกกระจกหน้ารถยนต์ทำให้กระจกนั้นแตกละเอียดและเศษกระจกกระเด็นถูกตาของโจทก์ ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายตาบอดทั้งสองข้าง ศาลวินิจฉัยว่า กรณีเช่นนี้ ถือว่าข้อความที่บริษัท ฟอร์ด บรรยายถึงลักษณะของกระจกหน้ารถยนต์ดังกล่าวในแผ่นปลิวโฆษณาเป็นการที่บริษัท ฟอร์ด ได้รับประกันโดยชัดแจ้ง โจทก์มีสิทธิเรียกร้องจากบริษัท ฟอร์ด ให้ชดเชยเยียวยาความเสียหายได้ แม้โจทก์จะซื้อรถยนต์คันดังกล่าวมาจากพ่อค้าปลีกโดยมิได้ซื้อจากบริษัท ฟอร์ด โดยตรงก็ตาม

<sup>47</sup> แหล่งเดิม. น. 26-28.

<sup>48</sup> ญัตติกร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524, มีนาคม). ความรับผิดของผู้ประกอบการผลิต. วารสารอัยการ, (4). น.13-14.

<sup>49</sup> วิชัย ธัญญาพาณิชย์. (2539). ปัญหาการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคตาม พรบ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 39.

การรับประกันโดยปริยาย หมายถึง คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายมีต่อผู้ซื้อ แต่ไม่ได้แสดงออกโดยชัดแจ้ง เป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขายว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้น ถึงแม้ว่าตามความจริงแล้วผู้ขายอาจไม่ได้สัญญาหรือรับรองก็ตาม จึงอาจกล่าวได้ว่าการรับประกันโดยปริยายเป็นการรับประกันโดยอำนาจแห่งกฎหมาย<sup>50</sup> ซึ่งทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหลัก โดยความรับผิดชอบตามหลักดังกล่าวนี้ผู้กรณีไม่จำเป็นต้องเป็นคู่สัญญากัน แต่เป็นการรับประกันว่าสินค้านั้นจะสามารถใช้ได้ตามประเภท วัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายของตัวสินค้า โดยไม่ต้องแสดงรายการรับรองอธิบายเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title) ที่ถือว่า ผู้ขายได้รับรองต่อผู้ซื้อแล้วว่าผู้ขายเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิที่จะสามารถโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายนั้น ไปยังผู้ซื้อได้อย่างแท้จริง หากผู้ซื้อไม่ได้กรรมสิทธิ์ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบ หรือการรับประกันเรื่องภาระติดพัน (Warranty Against Encumbrance) ที่ถือว่าผู้ขายได้รับรองต่อผู้ซื้อแล้วว่า สินค้าที่ขายนั้นไม่มีภาระผูกพันใดๆ โดยผู้ซื้อสามารถเข้าครอบครองใช้สอยได้อย่างสมบูรณ์ หรือการรับประกันเรื่องการใช้สอยสินค้าได้อย่างเหมาะสมตามเจตนาปกติธรรมดาที่ซื้อขายกัน (Warranty of Merchantability) ที่ถือว่าผู้ขายได้รับรองต่อผู้ซื้อว่าสินค้านั้นยอมใช้สอยได้สมประโยชน์ตามสภาพของสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคตามปกติธรรมดา และมีความปลอดภัยตามสมควร หรือการรับประกันเรื่องการใช้สอยสินค้าได้อย่างเหมาะสมตามความมุ่งหมายเฉพาะ (Warranty of Fitness for Particular Purpose) ที่ถือว่า ผู้ขายยอมต้องทราบดีแล้วว่า ผู้ซื้อต้องการซื้อสินค้านั้นไปเพื่อประโยชน์เฉพาะประการใด และ ผู้ซื้อยอมวางใจในความรู้ความชำนาญของผู้ขายในการคัดเลือกจัดหาสินค้ามาให้ เป็นกรณีที่ผู้ขายได้รับรองโดยปริยาย ในขณะที่ขายสินค้านั้นแล้วว่า สินค้าดังกล่าวสามารถใช้สอยตามความมุ่งหมายเฉพาะที่ผู้ซื้อต้องการได้อย่างแท้จริง

แม้หลักความรับผิดในคำรับประกันสินค้านั้นข้างต้นจะก่อให้เกิดความรับผิดแก่ผู้ขายและผู้ประกอบการก็ตาม แต่เนื่องจากหลักดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักความรับผิดทางสัญญา และสัญญาซื้อขายเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง ดังนั้น ในทางปฏิบัติสัญญาจึงสามารถตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา กรณีจึงกลายเป็นช่องว่างให้ฝ่ายผู้ประกอบการหรือผู้ขายอาศัยเป็นช่องว่างในฐานะมีอำนาจต่อรองมากกว่า จึงกำหนดเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดทำให้

<sup>50</sup> วิษณุ เครืองาม. (2542). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. (8). น. 217.

ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะการยกเว้นความรับผิดเพื่อกรณีไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีจำนวนมากกว่าความเสียหายที่แท้จริงอย่างมากด้วย<sup>51</sup>

#### 2.4.2.2 หลักความสัมพันธ์ในทางสัญญา

หลักความสัมพันธ์ในทางสัญญา เป็นหลักที่ทำให้คู่สัญญาเท่านั้นที่มีความรับผิดชอบต่อกัน โดยบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญาไม่มีความเกี่ยวข้องในการรับผิดชอบด้วย ดังนั้น การที่คู่กรณีจะเรียกร้องความรับผิดชอบต่อกันได้นั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกัน หลักความสัมพันธ์ในทางสัญญาจึงมีผลให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการผิดสัญญาหรือผิดคำรับประกันสินค้าสามารถเรียกร้องค่าเสียหายรวมถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษจากผู้ขายหรือผู้ประกอบการได้ แต่ด้วยเหตุว่าบางกรณีมีความเสียหายเกิดขึ้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการมิได้เกิดจากสัญญาซื้อขายที่ผู้บริโภคในฐานะผู้ซื้อทำการซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการ โดยตรง การอาศัยแต่เพียงมูลสัญญาจึงไม่สามารถคุ้มครองเยียวยาความเสียหายหรือป้องปรามการกระทำผิดต่อผู้บริโภคได้เท่าที่ควร กรณีจึงทำให้ผู้ประกอบการใช้เป็นช่องว่างในการกำหนดรูปแบบสัญญาที่อาจทำให้ผู้บริโภคไม่มีทางเลือกภายใต้เงื่อนไขเดียวกันทุกรายที่เรียกว่า “สัญญาสำเร็จรูป” โดยกำหนดข้อสัญญาที่ทำให้ตนได้เปรียบ มีการกำหนดข้อยกเว้นจำกัดความรับผิด (Exemption Clause)<sup>52</sup> ซึ่งหากเงื่อนไขข้อกำหนดดังกล่าวไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และอ้างเอาหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา (Freedom of Contract) มากำกับ ก็จะกลายเป็นช่องว่างให้ผู้ประกอบการสามารถหลบเลี่ยงความรับผิดได้ ทั้งที่การกระทำดังกล่าวเท่ากับเป็นการเตรียมความพร้อมที่แยบยลในการกระทำผิดอันเป็นเรื่องร้ายแรงที่สมควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

#### 2.4.3 ทฤษฎีเยียวยาผู้บริโภค

ทฤษฎีในการปกป้องให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาที่สำคัญ คือ “Caveat Venditor” หรือ “หลักผู้ขายต้องระวัง” ซึ่งกำหนดให้ผู้ขายมีหน้าที่ในการกำกับดูแลผลิตภัณฑ์ที่ตนนำมาวางจำหน่าย หากมีความบกพร่อง ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบและผู้บริโภคต้องได้รับการเยียวยาจากความไม่ระมัดระวังซึ่งเป็นความบกพร่องต่อหน้าที่ของตน (Duty of Care) สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตนต้องมีคุณภาพหรือสภาพที่เหมาะสมสำหรับการจำหน่าย และถือว่าผู้ขายให้การรับประกันแก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ตาม หลักความรับผิดของผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็น “หลักความรับผิดตามสัญญา” (Doctrine of Privity) ที่ผู้บริโภคในฐานะ

<sup>51</sup> ปิรันธนา เล่าอัครภาคย์. (2552). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษาเฉพาะกรณีสินค้าประเภทรถยนต์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. น. 28-29.

<sup>52</sup> แหล่งเดิม. น.31.

คู่สัญญาที่มีสิทธิเรียกร้องให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนได้ตาม ความสัมพันธ์ทางสัญญา หรือ “หลักความรับผิดชอบทางละเมิด” ที่ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเรียกให้ ผู้กระทำโดยจงใจ (Intention) หรือประมาทเลินเล่อ (Negligence) ต้องรับผิดชอบเยียวยาความเสียหาย ให้แก่ตนเมื่อไม่สามารถบังคับในทางสัญญาได้ และการพัฒนาไปสู่ “หลักความรับผิดโดย เครื่องครัด” (Strict Liability) ก็เป็นทฤษฎีในการกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการให้มีหน้าที่ ต้องรับผิดชอบโดยไม่คำนึงถึงพื้นฐานของความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งล้วนเป็นฐานของ การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคเมื่อได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้ประกอบการ หรือผู้ประกอบการธุรกิจ<sup>53</sup>

ความสำคัญของทฤษฎีเยียวยาผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ การ เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคในกรณีที่ผู้ประกอบการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค อย่างร้ายแรง ไม่นำพาต่อความเสียหาย คำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ทางธุรกิจ หรือเป็นการแสวงหา ประโยชน์ในความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค ก็ย่อมเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการจำต้องชดใช้ ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งมีจำนวนมากกว่าความเสียหายที่แท้จริง ในขณะเดียวกันการกำหนด ค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวอาจมีผลต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางธุรกิจของผู้ประกอบการด้วย เพราะหากกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เข้มงวดและในจำนวนที่สูงเกินไปจนผู้ประกอบการไม่กล้าผลิตสินค้าหรือต้องพิจารณาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ก็จะทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจได้ด้วย กรณีจึงต้องพิจารณาให้ความเป็นธรรมทั้งฝ่ายผู้บริโภคและผู้ประกอบการไปพร้อมๆกัน

## 2.5 ค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทย

ประเทศไทยมิได้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้สำหรับการกระทำความผิดในทุกๆ ลักษณะ หากแต่กำหนดไว้เฉพาะความผิดตามกฎหมายเฉพาะบางเรื่องเท่านั้น ทั้งที่เป็นการกระทำ ละเมิดโดยตรงและมีใช่การกระทำละเมิดโดยตรง แต่ทั้งหมดล้วนเป็นการกระทำที่ผู้ร่างกฎหมาย เห็นว่ามีพฤติการณ์ร้ายแรงเกินกว่าปกติที่ผู้กระทำสมควรได้รับการกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิง ลงโทษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั้นมิให้เกิดขึ้นอีกใน อนาคต โดยค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยปรากฏอยู่ในกฎหมายเฉพาะ 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิด ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3

<sup>53</sup> สรียา กาพสินธุ์. (2556). (Final Report) การศึกษาทบทวนสถานการณ์การเยียวยาความเสียหาย ให้แก่ผู้บริโภคของประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). น. 9 -10.

## บทที่ 3

# มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผู้วิจัยจะได้นำมาศึกษาแบ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในต่างประเทศ ดังนี้

### 3.1 มาตรการตามกฎหมายไทย

เนื่องจากผู้วิจัยได้กล่าวไว้เป็นเบื้องต้นในบทที่ 2 หัวข้อค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยแล้วว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยปรากฏชัดเจนในกฎหมายเฉพาะ 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ดังนี้

#### 3.1.1 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

ความลับทางการค้า (Trade Secrets) เป็นข้อมูลการค้าในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้ครอบครองหรือเจ้าของได้รับประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เหนือคู่แข่ง ครอบงำที่ยังคงสภาพเป็นความลับของผู้ครอบครอง หรือเจ้าของข้อมูลนั้น โดยข้อมูลเหล่านั้นอาจมีลักษณะใดๆ ที่สามารถสื่อความหมายให้รู้ข้อความ เรื่องราว หรือ ข้อเท็จจริง รวมทั้งอาจอยู่ในรูปของสูตร รูปแบบ โปรแกรม วิธีการเทคนิค หรือ กรรมวิธีใดๆ อันอาจเกิดจากการรวบรวม คิดค้น สร้างสรรค์ หรือค้นพบด้วยภูมิปัญญา ความพยายามอดทนสาหัส และอาจต้องใช้เวลาเงินเพื่อจัดการให้เกิดหรือได้ข้อมูลมาโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงอาจสรุปได้ว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอีกประการหนึ่ง แต่ยังคงอยู่ในสภาพข้อมูลเบื้องต้นที่ยังไม่ได้ผ่านขั้นตอนทางกฎหมาย เพื่อให้มีลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ยังไม่ได้แสดงออกให้ปรากฏเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือยังไม่ได้นำไปจดทะเบียนเพื่อรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เป็นต้น แต่ด้วยความสำคัญของการใช้ข้อมูล เพื่อสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจและขจัดปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดด้านการใช้ข้อมูลของผู้อื่น โดยมีขอบ อันถือได้ว่าเป็นการเอาเปรียบแก่ผู้ครอบครอง หรือ เจ้าของข้อมูล ดังเช่น



วัตถุประสงค์ของการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นๆ จึงมีความจำเป็นต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในข้อเหล่านั้น<sup>1</sup>

การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความลับทางการค้านั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ อันสืบเนื่องจากข้อตกลงทางการค้าในเวทีการค้าโลก เพื่อคุ้มครองข้อมูลของผลิตภัณฑ์ที่คิดค้นขึ้นใหม่ (Data Protection) และป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิให้ผู้อื่นนำเอาข้อมูลสำคัญของผลิตภัณฑ์ไปใช้ จึงมีการร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการรักษาความลับทางการค้าของผู้ประกอบการที่ต้องการทำการค้าการลงทุนในประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก

สำหรับที่มาของการตราพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 นั้น สืบเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยยอมรับตามข้อตกลงทางการค้าในเวทีการค้าโลก และเพื่อให้เกิดความเข้มงวดในการป้องปรามการกระทำความผิดในการละเมิดความลับทางการค้าที่มีลักษณะร้ายแรงสร้างความเสียหายอย่างมาก ประเทศไทยจึงได้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าที่ถือว่าร้ายแรงไว้ใน มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 ดังนี้

มาตรา 13 บัญญัติว่า “ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการฟ้องคดีตามมาตรา 8(2) ศาลมีอำนาจกำหนดตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) นอกจากกำหนดค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าคืนผลประโยชน์ที่ได้จากหรือเนื่องจากการละเมิด โดยคิดรวมเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนได้

2) ในกรณีที่ไม้อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตาม (1) ได้ให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

3) ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถั่นแกล้ง เป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดตาม(1)หรือ(2)”

มาตรา 8 (2) บัญญัติว่า “เมื่อมีหลักฐาน โดยชัดแจ้งว่าผู้ใดละเมิดหรือกำลังจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า ผู้ควบคุมความลับทางการค้าที่ถูกหรือกำลังจะถูกละเมิดสิทธินั้นมีสิทธิดังต่อไปนี้.....

<sup>1</sup> ศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์. (2554). ปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนศึกษากรณีค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 53-54.

.....(2) ฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งห้ามมิให้ผู้นั้นละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า และฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าได้.....”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 จะพบว่า กฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ หรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษในกรณีการกระทำละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนว่าผู้กระทำจงใจ หรือมีเจตนาถั่นแกล้งเป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้าอีกต่อไป โดยกำหนดเพดานขั้นสูงในการใช้ดุลพินิจของศาลไว้ว่าค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษดังกล่าวต้องไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริง หรือค่าเสียหายที่ศาลกำหนดไว้แล้วเบื้องต้นต่างหาก

แม้ว่าพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 จะเป็นกฎหมายไทยฉบับแรกที่มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนให้มีการชดเชยค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ได้มีการนำหลักการกีดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามที่กำหนดในมาตรา 13(3) มาใช้แต่อย่างใด

### 3.1.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

เดิมประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองคนพิการ ต่อมาปรากฏว่าสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการมีความไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่มีบทบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการและกำหนดให้ต้องมีแผน นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวกับผู้พิการไว้หลายมาตรา เช่น มาตรา 30 ที่กำหนดให้บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรา 54 ที่กำหนดให้บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ และบุคคลวิกลจริตย่อมได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80(1) ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้พิการหรือทุพพลภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ เป็นต้น จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขและตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ขึ้น โดยมีบทบัญญัติที่มุ่งเน้นปราบปรามและป้องปรามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบ โดยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

พิการเป็นเรื่องสำคัญที่ถือว่าผู้กระทำได้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ดังนี้

มาตรา 16 บัญญัติว่า “คนพิการที่ได้รับ หรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา 15 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การร้องขอตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอ และการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

มาตรา 15 บัญญัติว่า “การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการจะกระทำมิได้

การกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำที่แม้จะมีได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คนพิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับเพราะเหตุแห่งความพิการด้วย

การเลือกปฏิบัติที่มีเหตุผลทางวิชาการ จารีตประเพณี หรือประโยชน์สาธารณะสนับสนุนให้กระทำได้ตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง แต่ผู้กระทำการนั้นจะต้องจัดให้มีมาตรการช่วยเหลือเยียวยาหรือรักษาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์แก่คนพิการตามความจำเป็นเท่าที่จะกระทำได้”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 จะพบว่ากฎหมายดังกล่าวให้ความสำคัญกับการกระทำละเมิดต่อคนพิการในลักษณะการเลือกปฏิบัติที่กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม ซึ่งการห้ามเลือกปฏิบัติโดยอ้อมนั้นเป็นหลักสากลที่มีข้อพิพาทน่าสนใจว่า มาตรา 15 วรรคสอง แม้จะบัญญัติชัดเจนครั้งแรกในกฎหมายไทยว่า การห้ามเลือกปฏิบัติต่อคนพิการให้รวมถึงการเลือกปฏิบัติโดยอ้อม (Indirect Discrimination หรือ Disparate

Impacts) ด้วยก็ตาม แต่ก็ยังต้องอาศัยการตีความของผู้บังคับใช้กฎหมายอยู่ด้วย เนื่องจากการห้ามเลือกปฏิบัติโดยอ้อมเป็นหลักสากลที่ถือว่า ไม่คำนึงถึงเจตนาของผู้เลือกปฏิบัติ กล่าวคือ ถึงแม้ผู้เลือกปฏิบัติการนั้นจะออกกฎหมาย ออกระเบียบ ออกคำสั่ง จะไม่มีเจตนาถั่นแถ้งคนพิการกระทำโดยสุจริตใจว่าต้องการให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ถ้าผลของการเลือกปฏิบัตินั้นกลับทำให้เสียโอกาส หรือเสียหายกระทบต่อสิทธิประโยชน์ของคนพิการเกินความจำเป็น หรือเกินสมควรแล้ว ก็ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมทางอ้อมได้ด้วย

ค่าเสียหายเชิงลงโทษปรากฏใน มาตรา 16 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 โดยให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษสำหรับการกระทำอันเป็นการเลือกปฏิบัติแก่คนพิการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีเพดานไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันยังไม่มีกรฟ้องร้องคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว

### 3.1.3 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

กฎหมายวิธีสบัญญัติหลักที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยที่การกระทำความผิดต่อผู้บริโภคเป็นเรื่องสำคัญที่กฎหมายต้องการคุ้มครองเยียวยาผู้บริโภค ขณะเดียวกันก็ต้องการยับยั้งป้องปรามการกระทำความผิดต่อผู้บริโภคที่มีลักษณะร้ายแรงเป็นภัยต่อสังคมด้วย พระราชบัญญัตินี้จึงกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำความผิดต่อผู้บริโภคไว้ในมาตรา 42 ดังนี้

มาตรา 42 บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการธุรกิจ การที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่งให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด”

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคและใช้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจ ซึ่งมุ่ง

แต่แสวงหาผลกำไรเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยและความเสียหายอื่นๆ ที่ผู้บริโภคจะได้รับ เพื่อให้ผู้ประกอบการเกิดการตื่นตัวในการระมัดระวัง หรือเพิ่มระดับความระมัดระวังในการผลิต การจำหน่ายสินค้าและการให้บริการอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมต่อผู้บริโภค กฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดเพดานค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไว้ 2 ระดับ คือ

1. ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง
2. ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินเกินห้าหมื่นบาท ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด

ปัจจุบันแม้ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 อันเป็นกฎหมายเฉพาะก็ตาม แต่ยังคงได้รับอิทธิพลจาก มาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปอยู่มาก ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดโดยศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีนี้ โดยใช้ดุลพินิจและการตีความปะปนกันทั้งตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นผลให้คำพิพากษาในส่วนของกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมิได้กล่าวถึงการคำนวณค่าเสียหายตามเพดานที่กฎหมายเฉพาะกำหนดไว้ให้ คำพิพากษาคดีคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นปัญหาการใช้กฎหมายที่ยังมีความสับสนปะปนกันอยู่ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ สำหรับคดีคุ้มครองผู้บริโภค

#### 3.1.4 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคอีกฉบับหนึ่งที่มุ่งเน้นคุ้มครองป้องปรามการกระทำความผิดต่อผู้บริโภคอันเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องร้ายแรงที่ต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวในชีวิตประจำวันของประชาชน และเพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้ประกอบการที่ไม่ควรมุ่งแสวงหาแต่ประโยชน์ทางการค้าจนไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค กฎหมายดังกล่าวจึงบัญญัติให้ผู้ประกอบการต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในมาตรา 11 ดังนี้

มาตรา 11 บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้น ชอบที่จะได้รับค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการ ได้ผลิต นำเข้า หรือ ขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้น จากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้น เป็นสินค้าไม่ปลอดภัยและประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหาย มีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

เรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติสินค้าไม่ปลอดภัย ในชั้นร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกามีการกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า เดิมที่มีข้อเสนอในชั้นร่างกฎหมายของกระทรวงพาณิชย์ต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรีปี 2543 ว่าควรมีโทษปรับแก่ผู้ประกอบการที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการบริโภค เพื่อเป็นมาตรการลงโทษผู้ประกอบการให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น แต่ในระหว่างที่คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ..... ได้มีพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 ประกาศใช้บังคับและพระราชบัญญัติฉบับนี้มีการบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเอาไว้ ที่ประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงมีการพิจารณากันว่าการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ..... จะเหมาะสมหรือไม่ ความเห็นหนึ่งเห็นว่า ตามหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิด เป็นการเยียวยาความเสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมมากที่สุด แต่มิใช่การลงโทษ ดังนั้น จึงให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่าที่ความเสียหายเกิดขึ้นจริง แต่อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า การนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทยระยะหลัง เริ่มมีการยอมรับกันมากขึ้น เห็นได้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 ที่มีการบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเอาไว้ และการนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้โดยจำกัดขอบเขตให้เหมาะสมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ามาบังคับใช้กับเรื่องที่จะกระทบถึงความปลอดภัยสาธารณะ เช่น เรื่อง

สิ่งแวดล้อม เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค และในเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก็น่าจะนำค่าเสียหายเชิง  
 ลงโทษมาใช้ได้ แต่ก็ต้องกำหนดเงื่อนไขให้รัดกุม แต่ก็มีอีกความเห็นว่าการให้ค่าเสียหายในเชิง  
 ลงโทษกับผู้เสียหาย เป็นการได้กับบุคคลเพียงคนเดียว แต่กรณีที่ความเสียหายเกิดกับสังคม  
 ดังกล่าวข้างต้น น่าจะนำค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาตั้งเป็นกองทุนเพื่อบรรเทาความเสียหายที่  
 เกิดขึ้น แต่หลักการเช่นนี้ยังต้องใช้เวลาในการพัฒนากฎหมายอีกมาก จึงมีความเห็นว่าควรมีการ  
 กำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษในร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก  
 สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ..... เท่าที่เหมาะสม จะเป็นไปได้นั้นใช้บังคับก่อน อันเป็นที่มาของมาตรา  
 11(2) เหตุผลคือ มาตรา 11(2) ผู้ประกอบการรู้อยู่แล้วว่าสินค้าไม่ปลอดภัย หรือไม่รู้เพราะความ  
 ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แสดงว่าขาดจิตสำนึกสาธารณะ<sup>2</sup>

ปัจจุบันเริ่มมีการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก  
 สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กันบ้างแล้ว โดยผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามที่กำหนดใน  
 มาตรา 10 เช่น คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สามารถฟ้องคดีโดยนำหลักการดำเนินคดีตาม  
 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาใช้ตามมาตรา 3(2) โดยสำนักงานคณะกรรมการ  
 คุ้มครองผู้บริโภคอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาว่าจะดำเนินการฟ้องแทนผู้บริโภคในคดีที่มีการร้องขอ  
 มาหรือไม่ จึงยังไม่ได้ฟ้องคดีตามกฎหมายนี้เลย

อย่างไรก็ตาม มีนักนิติศาสตร์บางส่วนให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิง  
 ลงโทษในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อ  
 ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามอัตราที่  
 กำหนดไว้ในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และมาตรา 11(2)  
 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถือว่า  
 เป็นอัตราที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน  
 กรณีที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภค โดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภค  
 ได้รับความเสียหาย และในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ได้ผลิต นำเข้าหรือขายสินค้า โดยรู้อยู่แล้วว่า  
 สินค้าชิ้นนั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และเห็นว่าไม่ควรบัญญัติจำนวนความรับผิดชอบสูงสุดของ  
 ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผู้ประกอบการหรือ ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบใช้ให้แก่ผู้บริโภคไว้  
 เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการไม่อาจคิดคำนวณได้ว่า หากตนเองกระทำการโดยฝ่าฝืน  
 ต่อกฎหมายแล้วจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ต่อผู้บริโภคเป็นจำนวนสูงสุดเท่าใด และ  
 เมื่อนำมาหักกับจำนวนผู้รับประโยชน์ที่จะได้รับ จำนวนของผลประโยชน์จะมีจำนวนมากกว่า  
 ค่าเสียหายที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้บริโภคหรือไม่ อันจักส่งผลให้ผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการ

<sup>2</sup> แหล่งเดิม. น. 108.

ไม่กล้าสู้เสี่ยงที่จะประกอบกิจการ โดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายอันมีผลมาจากการที่บทบัญญัติของกฎหมายมีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้มแข็ง<sup>3</sup> จึงยังเป็นที่ถกเถียงในทางกฎหมายอยู่ว่า ค่าเสียหายบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายเฉพาะฉบับนี้มีความเหมาะสมหรือไม่

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค 2551 มาตรา 42 แตกต่างกับพระราชบัญญัติสินค้าไม่ปลอดภัย มาตรา 11(2) โดยมาตรา 11 กำหนดเพดานชั้นสูงไม่เกิน 2 เท่า ของที่แท้จริง โดยไม่มีข้อยกเว้น แต่มาตรา 42 กำหนดเพดานชั้นสูงไม่เกิน 2 เท่าของที่แท้จริง แต่ค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนเล็กน้อย ไม่เกิน 5 หมื่นบาท ก็ขยายเพดานออกไปไม่เกิน 5 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริง

### 3.2 มาตรการตามกฎหมายต่างประเทศ

ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 แล้วว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีที่มาจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยประเทศอังกฤษนับเป็นประเทศต้นกำเนิดในเรื่องดังกล่าว แรกเริ่มเป็นเพียงมาตรการเสริมให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกกระทำในคดีอาญา แต่ต่อมาพัฒนามาใช้ในคดีแพ่ง โดยเฉพาะคดีละเมิด และขยายไปสู่คดีแพ่งในลักษณะอื่นๆ และเริ่มเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อให้เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเฉพาะค่าเสียหายเชิงลงโทษในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องอันสามารถเทียบเคียงกับค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะของประเทศไทยตามที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 3.1 ดังนี้

#### 3.2.1 ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

##### 3.2.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วย 50 มลรัฐ การยอมรับและบังคับใช้หลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงแตกต่างกันไปโดยว่ามี 4 มลรัฐ ที่ไม่ยอมรับหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ ได้แก่ เนแบรกา นิวแฮมป์เชียร์ มิชิแกน และวอชิงตัน ซึ่งมีเหตุผลโดยสรุปว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการลงโทษสองต่อ และเป็นการหันเหออกนอกวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดที่ต้องการชดเชยเยียวยาผู้เสียหายให้กลับสู่สภาพเดิม หรือใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากกว่าจะมุ่งลงโทษผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกบางมลรัฐที่แม้จะยอมรับหลักเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ก็ใช้ในขอบเขตที่จำกัด เช่น มลรัฐอินดีแอนา ยอมให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเฉพาะในกรณีที่มีการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดอาญาด้วย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษสองต่อ และกำหนดค่าเสียหาย

<sup>3</sup> ชูศักดิ์ ฉัตรชุติมากร. (2553). *ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภค*. น. 39.



เชิงลงโทษสูงสุดไม่เกิน 3 เท่าของค่าเสียหายเชิงชดเชย หรือ 50,000 ดอลลาร์ แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน มลรัฐคอนเนตทิคัต ค่าเสียหายในเชิงลงโทษจะให้ได้ก็เฉพาะเพียงค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมิใช่กว้างขวาง โดยไม่มีขอบเขตจำกัด และในคดีความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค่าเสียหายเชิงลงโทษสูงสุดจะต้องไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายเชิงชดเชย

เงื่อนไขในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ คณะลูกขุนสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีต่างๆ ที่หลากหลาย ทั้งคดีละเมิด และคดีการผิดสัญญา โดยมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ อย่างไรก็ตาม ศาลของมลรัฐส่วนใหญ่จะพิจารณา กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีที่เกี่ยวข้องกับพฤติการณ์การละเมิดที่ร้ายแรงเกินปกติ มีเจตนาชั่วร้าย หรือ ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และ พฤติการณ์ที่ไม่สมควรเป็นเยี่ยงอย่างหรือควรป้องปราม โดยศาลจะให้แนวทางกว้างๆ แก่คณะลูกขุนในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ และศาลมีดุลพินิจในการทบทวนจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ นอกจากนี้ ศาลสูงสุดยังมีคำตัดสินที่ให้แนวทางในการจำกัดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยระบุว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษที่สูงเกินไปอาจมีปัญหา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

แม้ว่าการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในสหรัฐอเมริกาจะแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐกำหนดแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ แต่ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาให้ความเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ควรเกิน 9 เท่า ของค่าเสียหายเชิงชดเชยสูงสุด และมีหลักการทั่วไปเหมือนกันดังต่อไปนี้

1. การละเมิดต้องมีพฤติการณ์ร้ายแรงเกินการละเมิดปกติ เช่น มีเจตนาชั่วร้าย (Malice) มีจิตใจชั่วร้าย (Evil Mind) หรือในบางรัฐอาจใช้คำว่า กระทำการโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายของผู้อื่น (Recklessness) ซึ่งถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่เกินกว่าการประมาทเลินเล่อ (Worse than Negligence)

2. คณะลูกขุน (Juries) จะเป็นผู้พิจารณากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ภายใต้การกำกับดูแลของศาล และศาลเป็นผู้อนุมัติค่าเสียหายที่กำหนดขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ศาลของแต่ละมลรัฐจะมีแนวทางการพิจารณาที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. บางรัฐเพิ่มภาระในการพิสูจน์ในการเรียกค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้สูงกว่ามาตรฐานการมีพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักยิ่งกว่า (Preponderance of The Evidence) ที่เป็นมาตรฐานการพิสูจน์ในคดีละเมิดทั่วไป เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย ใช้มาตรฐาน “การมีหลักฐานเป็นที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ” (Clear and Convincing Evidence) แต่ก็ยังเป็นมาตรฐานการพิสูจน์ที่ต่ำกว่าของการพิสูจน์จนสิ้นสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) ซึ่งเป็นมาตรฐานการพิสูจน์ในคดีอาญา

2. หลายรัฐกำหนดให้ผู้เสียหายต้องได้รับค่าเสียหายเชิงชดเชย (Compensatory Damage) ก่อน จึงจะสามารถเรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งทำให้โจทก์บางรายเลือกขอค่าเสียหายจำนวนเล็กน้อย (Nominal Damage) ก่อน นอกจากนี้ มีเพียงไม่กี่มลรัฐเท่านั้นที่ศาลยอมให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ พร้อมกับมีคำสั่งให้จำเลยกระทำหรือระงับการกระทำบางอย่าง (Injunction) ในขณะที่บางมลรัฐศาลจะไม่สั่งให้มีการชดเชยคืนให้กลับมาสภาพเดิม (Restitution) ควบคู่ไปกับให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

บางมลรัฐกำหนดให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษตกเป็นของรัฐ ในขณะที่มลรัฐส่วนใหญ่ถือว่า ผู้ถูกละเมิดเป็นผู้ได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

โดยทั่วไป ศาลของมลรัฐต่างๆ มักไม่ให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีของการผิดสัญญา แต่ในบางกรณี เช่น ในกรณีทิวเวชปฏิบัติ (Medical Malpractice) ศาลอาจให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้เสียหายด้วย โดยถือว่า นอกจากมีการกระทำที่ผิดสัญญาแล้ว ยังมีการละเมิดจากความประมาทเลินเล่อ ซึ่งเป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นอิสระจากการผิดสัญญา (Independent Tort) นอกจากนี้ กรณีที่บริษัทประกันภัยผิดสัญญา โดยปฏิเสธการจ่ายค่าชดเชยโดยมีเจตนาทุจริต (Bad Faith) ก็จะถูกถือว่าเป็นการละเมิด ซึ่งทำให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ด้วย

ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ศาลฎีกาของแคลิฟอร์เนียเคยกำหนดหลักการว่ามีการละเมิดขึ้นในกรณีที่มีการผิดสัญญาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ก) การผิดสัญญาที่มีการละเมิดเกี่ยวข้อด้วย เช่น การฉ้อโกง หรือการเบียดบังทรัพย์
- ข) มีการใช้วิธีการละเมิด (Tortious Mean) ในการผิดสัญญา เช่น ใช้กำลังบังคับ หรือหลอกลวงให้คู่สัญญาให้ทิ้งสิทธิในสัญญา
- ค) การจงใจผิดสัญญาทั้งที่รู้ว่า การผิดสัญญานั้นจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ทั้งต่อจิตใจหรือสร้างความเดือดร้อนอื่นๆ ต่อผู้เสียหายการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อการผิดสัญญาในลักษณะนี้ก่อให้เกิดการถกเถียงกันมากที่สุด เพราะทำให้มีการใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีต่างๆ จำนวนมาก เช่น คดีผู้บริโภคน และธุรกิจ

สำหรับมูลค่าของความเสียหายเชิงลงโทษนั้น ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษในสหรัฐอเมริกาจะดำเนินการโดยคณะลูกขุน (Jury) ภายใต้การอนุมัติโดยศาล ปัญหาที่มักเกิดขึ้นก็คือ คณะลูกขุนมักจะพิจารณาฐานะทางการเงินของจำเลยในการพิจารณาสั่งมักทำให้บริษัทขนาดใหญ่ต้องเสียค่าเสียหายในเชิงลงโทษสูงมาก ในการปฏิรูปกฎหมายละเมิด (Tort Reform) มลรัฐต่างๆ จึงพยายามกำหนดค่าความเสียหายเชิงลงโทษสูงสุดไว้ เช่น มลรัฐนิวเจอร์ซีย์จะให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่เกิน 5 เท่าของค่าเสียหายเชิงชดเชย หรือกำหนดให้ศาลลดค่าเสียหายเชิงลงโทษในบางกรณี

ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่สูงเกินไปมักมีปัญหาความชอบรัฐธรรมนูญ เพราะบทบัญญัติในการแก้ไขรัฐธรรมนูญของสหรัฐครั้งที่ 14 (Fourteenth Amendment) กำหนดว่า มลรัฐต่างๆ จะไม่สามารถกระทำต่อบุคคลใด ในลักษณะที่ละเมิดต่อสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินโดยปราศจากกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (No State shall Deprive any Person of Life, Liberty, or Property without Due Process of The Law) ทั้งนี้ กระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวจะมีทั้งส่วนที่เป็นสารบัญญัติ (Substantive Due Process ซึ่งหมายถึง Fair Outcome) และส่วนที่เป็นกระบวนการ (Procedural Due Process ซึ่งหมายถึง Fair Procedure) โดยมีแนวโน้มว่า หากค่าเสียหายเชิงลงโทษ ไม่เกิน 4 เท่าของค่าเสียหายจริง ก็จะสามารถยอมรับได้

ในคดี BMW v Gore เมื่อปี 1996 ศาลฎีกาสหรัฐได้วางหลักการในการพิจารณาว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดขึ้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยกำหนดพิจารณาปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ระดับความน่าตำหนิของพฤติกรรม (Degree of Reprehensibility of Conduct)
2. อัตราส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อความเสียหายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาสหรัฐไม่ได้กำหนดค่าตัวคูณ (Multiplier) ที่ตายตัวออกมา เพียงแต่ให้แนวทางว่า อาจกำหนดให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษสูงได้ ในกรณีที่มีความยากลำบากที่จะประเมินความเสียหายที่แท้จริง โดยเฉพาะค่าเสียหายส่วนที่ไม่ได้เป็นตัวเงิน (Non-Economic Harm)
3. การลงโทษต่อการกระทำอื่นที่สามารถเทียบเคียงกันได้ (Sanctions or Comparable Misconduct) โดยหากค่าเสียหายทางแพ่งและการลงโทษทางอาญาของการกระทำที่มีลักษณะคล้ายกันอยู่ในระดับต่ำ ก็ควรจะมีค่าเสียหายเชิงลงโทษในระดับต่ำด้วย หลักการนี้ถูกวิจารณ์ว่า ก่อให้เกิดความสับสน เพราะผู้เชี่ยวชาญหลายคนเชื่อว่า ควรใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในระดับสูง ในกรณีที่ไม่มียุติโทษอย่างอื่นที่เพียงพอ

หลังจากนั้น ในคดี State Farm v Campbell เมื่อปี 2004 ศาลฎีกาสหรัฐได้เปลี่ยนหลักการสำคัญในการคิดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยตัดสินว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษ 145 ล้านดอลลาร์ที่จะให้แก่ผู้เสียหายนั้น ไม่ชอบธรรมด้วยรัฐธรรมนูญ โดยให้เหตุผลดังนี้

มีพยานหลักฐานเกี่ยวกับระดับความน่าตำหนิของพฤติกรรม (Degree of Reprehensibility of Conduct) ไม่เพียงพอ เนื่องจากการที่จะสรุปว่าพฤติกรรมการละเมิดใดน่าตำหนิหรือไม่ ต้องเทียบเคียงกับพฤติกรรมในคดีอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเท่านั้น

ไม่ควรนำเอาฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลยมาพิจารณาเพื่อเพิ่มค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่อาจใช้ในการลดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ หากจำเลยเป็นคนยากจน

นอกจากนี้ ในคดีนี้ ศาลฎีกายังหันมาใช้อัตราส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อความเสียหายในการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยวางแนวทางไว้ว่า แม้จะไม่มีสูตรตายตัวในการพิจารณา ควรให้ค่าตัวคูณของค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่เกิน 9 เท่า (หรือที่เรียกกันว่า Single - Digit Multiplier) และในกรณีที่ค่าเสียหายเชิงชดเชย (Compensatory Damage) สูงแล้ว ก็ควรใช้ค่าตัวคูณที่ต่ำลง

ล่าสุดในคดี Phillip Morris v Williams เมื่อปี 2007 ศาลฎีกาสหรัฐฯ ได้วางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมไม่ให้คณะลูกขุนกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนำพฤติการณ์ของจำเลยที่กระทบต่อผู้อื่น ที่นอกเหนือไปจากโจทก์ มาร่วมพิจารณาด้วย

ล่าสุด ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้มีทิศทางในการจำกัดขอบเขตการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด โดยในปี 2008 ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาตัดสินใน Exxon Shipping Co. V. Baker ด้วยมติ 5 ต่อ 3 เสียง กำหนดให้บริษัท Exxon Valdez ซึ่งทำน้ำมันหกในทะเล ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่เกิน 507 ล้านดอลลาร์ ซึ่งเท่ากับค่าเสียหายเชิงชดเชยที่ Exxon จ่ายให้ผู้เสียหาย (หรืออัตราส่วน 1:1) จากเดิมที่ศาลชั้นต้นกำหนดไว้ถึง 2.5 พันล้านเหรียญ

คำตัดสินของศาลฎีการะบุว่า เพดานสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษซึ่งเท่ากับค่าเสียหายเชิงชดเชยจะใช้เฉพาะในสถานการณ์ในลักษณะเดียวกันกับคดีนี้เท่านั้น โดยกล่าวว่า เพดานสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีนี้ ถูกกำหนดให้สอดคล้องกับกฎหมายพาณิชย์นาวีของสหพันธรัฐ (Federal Maritime Law) ไม่ใช่ตาม หลักความชอบด้วยกฎหมาย (Due Process Clause) ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา คำตัดสินในคดีนี้จึงมีผลเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดีต่างๆ ในอนาคตในขอบเขตที่แคบ เฉพาะตามกฎหมายพาณิชย์นาวีของสหพันธรัฐเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสนใจว่า ศาลฎีกาสหรัฐฯ ใช้เนื้อที่ไม่น้อยในคำตัดสินใจในการให้ความเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษในสหรัฐในหลายกรณีสูงเกินไปมาก และยังให้ข้อสังเกตว่า ค่าเสียหายในระดับสูงที่ไม่อาจทำนายได้ (Unpredictability) ดังกล่าว ขัดแย้งกับบทบาทของค่าเสียหายในการเป็นเครื่องมือเพื่อการลงโทษ เนื่องจาก ระดับการลงโทษควรจะเป็นสิ่งที่สามารถคาดการณ์ได้อย่างมีเหตุผลตามความรุนแรงของการกระทำนั้น

ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกายังได้อ้างถึงผลการสำรวจต่างๆ โดยเฉพาะการสำรวจการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษของศาลในมลรัฐต่างๆ ตามรายงาน “Juries, Judges, and Punitive Damages: Empirical Analyses Using the Civil Justice Survey of State Courts” โดยชี้ให้เห็นว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างค่าเฉลี่ย (Mean) และค่ามัธยฐาน (Median) ของอัตราส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อค่าเสียหายเชิงชดเชยทดแทนในคดีต่างๆ ซึ่งหมายความว่า หากที่เราจะสามารถคาดการณ์ได้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษในแต่ละคดีนั้นจะสูงหรือต่ำเพียงใด แม้ศาลฎีกาสหรัฐฯ ไม่ได้

ให้เหตุผลว่า เหตุใดจึงเลือกอัตราส่วนระหว่างค่าเสียหายเชิงลงโทษและค่าเสียหายเชิงทดแทนในสัดส่วน 1:1 ข้อความดังกล่าวข้างต้นก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาต้องการที่จะควบคุมให้ขนาดของค่าเสียหายเชิงลงโทษอยู่ในช่วงที่สามารถคาดการณ์ได้มากขึ้น ทั้งนี้ไม่เฉพาะในคดีพาณิชย์เท่านั้น แต่รวมถึงคดีแพ่งทั่วไปทั้งหมดด้วย

สำหรับกฎหมายคุ้มครองความลับทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มีพระราชบัญญัติความลับทางการค้า (The Uniform Trade Secrets Act) เป็นกฎหมายแม่แบบ ซึ่งเป็นการตรากฎหมายตามที่สหรัฐอเมริกาเป็นภาคีในอนุสัญญาระหว่างประเทศความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights : TRIPS) โดย 43 ใน 50 มลรัฐในสหรัฐอเมริกาได้รับเอาหลักกฎหมายบางส่วนไปใช้มากกว่า 20 ปีแล้ว โดยผ่านกระบวนการทางแพ่งที่เอกชนเป็นผู้ฟ้องคดี ซึ่งการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิในความลับทางการค้านั้น กำหนดให้เจ้าของความลับทางการค้าสามารถเรียกร้องค่าเสียหายที่แท้จริงที่เกิดจากการได้ความลับทางการค้ามาโดยไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งอาจจะรวมถึงลามิควรรได้ใดๆอันเกิดจากการได้มาโดยไม่ชอบธรรมของผู้ละเมิดความลับทางการค้า และในกรณีการได้ความลับทางการค้ามาโดยไม่ชอบธรรมอย่างจงใจและมีเจตนาร้าย ศาลอาจจะสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าเสียหายเป็นจำนวนไม่เกินกว่า 2 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริงได้ ซึ่งกรณีเป็นการที่ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Exemplary Damages) สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับความลับทางการค้า<sup>4</sup> และศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าต้องใช้ค่าทนายความให้แก่เจ้าของความลับทางการค้าด้วย<sup>5</sup> เพื่อเป็นอุทาหรณ์ให้แก่ผู้ที่คิดจะกระทำความผิด

<sup>4</sup> Uniform Trade Secrets Act Damages

(a) Except to the extent that a material and prejudicial change of position prior to acquiring knowledge or reason to know of misappropriation renders a monetary recovery inequitable, a complainant is entitled to recover damages for misappropriation. Damages can include both the actual loss caused by enrichment caused by misappropriation that is not taken into account in computing actual loss. In lieu of damages measured by any other methods, the damages caused by misappropriation may be measured by imposition of liability for a reasonable royalty for a misappropriator's unauthorized disclosure or use of a trade secret.

(b) If willful and malicious misappropriation exists, the court may award exemplary damages in the amount not exceeding twice any award made under subsection (a).

<sup>5</sup> Uniform Trade Secrets Act Attorney's Fees

If (i) a claim of misappropriation is made in bad faith, (ii) a motion to terminate an injunction is made or resisted in bad faith, or (iii) willful and malicious misappropriation exists, the court may award reasonable attorney's fees to the prevailing party.

ในลักษณะเดียวกันไม่เห็นแก่กล้ากระทำความผิดเช่นนี้ และให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก

ส่วนการคุ้มครองคนพิการนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญในหลักการส่งเสริมให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพและโอกาสที่เท่าเทียมกันในลักษณะรูปแบบ และวิวัฒนาการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พัฒนาการของหลักดังกล่าวปรากฏชัดเจนในรัฐบัญญัติสิทธิพลเมืองค.ศ. 1964 (Civil Rights Act of 1964)<sup>6</sup> ต่อมาก็ปรากฏกฎหมายสำคัญคือ รัฐบัญญัติว่าด้วยความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน ค.ศ. 1972 (Equal Employment Opportunity Act of 1972)<sup>7</sup> โดยกฎหมายนี้ห้ามเลือกปฏิบัติในแง่ของเพศ ผิวพรรณ ศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ ต่อมาก็ขยายไปถึงการไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องอายุ ความบกพร่องทางร่างกายหรือความพิการ สำหรับมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้น ให้ปฏิบัติตามรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 (American With Disability Act of 1990 (ADA))<sup>8</sup> แต่ล้วนเป็นการกำหนดแนวทางให้แก่หน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติต่อคนพิการ โดยมีได้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างชัดเจนในกรณีที่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ กรณีจึงไม่มีการกำหนดจำนวนเท่าในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำความผิดต่อคนพิการ

### 3.2.1.2 ประเทศอังกฤษ

ดังที่กล่าวในบทที่ 2 แล้วว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เกิดขึ้นครั้งแรกในสารบบคดีความของประเทศอังกฤษในราวศตวรรษที่ 18 เมื่อปี ค.ศ.1760 สืบเนื่องมาจากกรณีที่มีการร้องทุกข์ในเรื่องการแทรกแซงตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกิดขึ้นจากความพยายามของรัฐบาลที่จะระงับการตีพิมพ์โฆษณาหนังสือชื่อ นอร์ท บริตัน (North Briton) ของนาย จอร์น วิลเกจ (John Wilkes) และหลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1763 ก็ได้มีการฟ้องคดีละเมิดอันมีสาเหตุมาจากการละเมิดสิทธิในที่ดินและทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีลูกขุนเป็นผู้กำหนดบ่อยครั้งที่เดียวที่ศาลให้เหตุผลในการกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ โดยคำวินิจฉัยว่าเป็น “ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติม” (Aggravated Damages) ซึ่งต้องชดใช้ให้แก่ใจที่สำหรับการ ดูถูก หรือความทุกข์ทรมานอันเป็นผลมาจากพฤติกรรมที่ได้ มีการละเมิดสิทธิดังกล่าวนั้น ดังนั้น ตั้งแต่ปี 1760 เป็นต้นมา จึงเกิดเป็นกฎหมายที่ว่าค่าเสียหายที่เกินไปจากค่าสินไหมทดแทนนั้น อาจถูกกำหนดขึ้นได้ในคดีละเมิด และในปลายทศวรรษนั่นเองการกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ก็ปรากฏในกรณีอื่นๆ อีก

<sup>6</sup> Harold F. Gortner. (1981). *Administration in the Public Sector*. New York : John Wiley & Sons. p. 326.

<sup>7</sup> การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2557, จาก <http://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?option...>

<sup>8</sup> แหล่งเดิม.

และหลังจากนั้นค่าเสียหายในเชิงลงโทษก็ได้กลายเป็นลักษณะเด่นซึ่งเป็นที่คุ้นเคยของกฎหมายละเมิด การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษในช่วงนี้ไม่เพียงแต่จะกำหนดในคดีข่มขู่ประทุษร้าย (Assault) ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (False Imprisonment) หมิ่นประมาท (Defamation) ล่อลวงหญิงสาวไปร่วมประเวณี (Seduction) และการฟ้องคดีโดยมีเจตนาร้าย (Malicious Prosecution) เท่านั้น แต่ยังกำหนดในคดีบุกรุกที่ดิน (Trespass to Land) และแม้แต่ในคดีรบกวนการครอบครองสังหาริมทรัพย์ (Trespass to Goods)

แนวคิดในการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศอังกฤษก็เพื่อเป็นเครื่องมือเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบบกฎหมายเป็นกลไก เพื่อให้เกิดความยุติธรรมโดยเฉพาะในกรณีที่ค่าเสียหายเชิงชดเชยไม่เพียงพอที่จะปราบปรามการกระทำที่ร้ายแรงได้ และเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม แต่อย่างไรก็ตามค่าเสียหายเชิงลงโทษของอังกฤษจะมีหลักเกณฑ์ ขอบเขตและข้อจำกัดการใช้บังคับที่ค่อนข้างเคร่งครัด ซึ่งพิจารณาได้จากการกำหนดวัตถุประสงค์ของค่าเสียหาย ซึ่งลูกขุนมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายที่มากกว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและทำหน้าที่ลงโทษผู้กระทำละเมิดและป้องปรามมิให้พฤติกรรมนั้นๆ เกิดขึ้นอีกในอนาคต มีการวางหลักเกณฑ์การใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างเคร่งครัดโดยจะใช้ในสถานการณ์ที่จำกัดเฉพาะความผิด 3 ประเภท คือ (1) คดีที่มีความเสียหายเกิดจากการใช้ความรุนแรง การกระทำตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐ (2) คดีที่จำเลยมีเจตนามุ่งแสวงหากำไรเกินส่วนจากจำนวนค่าเสียหายที่ต้องจ่ายให้แก่โจทก์ (3) คดีที่มีกฎหมายพิเศษบัญญัติให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ เช่น S 17(3) of the Copyright Act 1956<sup>9</sup>

ลอร์ด แคมเดน (Lord Camden) ได้ให้เหตุผลในคดี ฮิกกีวี โมนี (Huckie V. Money) ซึ่งเป็นกรณีที่ จำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัวโจทก์ไว้โดยไม่มีหมายจับของศาล และโดยปราศจากอำนาจ ศาลเห็นว่าเป็นการก่อกวนอันตรายต่อประชาชนจึงเห็นพ้องกับคณะลูกขุนที่กำหนดค่าเสียหายให้เป็นเงินจำนวน 300 ปอนด์ ซึ่งนับว่าสูงมากสำหรับค่าของเงินในสมัยนั้น ลอร์ด แคมเดน ได้ให้เหตุผลประการหนึ่งในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวว่าเป็น “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ” ในคำพิพากษา ซึ่งทำให้เห็นว่า การกำหนดค่าเสียหายนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงค่าสินไหมทดแทนต่อโจทก์สำหรับความอับอาย และศักดิ์ศรีที่ถูกสบประมาทเท่านั้น การยอมรับการพัฒนาค่าเสียหายนี้มาเริ่มเห็นชัดเจนเป็นครั้งแรกในคำพิพากษาของ ลอร์ด ชิฟ จัสติส พรธ วิลเกจ (Lord Chief Justice Prall Wilkes) ซึ่งกล่าวว่าค่าเสียหายไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันยังกำหนดให้เป็นการลงโทษสำหรับความผิดนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการ

<sup>9</sup> Vivienne Harpwood. *Modern tort law*. pp. 424-425.

กระทำอย่างเดียวกันนี้ในอนาคต และเพื่อแสดงว่าบุคคลที่ต้องรับผิดชอบสำหรับค่าเสียหายเช่นนี้ได้รับการพิสูจน์โดยลูกขุนแล้วว่าเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ

การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยลูกขุนของประเทศอังกฤษนั้น จะต้องเป็นไปตามแนวทางที่ศาลกำหนดไว้<sup>10</sup> ลูกขุนจะเป็นทั้งผู้ตัดสินและผู้ประเมินจำนวนมูลค่าความเสียหายในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับคดีนั้นๆ อีกทั้งลูกขุนได้กำหนดข้อจำกัดที่จะต้องนำมาใช้เพื่อประกอบการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้<sup>11</sup>

1. จะต้องเป็นกรณีที่ศาลจะตัดสินให้โจทก์ได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่แท้จริงเป็นจำนวนเพียงเล็กน้อยจนอาจคาดหมายได้ว่า จำเลยจะไม่เจ็ดหลาบและอาจหวนกลับมากระทำละเมิดในพฤติกรรมแบบเดิมได้อีก
2. จะต้องเป็นกรณีที่โจทก์ได้รับความเสียหายจากพฤติกรรมอันชั่วร้ายและการกระทำอันน่าตำหนิของจำเลย
3. จะต้องเป็นกรณีที่จำเลยยังไม่ได้รับโทษสำหรับการกระทำที่ผิดกฎหมายนั้น ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้หลักการห้ามลงโทษจำเลยซ้ำสองจากการกระทำความผิดอันเดียวกัน (Double Jeopardy)
4. ในคดีที่มีโจทก์หลายคน การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษอาจถูกจำกัดมูลค่าความเสียหายได้เพราะศาลไม่อาจกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้โจทก์ได้ครบทุกคน
5. ในคดีที่จำเลยกระทำละเมิดโดยการสำคัญผิด หรือมีเจตนาสุจริต จะไม่มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ
6. เมื่อพิจารณาพฤติการณ์ของโจทก์ ศาลอาจจำกัดหรือไม่กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ หากเห็นว่าโจทก์มีส่วนร่วมรู้เห็นกับการกระทำผิดหรือการกระทำบางส่วนของโจทก์เป็นพฤติการณ์ที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือโจทก์เป็นผู้ก่อหรือสนับสนุนต่อพฤติการณ์ของการกระทำผิดอันเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีนั้น

นอกจากเงื่อนไขที่กล่าวมาลูกขุนยังอาจพิจารณาถึงเหตุแวดล้อมต่างๆ ที่จะสามารถลดหย่อนความผิดของจำเลยได้ และต้องนำทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาพิจารณา เช่น ฐานะทางการเงินของจำเลย ประโยชน์ส่วนเกิน (Windfall) ที่โจทก์จะได้รับจากการได้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ จำนวนโจทก์และจำเลยในคดีว่ามีคนเดียวหรือหลายคน และหากศาลเห็นว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ลูกขุน

<sup>10</sup> F.H.Lawson. *Remedies of English Law*. (1972). p. 168.

<sup>11</sup> John Y. Gotanda. *Columbia Journal of Transnation Law*. (2004). pp. 399-400.



กำหนดมากเกินไป ศาลมีอำนาจปรับลดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เหมาะสมได้<sup>12</sup> นอกจากนั้นหาก ลูกขุนกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมากเกินไปศาลอุทธรณ์มีอำนาจกลับคำตัดสินของลูกขุนและ พิจารณาคดีใหม่ได้ เพื่อเป็นการตรวจสอบจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้มีความเหมาะสมต่อคดี นั้น ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติศาลและการบริการทางกฎหมาย ค.ศ. 1990 (The Court and Legal Service Act of 1990)<sup>13</sup>

ในเรื่องวัตถุประสงค์ของการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศอังกฤษอาจมีความ แตกต่างกันในรายละเอียดอีกกล่าวคือ

1. ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) คือ การลงโทษจำเลยถ้าการ กระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยอุกอาจ (Outrageous) นำอภัยศ อคต (Scandalous) มีพฤติการณ์ ทำให้ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับร้ายแรงขึ้น (Aggravated) ค่าเสียหายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ลงโทษจำเลย ไม่ใช่การเยียวยาความเสียหายแก่โจทก์<sup>14</sup> Exemplary Damages จะใช้ในสถานการณ์ ที่จำกัดอย่างมาก ค่าเสียหายเชิงลงโทษชนิดนี้จะไม่ได้รับหากค่าเสียหายเพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายสามารถจ่ายได้อย่างเพียงพอสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษหรือยับยั้งการกระทำ ความผิดของจำเลย ขนาดของการให้ค่าเสียหายนี้จะป็นระดับปานกลางหรือพอสมควรและ ทรัพย์สินของกลุ่ม จะมีความสัมพันธ์กับการให้ค่าเสียหาย<sup>15</sup>

2. ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติม (Aggravated Damages) วัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความเสียหายแก่โจทก์ สำหรับความเสียหายทางจิตใจ (Mental Distress) หรือเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมให้ มากขึ้นเสมือนซ้ำเติมการทำความผิดของจำเลย หรือถ้าไม่เป็นเพราะการทำความผิดของ จำเลย ก็เป็นเพราะผลที่ตามมาจากพฤติกรรมการทำความผิดของจำเลย เช่น จำเลยทำให้โจทก์ ได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงมาก ศาลอาจจะให้ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติมเพื่อเป็นการเยียวยา ความรู้สึกเจ็บปวดทุกข์ทรมานที่โจทก์ได้รับจากอาการบาดเจ็บ (Injured Feelings)<sup>16</sup>

ค่าเสียหายทั้งสองอย่างนี้ดูผิวเผินอาจเห็นว่ามี ความคล้ายคลึงกัน ซึ่งในอดีตก็มีความ สับสนในการปรับใช้ค่าเสียหายทั้งสองนี้ แต่ปัจจุบันความแตกต่างของค่าเสียหายทั้งสองชนิดนี้ถูก ทำให้ชัดเจนขึ้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมจาก

<sup>12</sup> สมเกียรติ ตังกิจวานิชย์ และคณะ. (2553). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากฎหมายว่าด้วย การกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย. น. 37.

<sup>13</sup> John Y. Gotanda. *Columbia Journal of Transnation Law*. (2004). pp. 399-400.

<sup>14</sup> Gregory L. Fowler. *International product liability law : a worldwide desk reference*. p. 192.

<sup>15</sup> Ibid.

<sup>16</sup> Ibid.

ค่าเสียหายที่แท้จริง หลักเกณฑ์ที่ใช้กำหนดค่าเสียหายชนิดนี้ คือ พฤติกรรมการกระทำความผิดที่ร้ายแรงของจำเลย แต่ค่าเสียหายชนิดนี้จะไม่ถูกกำหนด ถ้าโจทก์ถึงแก่ความตายก่อนศาลมีคำพิพากษา และค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้อาจลดลงหรือไม่ถูกกำหนดหากจำเลยได้รับโทษทางอาญามาแล้ว

ส่วนค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติม เป็นค่าเสียหายที่กำหนดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงพิจารณาจากความเสียหายที่โจทก์ได้รับ หากมีการฟ้องคดีแล้วผู้เสียหายตายลง ค่าเสียหายนี้ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทได้ และแม้จำเลยจะได้รับโทษทางอาญามาแล้ว ค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติมยังสามารถกำหนดให้จำเลยต้องชดเชยได้

ตามที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้กับผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง แต่ในส่วนของทายาทกรณีหากผู้เสียหายที่แท้จริงถึงแก่ความตายแล้ว กฎหมายของอังกฤษไม่ได้กำหนดให้ทายาทของผู้ตายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษตาม Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934<sup>17</sup>

เงื่อนไขในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศอังกฤษนั้น ได้แก่

- 1) คดีเจ้าพนักงานของรัฐคดีข่มเหงเอกชน ใช้อำนาจตามอำเภอใจ หรือเป็นการกระทำละเมิดฝ่าฝืนกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- 2) คดีจำเลยกระทำละเมิดโดยไตร่ตรองแล้วว่า จะได้กำไรจากการละเมิดแม้ต้องชดเชยค่าเสียหายเชิงชดเชยให้โจทก์ไปแล้ว
- 3) คดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้คิดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้เสียหายอย่างชัดเจน ส่วนในคดีผิดสัญญา จะไม่สามารถให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้

นอกจากนี้ ศาลมักจะยอมรับการประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษที่คณะลูกขุนกำหนด เว้นเสียแต่คณะลูกขุนกำหนดค่าเสียหายสูงเกินไป กฎหมายยังให้อำนาจศาลอุทธรณ์เข้ามาตรวจสอบ และมีอำนาจกลับคำตัดสินของคณะลูกขุนหรือลดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ โดยจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะต้องต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ควรจะให้ได้สัดส่วนกับความผิดจำกัดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากพฤติกรรมการละเมิดของจำเลย และสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่จะสามารถลดหย่อนความผิดของจำเลยได้ และจะต้องนำทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องมา

<sup>17</sup> Section 1(2) Where a cause of action survives as aforesaid for the benefit of the estate of a deceased person, the damages recoverable for the benefit of the estate of that person...

(a) Shall not include...

(i) Any exemplary damages;

(ii) Any damages for loss of income in respect of any period after that person's death

พิจารณา เช่น ฐานะทางการเงินของจำเลย ประโยชน์ส่วนเกินที่โจทก์จะได้รับจากการได้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ จำนวนโจทก์และจำเลยในคดีว่ามีคนเดียวหรือหลายคนโจทก์มีส่วนร่วมในการกระทำละเมิดของจำเลยหรือไม่ จำเลยกระทำโดยสุจริตหรือไม่ และความจำเป็นที่ต้องป้องปรามการกระทำดังกล่าว

สำหรับความผิดเกี่ยวกับการละเมิดความลับทางการค้านั้น ประเทศอังกฤษไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองความลับทางการค้าเป็นการเฉพาะ แต่ความลับทางการค้าได้รับความคุ้มครองตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีโดยอัตโนมัติ หากมีการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าผู้เสียหายก็สามารถเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงรายได้ที่สูญเสียไปและจากผลกำไรที่ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าได้รับประโยชน์จากการใช้ความลับทางการค้านั้นด้วย โดยไม่มีการกำหนดเป็นเกณฑ์ตายตัวว่าศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้จำนวนไม่เกินกี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง

ส่วนการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภคนั้น ประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (Consumer Protection Act 1987) แต่ก็ได้กำหนดจำนวนความรับผิดขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ถูกบังคับไว้ โดยใน Consumer Protection Act 1987 ส่วนที่ 1 (Part 1) ของกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติถึงความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นการอนุวัติตาม Directive Concerning Liability for Defective Products (Directive No. 85/374/ECC) ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 1985 ของสหภาพยุโรป แต่ก็ได้กำหนดจำนวนความรับผิดขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ถูกบังคับไว้เช่นกัน ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษจึงอยู่ในส่วนของค่าเสียหายในทางกานันนิฐาน (General Damages) ซึ่งหมายถึงค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้แน่ชัด อาจต้องใช้การสันนิษฐานหรือประมาณ และรวมถึงค่าเสียหายในอนาคตที่ผู้เสียหายจะได้รับต่อไป เช่น ค่าเสียหายจากการบาดเจ็บทุพภิกขภัย (Pain and Suffering) ค่าเสียหายจากการสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต (Loss of Amenity) การสูญเสียความสามารถในการหารายได้ในอนาคต เป็นต้น<sup>18</sup> ซึ่งค่าเสียหายเหล่านี้สามารถตีความได้ว่าเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษนั่นเอง

จากที่กล่าวมาจะพบว่าประเทศอังกฤษที่แม้เป็นประเทศต้นกำเนิดของค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ตาม แต่เริ่มมีแนวโน้มการจำกัดการชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แคบลงและไม่ได้มีการ

<sup>18</sup> ศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์. (2554). ปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนศึกษากรณีค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 82.

กำหนดเพดานในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างชัดเจนในทุกๆการกระทำความผิดที่อาจถูกกำหนดให้ผู้กระทำชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

### 3.2.2 ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)

#### 3.2.2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศในระบบประมวลกฎหมาย การกำหนดค่าเสียหายจึงยึดอยู่กับหลักการชดเชยความเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยไม่นำปัจจัยต่างๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเสียหายมาพิจารณา เช่น ฐานะทางการเงินของจำเลย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติพบว่าในช่วงระยะหลัง ศาลเยอรมันมีความโน้มเอียงที่จะใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในบางคดีมากขึ้น โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน โดยค่าเสียหายในคดีดังกล่าวบางคดีจะสูงกว่าค่าเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้ เพื่อผลในการป้องปรามการกระทำละเมิดในอนาคตด้วย

ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา นักกฎหมายเยอรมันได้ปฏิเสธการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีแพ่งมาโดยตลอด โดยเห็นว่ามาตรการเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญาและเป็นหน้าที่ของรัฐมากกว่าเป็นเรื่องของคดีระหว่างเอกชนด้วยกัน ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายในคดีแพ่งก็คือการชดเชยให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม การมีมาตรการป้องกันหรือลงโทษโดยใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงไม่อยู่ในระบบประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน กฎหมายเยอรมันเป็นกฎหมายระบบซีวิลลอว์ ที่ถือว่าหนี้ละเมิดเป็นหนี้ทางแพ่งที่ลูกหนี้ต้องชดใช้เพื่อให้เจ้าหนี้หรือผู้เสียหายกลับสู่สภาพเดิม ถือเป็นภาระเยียวยาให้คืนสภาพเดิมเสมือนการละเมิดไม่เคยเกิดขึ้น การชดเชยความเสียหายจึงไม่สามารถทำให้มากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ การกำหนดค่าเสียหายจึงต้องยึดอยู่กับหลักการชดเชยความเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยไม่นำปัจจัยต่างๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเสียหายมาพิจารณา ดังนั้นกฎหมายเยอรมันจึงไม่ยอมรับหลักการของการให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ<sup>19</sup> โดยนักกฎหมายเยอรมันมีความเห็นว่า ค่าเสียหายมีหน้าที่เพื่อเป็นการชดเชยให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นหน้าที่โดยเฉพาะที่ชอบด้วยกฎหมาย การลงโทษผู้ที่ทำละเมิดไม่ใช่หน้าที่ของค่าเสียหาย กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแบ่งจากกันอย่างชัดเจน เสียหายเชิงลงโทษคือการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นแนวคิดของกฎหมายอาญาโดยเฉพาะไม่ได้หมายถึงการอนุญาตให้มีการลงโทษภายใต้แนวคิดของกฎหมายแพ่ง นอกจากนี้การให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในขอบเขตอำนาจศาลของต่างประเทศจะถือเป็นการขัดต่อนโยบายสาธารณะของเยอรมันและจะไม่บังคับใช้ในเยอรมนี

<sup>19</sup> Gregory L. Fowler. *Internationnal product liability law*. p. 263.

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ศาลเยอรมันได้เริ่มยอมรับบังคับค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีแพ่งที่ตัดสินโดยศาลสหรัฐอเมริกาและมีความเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนให้นำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในเยอรมันโดยบุคคลในวงการต่างๆ อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาเยอรมันให้ความเห็นว่า การใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งสามารถสนับสนุนการรักษาความสงบเรียบร้อยสาธารณะ (Public Order) เป็นการฝ่าฝืนอำนาจผูกขาดของรัฐในการลงโทษผู้กระทำความผิด ในขณะที่ Volker Behr แห่งมหาวิทยาลัย Augsburg ได้แสดงความเห็นว่า ระบบการให้ค่าเสียหายทั้งสองแบบคือ ค่าเสียหายเชิงชดเชยและค่าเสียหายเชิงลงโทษ ใกล้เคียงๆ เคลื่อนเข้ามาใกล้กันมากขึ้นแล้ว โดยเชื่อว่า ในที่สุดแนวคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษในบางลักษณะจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการคิดค่าเสียหายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ ที่ผ่านมา ศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเองก็ได้เริ่มให้ค่าเสียหายในบางลักษณะ ซึ่งแม้แต่จะไม่ได้เรียกว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ตาม แต่ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องปราม (Deter) พฤติกรรมบางอย่างคล้ายกับวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ แนวความคิดในกฎหมายเยอรมันเกี่ยวกับการกำหนดให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานอาจถือเป็นส่วนของการลงโทษแล้ว ซึ่งเป็นการสนับสนุนทฤษฎีของความพึงพอใจ (Satisfaction) ที่กำหนดค่าเสียหายให้ผู้เสียหายที่ต้องได้รับความทุกข์ยากจากการกระทำของจำเลย โดยเฉพาะในคดีหมิ่นประมาทที่ถือว่ามีความจำเป็นต้องกำหนดค่าเสียหายเพื่อเป็นการป้องปราม ศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้สำหรับการเสื่อมเสียเกียรติยศ โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้เสียหาย และป้องปรามความรุนแรงเช่นเดียวกันที่อาจเกิดขึ้นได้อีก และหากจำเลยได้รับโทษทางอาญามาแล้ว ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานอาจถูกลดส่วนลงได้<sup>20</sup>

กรณีตัวอย่างที่ชี้ว่าศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนำเอาระบบค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้แล้วก็คือ คำตัดสินของศาลสหพันธ์สาธารณรัฐ (Federal Court of Justice)<sup>21</sup> ในคดี BGHZ 128.1 เมื่อปี 1994 ซึ่งเกี่ยวกับการเผยแพร่บทสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นจริงของเจ้าหญิงแคโรไลน์ (Princess Caroline) แห่งโมนาโกโดยนิตยสารฉบับหนึ่ง ศาลตัดสินว่า นิตยสารดังกล่าวละเมิดสิทธิความเป็นส่วนพระองค์ของเจ้าหญิงแคโรไลน์ และเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงชดเชยที่ศาลอุทธรณ์กำหนดให้ยังไม่เพียงพอ โดยให้เหตุผลว่า ค่าเสียหายจะต้องสามารถป้องปรามพฤติกรรมละเมิดในอนาคตได้ด้วย ในคดีนี้ ศาลจึงกำหนดค่าเสียหายเพิ่มขึ้นโดยให้รวมถึงกำไรส่วนเพิ่มของนิตยสารเข้าไปด้วยเพื่อให้มีผลในการป้องปรามการละเมิดในอนาคตได้อย่างแท้จริง แนวทางในการกำหนด

<sup>20</sup> Raymond Youngs. *English, French and German comparative Law*. (2007). p. 503.

<sup>21</sup> BGH NJW. (1996). p. 984.

ค่าเสียหายเพื่อป้องปรามในคดีดังกล่าวนับว่าแตกต่างจากหลักคิดเดิมในระบบกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งถือว่าค่าเสียหายมีขึ้นเพื่อเป็นการชดเชยเท่านั้น

นอกจากนี้ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังใช้ค่าเสียหายเพื่อการป้องปรามในคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาด้วย โดยในส่วนของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีส่วนที่กำหนดค่าเสียหายเสมือนเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษกล่าวคือ กรณีการละเมิดกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากกฎหมายเยอรมันจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงแล้ว ความเสียหายจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอาจถูกกำหนดนอกเหนือจากความเสียหายที่แท้จริงได้ เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศเยอรมนี ปี 1965 แก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 2 มีนาคม 1974 (Copyright Statute : An Act dealing with Copyright and Related Right 1965) มาตรา 97 “การฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราว และเรียกค่าเสียหาย (1) ในกรณีที่บุคคลใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือสิทธิอื่นๆ คู่กรณีฝ่ายที่ได้รับความเสียหายอาจยื่นฟ้องเพื่อแก้ไขความเสียหาย โดยขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามผู้กระทำความผิด และระงับการกระทำดังกล่าว หากการกระทำเช่นนั้นจะเป็นอันตรายต่อสิทธิของคู่กรณีฝ่ายที่ถูกละเมิด ถ้าการละเมิดได้กระทำโดยจงใจหรือด้วยความประมาทเลินเล่อก็สามารถเรียกค่าเสียหายได้ และคู่กรณีที่ได้รับ ความเสียหายอาจเรียกเอาค่าอะไรที่ผู้ละเมิดได้รับมาจากการทำละเมิด พร้อมทั้งการคิดบัญชีแสดงรายละเอียดของผลกำไรนั้นด้วยก็ได้...” ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติให้สามารถเรียกค่าเสียหายจากค่าอะไรที่ผู้ละเมิดได้รับจากการกระทำละเมิดนั้นเป็นการกำหนดให้สามารถเรียกร่องเอาค่าเสียหายได้เกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง จึงเห็นได้ว่าการกำหนดว่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์นี้มีส่วนที่เป็นลักษณะของการลงโทษผู้ทำละเมิดด้วย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดค่าเสียหายในลักษณะเดียวกันนี้อีกในคดีละเมิดสิทธิบัตร และคดีเกี่ยวกับการทำซ้ำอันเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ ในคดีกลุ่มนี้ ศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้อนุญาตให้โจทก์พิสูจน์ความเสียหายโดยใช้วิธีใดวิธีหนึ่งใน 3 วิธีคือ (1) พิจารณาค่าเสียหายจากการประเมินความสูญเสียที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ ซึ่งตรงกับค่าเสียหายเชิงชดเชยนั่นเอง (2) พิจารณาจากมูลค่าที่จำเลยจะต้องจ่ายเพื่อให้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และ (3) พิจารณามูลค่าประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาของโจทก์ ทั้งนี้ ศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้ความเห็นว่าการให้ค่าเสียหายสองเท่าของความเสียหายที่แท้จริงมีความเหมาะสมในกรณีที่ (2) คือให้ค่าเสียหายเพิ่มเท่าตัวจากมูลค่าที่จำเลยจะต้องจ่ายเพิ่มเพื่อให้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของโจทก์

นอกจากศาลยุติธรรมแล้ว คณะกรรมาธิการการผูกขาดแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (German Monopolies Commission) ยังเปิดโอกาสให้มีการใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายเยอรมันด้วยเช่นกัน โดย John Yotanda แห่งมหาวิทยาลัย Villanova เห็นว่าคณะกรรมาธิการดังกล่าวต้องการให้ใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับคดีเกี่ยวกับการผูกขาดตลาดเพื่อป้องปรามไม่ให้มีการใช้พฤติกรรมกีดกันการแข่งขัน

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการเคลื่อนไหวให้มีการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นมีที่มาจากสหภาพยุโรป (European Union) โดยในปี 2005 คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ได้ออกสมุดปกเขียวว่าด้วยค่าเสียหายจากการฝ่าฝืนกฎการต่อต้านการผูกขาด (Green Paper on Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules) โดยเรียกร้องให้มีการใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ เช่น การคิดค่าเสียหายสองเท่าสำหรับการสมคบกันผูกขาดตลาด (Horizontal Cartels) ทั้งนี้ สมุดปกเขียวดังกล่าวเสนอว่าอาจให้ค่าเสียหายสองเท่าโดยอัตโนมัติหากเข้าตามเงื่อนไขที่กำหนด หรืออาจให้เป็นไปตามดุลพินิจของศาล หากข้อเสนอของสมุดปกเขียวกลายเป็นกฎระเบียบของสหภาพยุโรป ทุกประเทศในสหภาพยุโรปก็จะต้องยอมรับค่าเสียหายเชิงลงโทษ อย่างไรก็ตาม ปราบกฏว่าสมุดปกขาว (White Paper) ของคณะกรรมาธิการยุโรปที่ออกตามมาเมื่อเดือนเมษายน 2008 ได้ยกเลิกข้อเสนอเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยให้เหตุผลว่ามาตรการป้องปรามควรกระทำผ่านการบังคับใช้ของรัฐไม่ใช่โดยการฟ้องร้องของเอกชน

เงื่อนไขในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นจะยึดอยู่กับหลักการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่ปัจจุบันศาลเยอรมันเริ่มโน้มเอียงที่จะใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในบางคดีมากขึ้น โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการละเมิดความเป็นส่วนตัว โดยจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษปรากฏในคดีการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งศาลเยอรมัน ได้เคยให้ความเห็นว่าค่าเสียหายสองเท่าของความเสียหายจริงมีความเหมาะสม ส่วนผู้มีอำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษคือศาลเท่านั้น โดยกลไกในการควบคุมค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วยวิธีการให้คณะลูกขุนพิจารณาอย่างในประเทศระบบกฎหมายจารีตประเพณี

จากลักษณะของกฎหมายและแนวคำพิพากษาข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า ระบบกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ยอมรับเอาแนวคิดการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้บ้างแล้ว เพียงแต่การใช้ยังเป็นไปอย่างจำกัดตามนโยบายของรัฐ หรือตามความผิดบางประเภทที่ศาลเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญและควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อป้องปรามเท่านั้น

สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น ไม่มีปรากฏในกฎหมายความลับทางการค้า แต่สามารถตีความได้จากกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม ลงวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 (German Unfair Competition Law of July 3, 2004)<sup>22</sup> โดยผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของความลับทางการค้านั้น ซึ่งความเสียหายดังกล่าวคำนวณจาก 3 ส่วน ได้แก่ (1) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง (Actual Damage) รวมทั้งรายได้ที่สูญเสียไป (Loss of Profit) (2) รายได้ของผู้กระทำละเมิดที่เกิดจากการนำความลับทางการค้าของเจ้าของความลับทางการค้าไปใช้ และ (3) ค่าสิทธิอันควรได้รับจากผู้กระทำผิดสำหรับการใช้ความลับทางการค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต (Unauthorized Use) ซึ่งรายได้ของผู้กระทำละเมิดอันเกิดจากการนำความลับทางการค้าของผู้อื่น ไปใช้นั้นมีลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั่นเอง<sup>23</sup>

ดังที่ได้ศึกษากฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเฉพาะของประเทศไทยทำให้พบว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษในต่างประเทศมีความแตกต่างกันในรูปแบบของการบัญญัติกฎหมาย แต่มีเจตนารมณ์ในการใช้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยแม้แต่ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีอย่างประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาก็มีรูปแบบการบัญญัติกฎหมายเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แตกต่างกัน โดยขณะที่ประเทศอังกฤษไม่มีการบัญญัติการอัตราค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในการกระทำความผิดต่างๆ แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติอัตราขั้นสูงในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง แต่ในเรื่องการกระทำความผิดอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่เป็นธรรมนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้กำหนดเพดานค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ ในขณะที่ค่าเสียหายในคดีคุ้มครองผู้บริโภคและความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ประเทศอังกฤษก็ไม่ได้กำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้แต่สามารถตีความลักษณะความเสียหายในทางสันนิษฐานให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายในลักษณะเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษ เช่นเดียวกับที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษชัดเจนในกฎหมายความลับทางการค้า แต่ระบุเนื้อหาของค่าเสียหายที่ผู้เสียหายพึงเรียกร้องได้ในลักษณะที่มากกว่าค่าเสียหายตามปกติที่แท้จริงโดยรวมผลกำไรและประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับอันเป็นลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย รูปแบบการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่

<sup>22</sup> Gesetz Gegen Den Unlauteren Wettbewerb.

<sup>23</sup> ศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์. (2554). ปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนศึกษากรณีค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 78-79.



ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมและการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงาน  
ต่างประเทศที่ได้ผลดีมาใช้แก้ปัญหาค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศไทยย่อม  
ก่อให้เกิดประโยชน์และบรรลุมิติประสงคที่ดีของค่าเสียหายเชิงลงโทษในการป้องปรามการ  
กระทำความผิดที่ไม่เพียงสร้างความเสียหายแก่เอกชนแต่ส่งผลกระทบต่อสังคมด้วย ดังที่ผู้วิจัยจะ  
ได้ทำการศึกษาและกล่าวถึงในบทต่อไป



## บทที่ 4

### ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหาย เชิงลงโทษในกฎหมายไทย

ที่ผ่านมารวิเคราะห์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) ของนักนิติศาสตร์ไทย ส่วนใหญ่เป็นไปในทางการทำความเข้าใจและยอมรับเอาแนวความคิดมาใช้ในประเทศไทย เห็นได้จากการบัญญัติค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในกฎหมายเฉพาะหลายฉบับ นอกจากนี้แล้วล่าสุดยังมีความพยายามนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์เข้าใช้ร่วมกับหลักนิติศาสตร์ที่เรียกว่าหลักนิติเศรษฐศาสตร์ (Economic Analysis of Law) โดยนำมาวิเคราะห์เพื่อออกแบบบทบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในคดีละเมิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันแสดงให้เห็นแนวโน้มในการสนับสนุนให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ชัดเจนมากที่สุดทั้งในกฎหมายเฉพาะและกฎหมายทั่วไป ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเจตนารมณ์ในการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้นั้น เป็นสิ่งที่ดี และหากสามารถนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ได้อย่างเหมาะสมในประเทศไทยจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากในการป้องปรามการกระทำความผิดในลักษณะร้ายแรงเป็นภัยต่อสังคมมิให้เกิดขึ้นซ้ำอีก โดยเมื่อได้ศึกษาเปรียบเทียบค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายเฉพาะของไทยทั้ง 4 ฉบับ อันได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยพ.ศ. 2551 เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แล้ว พบว่าประเทศไทยและต่างประเทศที่หยิบยกขึ้นกล่าวต่างยอมรับหลักการเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเพียงแต่มีวิธีการในการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แตกต่างเพื่ออุดช่องว่างและสร้างความแข็งแกร่งในการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษให้มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมยิ่งขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรม เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่มีจำนวนมากและอยู่นอกเหนือค่าเสียหายที่แท้จริง การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นเรื่องพึงระวังอันอาจเกิดความไม่เหมาะสมไม่เป็นธรรมได้

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าปัญหาการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ ไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเป็นธรรมเท่าที่ควร เนื่องจากอุปสรรคที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีใช้ค่าเสียหายที่แท้จริงที่สามารถพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนตายตัว และผู้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในแต่ละระบบ

กฎหมายมีความแตกต่างกัน โดยประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีมีคณะลูกขุนเป็นเสมือนผู้ช่วยศาลในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศไทยที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายมีเพียงศาลเท่านั้นที่เป็นผู้ใช้ดุลพินิจตามลำพังในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ กรณีจึงเป็นข้อโต้แย้งถึงความเหมาะสมในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ และแม้ว่าการแก้ไขเรื่องการใช้ดุลพินิจเกินขอบเขตจะกระทำด้วยการบัญญัติเพดานขั้นสูงในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ก็ตาม ก็หาเป็นการเพียงพอต่อการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เหมาะสมไม่ เนื่องจากยังคงมีข้อถกเถียงถึงความเหมาะสมของจำนวนเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยฝ่ายที่ปฏิเสธการกำหนดเพดานขั้นสูงของการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความเห็นโดยสรุปว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเรื่องที่ควรมีความยืดหยุ่น เพราะสาระสำคัญที่ต้องพิจารณาคือพฤติการณ์ในการกระทำความผิดที่ถือว่าร้ายแรงอาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และตามความเสียหายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคต ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นโดยสรุปว่า การมีเพดานขั้นสูงในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นดีกว่าไม่มีการกำหนดอะไรไว้เลย นอกจากนั้น แม้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเรื่องที่ไม่ใช่หน้าที่โจทก์ในการพิสูจน์ แต่การตีความว่าเมื่อมีหน้าที่ก็เป็นข้อห้ามมิให้โจทก์พิสูจน์นั้นย่อมนำมาซึ่งช่องว่างให้ฝ่ายผู้ต้องรับผิดใช้เป็นข้ออ้างในการปิดบังข้อเท็จจริงสำคัญอันทำให้ตนต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ กรณีจึงควรตีความว่า แม้ไม่ใช่หน้าที่ของโจทก์หรือผู้เสียหายในการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ก็ห้ามมิในการกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ศาลและลูกขุนทราบข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วนชัดเจนยิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับความผิดนั้นๆ โดยควรมีกลไกวิธีการที่มาสนับสนุนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันทำให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดสมควรต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ดังที่กล่าวมาพอทำให้ทราบปัญหาการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเบื้องต้นซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเพื่อการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยทั้ง 4 ฉบับ เป็น 4 ประเด็น คือ (1) ปัญหาการระงับการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (2) ปัญหาลักษณะการกระทำหรือพฤติการณ์ที่ควรคำนึงถึงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (3) ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ และ (4) ปัญหาผู้มีอำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

#### 4.1 ปัญหาการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ความหมายของคำว่าภาระการพิสูจน์ ได้มีนักกฎหมายให้ความหมายและคำอธิบายต่างๆ กันมากมาย ดังนี้

ศาสตราจารย์คณิง ภาไชย อธิบายว่า “ภาระการพิสูจน์ หมายถึง การพิสูจน์ให้เห็นถึงความแท้จริงของสิ่งที่ตนกล่าวอ้างขึ้นในคดีนั้น ภาระการพิสูจน์นี้เป็นหลักกฎหมายที่ศาลหรือคู่ความไม่อาจตกลงเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าตามคำฟ้อง คำให้การ และการชี้สองสถาน ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแล้ว ศาลหรือคู่ความไม่อาจกำหนด หรือตกลงกันเปลี่ยนแปลงให้เป็นภาระของอีกฝ่ายไปได้”<sup>1</sup>

อาจารย์ไอสด โกสิน อธิบายว่า “ภาระการพิสูจน์ หมายความว่าความถึงหน้าที่ของคู่ความที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลให้เห็นจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง คือถ้าเป็นโจทก์ก็ต้องสืบให้ได้สมฟ้อง ถ้าเป็นจำเลยก็ต้องสืบให้สมคำให้การ หากฝ่ายใดมีภาระการพิสูจน์ในข้อเท็จจริงใด แต่ นำพยานหลักฐานมาสืบเพื่อปลดเปลื้องภาระนั้น ผลร้ายย่อมตกแก่ฝ่ายนั้น คือ การแพ้คดี ภาระการพิสูจน์จึงต่างกับหน้าที่นำสืบในข้อที่ว่า ถ้าภาระการพิสูจน์ตกแก่ฝ่ายใดฝ่ายนั้นต้องนำสืบ แต่จะสืบก่อนหรือหลังแล้วแต่การกำหนดหน้าที่นำสืบอีกชั้นหนึ่ง หน้าที่นำสืบก่อนมีผลในทางได้เปรียบในเชิงว่าความ แต่ภาระการพิสูจน์เป็นผลถึงให้คดีแพ้ชนะโดยตรง”<sup>2</sup>

ศาสตราจารย์โชค จารุจินดา อธิบายว่า “ภาระการพิสูจน์ หมายถึง ภาระที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ตามกฎหมาย ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องตายตัวตามกฎหมาย จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขเป็นประการอื่นไม่ได้ แต่ว่าหน้าที่นำสืบก่อนนั้นอาจเกิดขึ้นได้หลายกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือโดยการชี้สองสถานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 183 ซึ่งศาลอาจกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่นำสืบก่อนก็ได้ หรืออาจจะเกิดจากคู่ความรับกันก็ได้ว่าใครมีหน้าที่นำสืบก่อน ดังนั้น หน้าที่นำสืบก่อนจึงมิใช่อยู่ในบังคับของกฎหมายโดยตรงทีเดียว แต่อาจเกิดจากการรับกัน หรือศาลมีคำสั่งก็ได้ ซึ่งบางทีศาลสั่งหน้าที่นำสืบผิด หรือคู่ความอาจจะรับนำสืบก่อนนำสืบหลังไม่ถูกต้องก็ได้ ซึ่งต่างกับภาระการพิสูจน์ที่อยู่ในบังคับของกฎหมายโดยตรงจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรไม่ได้”<sup>3</sup>

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) เข็มชัย ชุตินวงศ์ อธิบายว่า ภาระการพิสูจน์ หมายถึง หน้าที่ที่คู่ความฝ่ายหนึ่งจะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลให้ศาลเห็นจริงตามที่กล่าวอ้าง

<sup>1</sup> สมนึก ชัยเดชสุริยะ. (2532). *ภาระการพิสูจน์ในมูลหนี้สัญญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 11-12.

<sup>2</sup> แหล่งเดิม. น. 13-14.

<sup>3</sup> แหล่งเดิม. น. 14.

คำว่า ภาระการพิสูจน์เพิ่งจะนำมาใช้ในศัพท์ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 เมื่อคราวที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. 2550 แต่เดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 ใช้คำว่า หน้าที่นำสืบ ในความหมายเดียวกับภาระการพิสูจน์แต่เนื่องจากการใช้คำว่า หน้าที่นำสืบก่อน ในความหมายของการนำพยานหลักฐานเข้าสืบลำดับแรก ซึ่งเป็นเรื่องลำดับการสืบพยาน ทำให้มีความเข้าใจสับสนในหมุ่กฎหมาย จึงมีการแก้ไขใช้คำว่า “ภาระการพิสูจน์” แทน “หน้าที่นำสืบ” เพื่อแบ่งแยกให้ชัดเจน และหน้าที่นำพยานมาสืบก่อน ดังนั้น ในตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาก่อน พ.ศ. 2550 ศาลจะใช้คำว่า “หน้าที่นำสืบ” ในความหมายของภาระการพิสูจน์เป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ดี คำว่า “หน้าที่นำสืบ” ยังคงมีที่ใช้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอีกแห่งหนึ่ง คือ มาตรา 183 ซึ่งนักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า หน้าที่นำสืบในมาตรานี้หมายความรวมทั้งภาระการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบก่อน เพราะในการชี้สองสถานศาลจะกำหนดทั้งภาระการพิสูจน์สำหรับประเด็นในข้อพิพาทแต่ละประเด็น

จี.ดี. โนเคิส (G.D. Nokes) นักกฎหมายชาวอังกฤษได้ให้ความหมายของ “burden of proof” ว่า “ความหมายเริ่มแรกของภาระการพิสูจน์ก็คือ ภาระหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานมาสืบต่อศาลเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงในคดี” (the primary meaning of burden of proof is an obligation to adduce evidence of a fact)<sup>4</sup>

ดี.ดับบลิว. เอลลิโอต (D.W. Elliott) ได้อธิบายว่า “คำว่าภาระการพิสูจน์” (burden of proof) มีความหมาย 2 นัย ซึ่งแตกต่างกัน ความหมายแรกหมายถึงหน้าที่ของคู่ความที่จะทำให้เกิดความเชื่อในข้อเท็จจริงจากการพิสูจน์ในประเด็นที่ตนกล่าวอ้างไว้ และเป็นสิ่งจำเป็นแก่คดีความหมายที่สองหมายถึงหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ ซึ่งมีผลกระทบต่อภาระคดีโดยตรง ความเห็นของ D.W. Elliott ขัดแย้งตรงกับความเห็นของ จอห์น ฮุสเลย์ เบสซาร์ด (John Huxley Bezzard) ซึ่งอธิบายว่า “คำว่าภาระการพิสูจน์ (burden of proof) ที่ใช้ในกฎหมายลักษณะพยาน มีอยู่ 2 ความหมาย คือ

1. Burden of proof on the pleadings
2. Burden of adducing evidence

Burden of proof on the pleadings หมายถึง หน้าที่ของคู่ความไม่ว่าโจทก์หรือจำเลยที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามประเด็นข้อกล่าวอ้างของตน

<sup>4</sup> สมนึก ชัยเดชสุริยะ. (2532). ภาระการพิสูจน์ในมูลหนี้สัญญา. น. 16.

<sup>5</sup> แหล่งเดิม. น. 17.

Burden of adducing evidence หมายถึง ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับคู่ความซึ่งเขาจะต้อง แพ้คดีถ้าหากไม่นำพยานหลักฐานเข้าสู้<sup>6</sup>

เอ็ดเวิร์ด คับบลิว. เคลียร์ (Edward W. Cleary) อธิบายว่า “ภาระการพิสูจน์มีความหมาย เป็น 2 ประการ ประการแรกคือ การนำพยานหลักฐานมาแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลในข้อเท็จจริงที่ เกี่ยวกับประเด็น ประการที่สอง หมายถึง การนำพยานหลักฐานมาสู้เพื่อให้เห็นถึงความถูกต้องใน ข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้าง”<sup>7</sup>

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า ภาระการพิสูจน์ หมายถึง หน้าที่ตามกฎหมายที่ คู่ความจะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามข้อกล่าวอ้างของตน โดยมีหลักว่า “คู่ความ ฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ใน ข้อเท็จจริงนั้น” หากคู่ความฝ่ายนั้นไม่พิสูจน์หรือพิสูจน์ไม่ได้ คู่ความฝ่ายนั้นก็จะต้องตกเป็นฝ่ายแพ้ คดีในประเด็นดังกล่าว โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าว เลย<sup>8</sup>

เดิมทีเกี่ยวกับเรื่องภาระการพิสูจน์ของคู่ความบัญญัติไว้ในมาตรา 84 ซึ่งจะมีทั้งเรื่อง ภาระการพิสูจน์และเรื่องข้อเท็จจริงที่คู่ความไม่ต้องนำสู้ แต่ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขโดยแยก เอาเรื่องภาระการพิสูจน์ไปบัญญัติไว้ในมาตรา 84/1 และบัญญัติให้มีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็น เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่สามารถเปลี่ยนภาระการพิสูจน์ได้ เรื่องภาระการพิสูจน์ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหากคู่ความฝ่ายใดมีภาระการพิสูจน์แล้วไม่นำพยานหลักฐานมาสู้หรือนำพยานหลักฐานมา สู้ไม่ถึงมาตรฐานการพิสูจน์ที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ต้องเป็นฝ่ายแพ้คดีในประเด็นที่ตนมีภาระการ พิสูจน์ ภาระการพิสูจน์จึงทำให้เกิดผลแพ้ชนะคดีกันโดยตรง ดังนั้น การที่ศาลจะพิพากษาให้ฝ่ายใด แพ้หรือชนะคดีโดย เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3056-3060/2516<sup>9</sup>

ฎีกาที่ 10689/2551 การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีแพ่งมิได้หมายความว่า จะต้อง ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอันเกิดจากการนำสู้ของคู่ความทั้งสองฝ่ายเสมอไป หากปรากฏว่าฝ่ายใด มีภาระการพิสูจน์ แต่พยานหลักฐานไม่น่าเชื่อถือหรือนำสู้ไม่สมข้ออ้าง แม้เป็นการนำสู้ฝ่ายเดียว โดยคู่ความอีกฝ่ายไม่มีพยานมาสู้ ก็ต้องแพ้คดี<sup>10</sup>

<sup>6</sup> แหล่งเดิม. น. 17.

<sup>7</sup> แหล่งเดิม. น. 17.

<sup>8</sup> เพิ่มพูน พิศาลธุรกิจ. (2556). พยานหลักฐานในคดีแพ่ง. น. 48.

<sup>9</sup> ธานี สิงหนาท. (2551). คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา. น. 60.

<sup>10</sup> เพิ่มพูน พิศาลธุรกิจ. (2556). พยานหลักฐานในคดีแพ่ง. น. 48.

ฎีกาที่ 3056-3060/2516 การที่ศาลจะพิพากษาให้ฝ่ายใดแพ้หรือชนะคดี โดยอาศัยหลักในเรื่องภาระการพิสูจน์ ศาลต้องถือตามภาระการพิสูจน์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ตามกฎหมายโจทก์มีภาระการพิสูจน์ แต่ศาลชั้นต้นกลับกำหนดให้จำเลยมีภาระการพิสูจน์ แม้จำเลยจะไม่คัดค้านเมื่อไม่มีการสืบพยาน ศาลจะพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีไปทีเดียวไม่ได้ เพราะการที่ศาลจะพิพากษาให้ฝ่ายใดชนะคดีโดยถือภาระการพิสูจน์เป็นหลักนั้น ต้องถือตามภาระการพิสูจน์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย<sup>11</sup>

บทบัญญัติเรื่องภาระการพิสูจน์ทางแพ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยพยานหลักฐาน มาตรา 84/1 ซึ่งบัญญัติว่า คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว จึงพอสรุปได้ว่า ภาระการพิสูจน์ในคดีละเมิดนั้นมีหลักคือ ถ้าจำเลยผู้กระทำละเมิดให้การปฏิเสธ โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายจะมีภาระพิสูจน์ความเสียหายรวมถึงค่าสินไหมทดแทนด้วย เว้นแต่ คดีละเมิดเพราะความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินผู้เสียหายยอมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 มาตรา 434 มาตรา 436 และมาตรา 437 ดังนั้น จำเลยหรือผู้เสียหายจึงเป็นฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์<sup>12</sup>

ภาระการพิสูจน์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น โดยทั่วไปมีความเกี่ยวข้องกับภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษจะคำนวณจากฐานของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายพิสูจน์ได้ เป็นจำนวนที่เท่าตามที่กฎหมายนั้นๆ กำหนด โดยที่กล่าวแล้วว่าปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่กำหนดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ทั้งสิ้น 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายทั้ง 4 ฉบับนี้ มีความแตกต่างกันเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่นำบทบัญญัติทั่วไปเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายซึ่งอยู่ในกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ คือ

<sup>11</sup> แหล่งเดิม. น. 49.

<sup>12</sup> แหล่งเดิม. น. 61.

พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ส่วนอีกกลุ่มได้กำหนดการระงับการพิสูจน์ของผู้เสียหายเกี่ยวกับค่าเสียหายที่เชื่อมโยงกับค่าเสียหายเชิงลงโทษต่างออกไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเฉพาะนั้นๆ คือพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

การกล่าวถึงการระงับการพิสูจน์ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พิจารณาได้ตั้งแต่ชั้นความเห็นและเหตุผลของคณะกรรมการกฤษฎีกาในการตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยในเดือนพฤศจิกายน 2546 คณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีบันทึกประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ....เรื่องเสร็จที่ 747/2546 โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการระงับการพิสูจน์ของผู้เสียหายนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกาได้กำหนดหน้าที่ของผู้เสียหายในการนำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงบางประการ มิใช่ว่าไม่ต้องนำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดๆ ซึ่งจะทำให้ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการมีลักษณะเป็น “Absolute Liability” มิใช่เพียง “Strict Liability” ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกฤษฎีกาได้กำหนดให้ผู้เสียหายมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงแต่เพียงว่า ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการในการนำสืบหักล้าง ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการผลิตในทุกขั้นตอนเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ประกอบการแต่เพียงผู้เดียว ผู้ประกอบการย่อมอยู่ในฐานะที่เหมาะสมที่สุดที่จะเป็นผู้นำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอย่างไร หากกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายในการพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นจะเป็นการยากหรือมิฉะนั้นก็ไม่อาจดำเนินการได้เลยในทางปฏิบัติ อันจะทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้

ทั้งนี้ หลักการเรื่องการระงับการพิสูจน์ของผู้เสียหายของประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น มีความแตกต่างกับหลักกฎหมายของต่างประเทศในสาระสำคัญ กล่าวคือ ตาม Directive-1985 แห่งสหภาพยุโรป กำหนดให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเสียหาย ความไม่ปลอดภัยของสินค้า และความสัมพันธ์ระหว่างความไม่ปลอดภัยของสินค้าและความเสียหายนั้น แต่ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการ



นำสืบความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น Directive-1985 มิได้กำหนดว่าจะต้องใช้หลักฐานในการพิสูจน์เพียงใด ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศภาคีแต่ละประเทศ<sup>13</sup>

กรณีต่อมาคือเหตุหลุดพ้นความรับผิดกรณีที่สินค้านั้นได้ผลิตตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานที่หน่วยงานของรัฐตรวจสอบควบคุมหรือมาตรฐานต่างประเทศหรือระหว่างประเทศที่หน่วยงานของรัฐให้การรับรองโดยเหตุผลในการตัดเหตุหลุดพ้นความรับผิดในกรณีนี้ออก คือเนื่องจากการที่ผู้ประกอบการได้ผลิตสินค้าตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานของหน่วยงานของรัฐที่ตรวจสอบควบคุมนั้น มิได้เป็นการรับประกันว่าสินค้านั้นจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเสมอไป นอกจากนี้ การตรวจสอบควบคุมของหน่วยงานของรัฐบาลไทยเป็นการตรวจสอบโดยวิธีสุ่มตัวอย่างสินค้าเท่านั้น ซึ่งย่อมมีความเป็นไปได้สูงที่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะไม่ถูกตรวจสอบ หากกำหนดเหตุดังกล่าวเป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิด จะทำให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นความรับผิดโดยสิ้นเชิง ซึ่งจะไม่ใช่การคุ้มครองผู้บริโภคตามเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัตินี้

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้ ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ตั้งข้อสังเกตว่าพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ได้กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้นผู้ประกอบการจะไม่สามารถนำสินค้าออกวางจำหน่ายได้ ประกอบกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ เพื่อความปลอดภัยหรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจจะเกิดแก่ประชาชน ดังนั้น เมื่อผู้ประกอบการได้ผลิตสินค้าตามมาตรฐานเพื่อความปลอดภัยดังกล่าวแล้วผู้ประกอบการก็น่าจะหลุดพ้นความรับผิด จึงควรคงเหตุหลุดพ้นความรับผิดในกรณีนี้ไว้ แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นเพียงมาตรฐานเบื้องต้นหรือมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น และมีได้หมายความว่าเมื่อผู้ประกอบการผลิตสินค้าได้มาตรฐานดังกล่าวแล้ว หากสินค้านั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ประกอบการจะไม่มี ความรับผิดแต่อย่างใด จึงเห็นควรให้ตัดเหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการสำหรับกรณีนี้ออกไป

ดังนั้น จึงทำให้คงเหลือเหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามกรณี กล่าวคือ (1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา

<sup>13</sup> สำนักคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ....เรื่องเสร็จที่ 747/2546. น. 10-11.

คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องชัดเจนตามสมควรแล้ว<sup>14</sup>

ความสัมพันธ์ระหว่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค<sup>15</sup>

ความสัมพันธ์ของกฎหมาย 2 ฉบับนี้สืบเนื่องมาจาก นิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค โดย “ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และให้หมายความรวมถึงผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย” เมื่อผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยถือว่าเป็นผู้บริโภคตามนิยามดังกล่าวข้างต้นด้วย การดำเนินคดีแพ่งตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงต้องดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ทำให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้รับผลดี ดังนี้

1) ข้อเท็จจริงใดอยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของผู้ผลิตสินค้า ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้นจะตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ

เนื่องจากในความเป็นจริงผู้บริโภคไม่อาจล่วงรู้ถึงกระบวนการหรือวิธีการผลิตสินค้าได้ การพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของผู้ประกอบการจึงไม่อาจกระทำได้ หากผู้ประกอบการไม่เป็นผู้ให้ข้อมูล พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคจึงได้กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของตนฝ่ายเดียวไว้ในมาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “ประเด็นข้อพิพาทใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ ให้ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการนั้น” ดังนั้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งถือว่าเป็นผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 3 จึงมีภาระการพิสูจน์เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพียงว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามธรรมดา ตามนัยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความ

<sup>14</sup> แหล่งเดิม. น. 11-13.

<sup>15</sup> ศักดา ธนิตกุล. คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. น. 23.

เสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น ส่วนการพิสูจน์หักล้างว่าสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้นไม่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ตกเป็นภาระของผู้ประกอบการซึ่งต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงกระบวนการผลิต การออกแบบ ส่วนผสมของสินค้า รวมถึงการมีอยู่ของคำเตือน วิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา ทำให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีภาระการพิสูจน์ที่ไม่หนักและสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อมาพิสูจน์ให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบได้เอง

## 2) อำนาจศาลในการแสวงหาพยานหลักฐานเอง

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 33 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในอันที่จะให้ได้ความแจ้งชัดในข้อเท็จจริงแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร ในการนี้ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นแล้วรายงานให้ศาลทราบ รวมทั้งมีอำนาจเรียกสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาได้

พยานหลักฐานที่ได้มาตามวรรคหนึ่งต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะได้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว”

บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจศาลที่จะเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองกับมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานคดีช่วยเหลือศาลในการตรวจสอบและรวบรวมพยานได้ ซึ่งการมอบหมายดังกล่าวทำให้เจ้าพนักงานคดีซึ่งเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมที่จัดตั้งขึ้นใหม่มีอำนาจหน้าที่ 5 เรื่องคือ

- 1) ไกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภค
- 2) ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน
- 3) บันทึกคำพยาน
- 4) ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่ความทั้งก่อนและระหว่างพิจารณา
- 5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

แม้ว่าระบบพิจารณาความแพ่งของประเทศไทยจะไม่มีระบบ Pre-trial discovery เหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่การมีบทบัญญัติมาตรา 33 และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ข้อ 20 วรรคแรกและข้อ 23 นั้น จะมีผลให้เจ้าพนักงานคดีเป็นผู้แทนของศาลในการดำเนินการกระบวนการคล้าย Pre-trial discovery ซึ่งทำให้ศาลเข้าถึงข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตสินค้าได้ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายในคดีความผิดต่อความเสียหายในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากศาลและเจ้าพนักงานคดีจะเป็นผู้ช่วยเหลือผู้เสียหายในการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ผู้เสียหายโดยลำพังไม่อาจเข้าถึงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานนั้นได้ เช่น ข้อมูล

เกี่ยวกับความบกพร่องของสินค้าที่อยู่ในความครอบครองของผู้ประกอบการแต่เพียงผู้เดียว เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง<sup>16</sup>

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษของผู้เสียหายในกฎหมายปัจจุบันของไทยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ใช้หลักการทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 อีกกลุ่มหนึ่งคือใช้หลักการเฉพาะแตกต่างออกไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์โดยกำหนดประเด็นเพื่อวิเคราะห์ปัญหาภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์ บุคคลที่ต้องรับผิด เหตุที่ทำให้เกิดความรับผิด และเหตุที่ทำให้พ้นจากความรับผิด ดังนี้

#### 4.1.1 บุคคลที่ต้องรับผิด

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยพยานหลักฐานซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปนำมาใช้ในการกำหนดภาระการพิสูจน์ความเสียหายในพระราชบัญญัติความลับทางการค้า

<sup>16</sup> ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ข้อ 20. ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อให้ได้ความแจ่มชัดในข้อเท็จจริงแห่งคดี ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีดำเนินการเพื่อให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานอันเป็นประเด็นแห่งคดี การตรวจสอบกระบวนการการผลิตสินค้าหรือบริการ การตรวจพิสูจน์สินค้าหรือความเสียหาย อันเกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ หรือตรวจสอบรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน ทุนจดทะเบียน รายได้ รายชื่อหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น หรือกรรมการของผู้ประกอบธุรกิจหรือเรียกให้หน่วยงานหรือบุคคลใดมาให้ข้อมูลหรือจัดส่งพยานหลักฐาน หรือตรวจสอบข้อเท็จจริงอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาพิพากษาคดี

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานคดีอาจประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ตรวจพิสูจน์หรือขอข้อมูลที่จำเป็น หรือมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูลหรือจัดส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการดำเนินการ แล้วจัดทำรายงานเสนอต่อศาล โดยอาจระบุถึงพยานหลักฐานที่ศาลสมควรเรียกมาสืบเพิ่มเติมตามมาตรา 33 หรือผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลสมควรรับฟังความเห็น เพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษา ตามมาตรา 36

ข้อ 33. ในกรณีที่มีการบันทึกคำพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายทอดเป็นภาพหรือเสียงหรือโดยวิธีการอื่นใด ซึ่งคู่ความและพยานตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึกการเบิกความนั้นได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 121 วรรคสอง ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อความที่บันทึก ตลอดจนการจัดทำสำเนาข้อความ ดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรหรือสิ่งบันทึกอย่างอื่น

พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญ ดังนี้

เนื่องจากพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มิได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีสบัญญัติกำหนดการพิสูจน์ความเสียหายของผู้เสียหายในกรณีดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องใช้บทบัญญัติทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 ตามหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์” ดังนั้น ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้าและพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จึงต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์การกระทำความผิดและความเสียหายที่ตนได้รับ กล่าวคือ ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ว่าถูกละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของตนอย่างไร ความลับทางการค้านั้นสูญเสียการเป็นความลับไปอย่างไร และเกิดความเสียหายอย่างไร เพียงใด ส่วนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการนั้น ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้พิการที่ถูกกระทำการ โดยไม่ใช่นิติบุคคลก็มิมีภาระการพิสูจน์ว่า ถูกกระทำการอันมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่ใช่นิติบุคคลอย่างไร และเกิดความเสียหายอย่างไร มากน้อยเพียงใดซึ่งหากผู้เสียหายสามารถนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้านั้น เป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถั่นแถ้ง เป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า ก็จะเป็นผลให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เรียกว่าค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริงตามปกติได้ แต่ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษนั้นจะไม่เกิดสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนตามปกติ ส่วนผู้พิการที่เป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่พิสูจน์ได้ว่าตนเองถูกระทำหรืองดเว้นการกระทำใดๆ อันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่ใช่นิติบุคคล และเกิดความเสียหายขึ้นเพียงใด ซึ่งหากพิสูจน์ได้ถึงขนาดว่าการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่ใช่นิติบุคคลนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้วจะเป็นผลให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่ผู้เสียหายได้ ทั้งนี้ ไม่เกินสี่เท่าของความเสียหายที่แท้จริง

ปัญหาในส่วนของบุคคลที่ต้องรับผิดชอบนั้น แม้ว่าทั้งพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 จะกำหนดให้ผู้กระทำละเมิดความลับทางการค้า และผู้ที่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่ใช่นิติบุคคลเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบก็ตาม แต่ปัญหาคือ การพิสูจน์ความเสียหายจากการกระทำความผิดตามกฎหมายทั้งสองฉบับนี้เป็นภาระของผู้เสียหายในการพิสูจน์พฤติการณ์ในการกระทำความผิด และพิสูจน์ความเสียหาย ซึ่งนำไปสู่การพิสูจน์ให้เห็นว่าศาลควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำความผิดใน

ลักษณะดังกล่าวด้วย ซึ่งอุปสรรคสำคัญก็คือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดตามกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวอาจไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นจากการที่ผู้กระทำความผิดเจตนาชั่วร้าย ใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจนถึงขนาดทำให้ผู้กระทำความผิดสมควรถูกกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ รวมทั้งการพิสูจน์จำนวนมูลค่าความเสียหายที่แท้จริงที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจไม่มีความชัดเจนเพียงพอให้ศาลนำมาใช้เป็นตัวคูณอัตราเพดานคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้นๆ ได้ เพราะความเสียหายจากการที่ความลับทางการค้าถูกกลั่นแกล้งให้หมดสภาพการเป็นความลับทางการค้าอีกต่อไปถือเป็นภาระของธุรกิจที่มีความโดดเด่นและหยั่งรากลึกอยู่ได้ด้วยเพราะความลับทางการค้าที่ใช้ความวิริยะอุตสาหะ ความรู้ความสามารถ เงินลงทุนมหาศาล และปัจจัยอื่นๆ อีกมากมายเพื่อให้ได้มาซึ่งเคล็ดลับ สูตร ส่วนผสม ที่เป็นความลับทางการค้า ความเสียหายจากการที่ถูกทำลายความลับทางการค้าจึงเท่ากับการทำลายธุรกิจชนิดนั้นอย่างสิ้นเชิงยากที่จะเยียวยาทำให้กลับคืนสู่ภาวะเดิมได้ ความเสียหายจากกรณีดังกล่าวจึงถือว่ามหาศาลอย่างยิ่งและควรค่าการณได้ในอนาคต แต่ก็เป็นภาระยากที่จะพิสูจน์ให้แน่ชัดถึงความเสียหายในลักษณะการคาดการณ์ดังกล่าว เช่นเดียวกับกรณีความเสียหายของผู้พิการที่ได้รับ ความเสียหายจากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม แม้ว่ารวมถึงการกระทำโดยอ้อมให้คนพิการได้รับการเลือกปฏิบัติโดยผู้กระทำความผิดใจด้วยก็ตาม แต่การพิสูจน์จำนวนความเสียหายที่แท้จริงที่ใช้เป็นฐานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เป็นการยากที่จะกำหนดให้ชัดเจน เพราะความพิการมีอยู่หลากหลายลักษณะ ทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นมีความหนักเบาแตกต่างกันไป รวมถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของคนพิการในสังคมก็มีผลต่อการกำหนดว่าการกระทำอย่างไรถึงขนาดที่ผู้กระทำความผิดสมควรถูกกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ส่วนภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายสำหรับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดพิเศษแตกต่างไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นมีสาระสำคัญดังนี้

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของ มาตรา 5 บุคคลที่ต้องรับผิดชอบพระราชบัญญัตินี้ จึงได้แก่ผู้ประกอบการ ซึ่ง “ผู้ประกอบการ” ตามความหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หมายถึง

- 1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต
- 2) ผู้นำเข้า
- 3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
- 4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธี

ใดๆอันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า

1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ตามมาตรา 4 “ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ประุง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป คัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แซ่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใดๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

จากถ้อยคำของกฎหมายการกระทำที่เป็นการผลิตนั้นมีได้ใน 2 ลักษณะ

1. การกระทำที่ทำให้สินค้าเปลี่ยนรูป เช่น ทำ ผสม ประุง แต่ง ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป หรือคัดแปลง
2. การกระทำที่ไม่ทำให้สินค้าเปลี่ยนรูป เช่น คัดเลือก แบ่งบรรจุ แซ่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี

ผู้ที่ทำวัตถุที่ใช้ในการผลิตเปลี่ยนรูปกลายเป็นสินค้าในรูปแบบใหม่นั้น ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นผู้ผลิต แต่ในการกระทำที่ไม่ได้ทำให้สินค้าเปลี่ยนรูปไปนั้น อาจมีปัญหาในบางกรณีว่าจะเข้าข่ายเป็นผู้ผลิตหรือไม่ ในกรณีนี้คงต้องพิจารณาการกระทำต่างๆ ตามคำนิยามของกฎหมาย จะเห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งหมายถึงการกระทำที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดสินค้านั้นเช่นกัน เช่น ต้องเป็นการคัดแยกสินค้าให้ได้ตามขนาด น้ำหนัก หรือสีที่กำหนดแล้วเก็บไว้เพื่อขาย หรือคัดเลือกวัตถุดิบนั้นแล้วนำมาบรรจุในวัสดุหรือภาชนะที่จะนำออกขายแก่ผู้บริโภค ซึ่งการกระทำลักษณะนี้ แม้ไม่มีการเปลี่ยนรูปสินค้าแต่ก็มีการกระทำที่อาจก่อให้เกิดข้อบกพร่องแก่ตัวสินค้าจนอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคได้ เช่น คัดเลือกไม่ดี การเก็บรักษาไม่ดี หรือการบรรจุไม่ดี ทำให้มีสิ่งแปลกปลอมผสมไปกับสินค้าได้ ดังนั้น การที่พ่อค้าเลือกหยิบผลไม้มิให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งมีได้เป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดสินค้านั้นย่อมไม่ใช่ผู้ผลิต<sup>17</sup>

## 2) ผู้นำเข้า

ในปัจจุบันสินค้าหลายชนิดไม่ได้ผลิตในประเทศทั้งนี้เป็นผลจากการค้าระหว่างประเทศที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประกอบกับนโยบายการค้าเสรี ทำให้การเคลื่อนไหวของสินค้า

<sup>17</sup> พงษ์เดช วานิชกิตติกูล. (2552, 20 สิงหาคม). คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. เอกสารในการสัมมนาเรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จัดทำโดยคณะทำงานโครงการประชุมแนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภค ในศาลชั้นอุทธรณ์. น. 27-28.

ต่างๆ เป็นไปได้ง่ายและสะดวก เมื่อสินค้าที่ไม่ได้ผลิตในประเทศเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การที่ผู้เสียหายจะฟ้องเรียกร้องเอาจากผู้ผลิตที่อยู่ในต่างประเทศอาจไม่ง่าย เพราะหากผู้เสียหายจะฟ้องผู้ผลิตซึ่งอยู่ต่างประเทศ ผู้เสียหายจะต้องสืบเสาะ หาข้อเท็จจริงต่างๆ ของผู้ผลิต เช่น ชื่อ ที่อยู่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความยุ่งยากเกี่ยวกับการส่งคำคู่ความ และเอกสารต่างๆ ในคดีให้แก่ผู้ผลิตในต่างประเทศ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้นำเข้าต้องเป็นผู้รับผิดชอบความเสียหายในฐานะผู้ประกอบการด้วยผู้หนึ่ง<sup>18</sup>

### 3) ผู้ขายสินค้า

ผู้ขายสินค้าเป็นบุคคลที่นำสินค้าแพร่กระจายไปสู่ผู้บริโภค แต่ผู้ขายก็ไม่ใช่ผู้ผลิต กฎหมายว่าด้วยสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มุ่งประสงค์ให้คนผลิตสินค้าต้องระมัดระวังในการผลิต การออกแบบ และเตือนผู้บริโภคในการใช้สินค้า เพราะเป็นผู้ที่รู้จักสินค้าดีที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้ขายสินค้าย่อมมีความรู้ในตัวสินค้าดีกว่าผู้บริโภค กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ขายเป็นบุคคลหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม ระหว่างผู้ผลิตกับผู้ขาย ผู้ผลิตเป็นผู้ที่เหมาะสมแก่การรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมากกว่า พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องร่วมรับผิดชอบต่อเมื่อไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ หากผู้ขายสามารถระบุถึงตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าซึ่งสินค้านั้นได้ ย่อมไม่ใช่ผู้ประกอบการตามความหมายของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551<sup>19</sup>

4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใดๆอันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า<sup>20</sup>

ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ทราบว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ขาย ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายคือ ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใดๆอันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า บุคคลกลุ่มสุดท้ายตามที่กฎหมายกำหนด ถือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสินค้า และเป็นผู้ที่นำสินค้าเข้าสู่วงจรการตลาด ทำให้สินค้านั้นแพร่กระจายไปยังผู้บริโภค ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใดๆอันมีลักษณะที่จะทำ

<sup>18</sup> แหล่งเดิม. น. 29.

<sup>19</sup> แหล่งเดิม. น. 29.

<sup>20</sup> แหล่งเดิม. น. 30.



เกิดความเข้าใจได้ว่าผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า ผู้นั้นก็ควรรับผิดชอบผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ดังนั้น ความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายฉบับนี้ มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ<sup>21</sup>

ประการที่ 1 เป็นความรับผิดเฉพาะกรณีที่ผู้เสียหาย (ซึ่งอาจจะเป็นผู้บริโภคหรือไม่ก็ได้) ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และความเสียหายนั้นต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้เสียหาย แต่ไม่รวมถึงความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นกับตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง หากเป็นกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายในกรณีอื่น เช่น ความเสียหายจากการผิดสัญญาซื้อขาย หรือความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขาย หรือความเสียหายที่ได้รับจากการให้บริการ ผู้บริโภคต้องใช้สิทธิฟ้องคดีตามกฎหมายอื่น ภายใต้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

ประการที่ 2 เป็นความรับผิดเฉพาะกรณีที่ความเสียหายนั้น เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งคือสินค้าที่ก่อ หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุความบกพร่องในการผลิต หรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ต้องเป็นสินค้าที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย คำว่า “เพื่อขาย” หมายความว่า ต้องผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย ออกสู่ท้องตลาด มิใช่เป็นการขายเพื่อกิจการภายในเท่านั้น และต้องเป็นการขายที่สามารถขายได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หากเป็นสินค้าที่ไม่สามารถขายได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น ยาเสพติดให้โทษ อาวุธสงคราม เป็นต้น สินค้าเหล่านี้ก็ไม่จัดว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามความหมายของกฎหมายฉบับนี้

จากลักษณะสำคัญทั้ง 2 ประการดังกล่าวข้างต้น ความรับผิดของเจ้าของผลิตภัณฑ์ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงมีความรับผิด ดังนี้

#### 1. ความรับผิดร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วม (Joint Liability)

“ผู้ประกอบการ” ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้คำจำกัดความไว้แล้วว่า หมายความรวมถึง ผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายข้อความ หรือแสดง

<sup>21</sup> สุรัช เลียงบุญเลิศชัย. (2552, 20 สิงหาคม). คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. เอกสารในการสัมมนาเรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จัดทำโดยคณะทำงาน โครงการประชุมแนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภค ในศาลชั้นอุทธรณ์. น. 7-11.

ด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือ ผู้นำเข้า ผู้ประกอบการดังกล่าวทั้งหมดถูกกำหนดให้ต้องร่วมกันรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (มาตรา 5 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551) ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่า ความรับผิดชอบในความเสียหายต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ควรจำกัดอยู่แต่เฉพาะผู้ขายสินค้าเท่านั้น โดยมีเงื่อนไขสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ซึ่งการขายตามกฎหมายฉบับนี้ หมายถึง การจำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน เพื่อประโยชน์ทางการค้า ให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา เสนอชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อประโยชน์ทางการค้า และโดยเหตุที่บทบัญญัติในมาตรา 5 กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งหมายความว่า ผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ และผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ชื่อความ หรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้ความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า ต้องร่วมรับผิดชอบผู้เสียหายอย่างลูกหนี้ร่วม

หลักความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายฉบับนี้ ก็คือ หลักความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 291 “ถ้าบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้สินเชิงไซร์ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้สินเชิงไซร์ได้แต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือ ลูกหนี้ร่วมกัน) ก็ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่ละคนใดคนหนึ่งสินเชิงหรือแต่โดยส่วนก็ได้ ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้สินนั้นจะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิง”

ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 291 ดังกล่าวหมายความว่า ผู้ประกอบการแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายร่วมกัน และแทนกันเป็นรายบุคคล (Joint and Several Liability) จึงเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องผู้ประกอบการคนใดคนหนึ่งให้รับผิดชอบหรือหลายคนร่วมกันให้รับผิดชอบก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดีที่ผู้เสียหายจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณา

#### 1. ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

ลักษณะความรับผิดของผู้ประกอบการอีกประการหนึ่ง ก็คือ กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติความรับผิดของฝ่ายผู้ประกอบการในลักษณะของความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งหมายความว่า ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบแม้ไม่มีความผิด กล่าวคือ แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะมีได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ หรือการปฏิบัติผิดสัญญาของผู้ประกอบการก็ตาม ผู้ประกอบการก็ยังคงมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอยู่ หากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้น ฝ่ายผู้เสียหายได้ทำไปอย่างปกติ

ธรรมดา โดยผู้เสียหายไม่มีหน้าที่หรือภาระที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการคนใดหรือไม่

หลักความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) จะต่างกับหลักความรับผิดเมื่อมีความผิด (Fault Theory) ซึ่งเป็นหลักความรับผิดตามทฤษฎีความรับผิดที่ว่า บุคคลจะต้องรับผิดต่อเมื่อกระทำผิด ซึ่งกฎหมายไทยได้ยึดถือหลักนี้มาโดยตลอดคงจะเห็นได้จากหลักความรับผิดในเรื่องละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ที่จะต้องรับผิดจะต้องมีการกระทำอันเป็นความผิดเกิดขึ้นเสียก่อน อันได้แก่ การกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน บุคคลนั้นก็ต้องรับผิดหรือความรับผิดในทางสัญญาที่ต้องมีการกระทำผิดสัญญาเกิดขึ้นเสียก่อน ฝ่ายที่ทำผิดจึงจะมีความรับผิดเกิดขึ้น ดังเช่น ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ในเรื่องความรับผิดของผู้ขาย หรือการชำรุดบกพร่อง หรือมาตรา 475 ในเรื่องความรับผิดของผู้ขายในการรอนสิทธิ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 472 “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่”

มาตรา 475 “หากว่ามีบุคคลผู้ใดมาก่อนการรบกวนขัดสิทธิของผู้ซื้อในอันจะครองทรัพย์สิน โดยปกติสุข เพราะบุคคลผู้นั้นมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ได้ซื้อขายกันนั้นอยู่ในเวลาซื้อขายก็ดี เพราะความผิดของผู้ขายก็ดี ท่านว่าผู้ขายจะต้องรับผิดในผลอันนั้น”

เหตุที่กฎหมายบัญญัติให้ความรับผิดของผู้ประกอบการต้องรับผิดอย่างเคร่งครัดก็ด้วยมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย สะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องยึดติดกับภาระการพิสูจน์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประกอบกับเหตุผลดังที่ปรากฏอยู่ในหลักการและเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ในข้อที่ว่า โดยที่สินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้าจากต่างประเทศมีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยจึงกระทำได้ยาก เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น หากยังต้องมีภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำ ความผิดของฝ่ายผู้ประกอบการตามหลักกฎหมายที่ใช้อยู่เดิม ก็จะเป็นเหตุทำให้ผู้เสียหายไม่อาจ

ได้รับความคุ้มครองสิทธิตามเจตนารมณ์ได้ ทั้งยังอาจเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการไม่ระมัดระวังในการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าของตนเองอีกด้วย

ส่วนภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งกำหนดวิธีการดำเนินคดีผู้บริโภคที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายเป็นสำคัญ ดังนั้น ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคจึงได้รับการผ่อนคลายลงจากหลักการการพิสูจน์ตาม มาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 29 บัญญัติว่า “ประเด็นข้อพิพาทใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ ให้ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจนั้น” กล่าวคือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคได้กำหนดให้นำเอาหลักเรื่องข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของคู่ความฝ่ายใด โดยเฉพาะคู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงนั้นมาใช้บังคับ ซึ่งเป็นการกำหนดภาระการพิสูจน์ของคู่ความในคดีผู้บริโภคไว้นอกเหนือแตกต่างจากหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยหากประเด็นข้อพิพาทใดเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องนำสืบในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ ส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดที่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ ภาระการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงนั้นย่อมตกแก่คู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ

ดังนั้น ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเองเกี่ยวกับผู้ประกอบธุรกิจ แต่ผู้เสียหายยังคงมีภาระการพิสูจน์จำนวนมูลค่าความเสียหายเพื่อเป็นฐานในการที่ศาลจะได้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เรียกว่าค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ส่วนพฤติการณ์ต่างๆที่ศาลต้องคำนึงถึงในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษนั้นเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้เสียหายและผู้ประกอบธุรกิจสามารถพิสูจน์แสดงเพื่อเรียกร้องและหักล้างกันได้ เช่น ผู้เสียหายพิสูจน์ถึงความร้ายแรงของความเสียหายที่ตนได้รับ ส่วนผู้ประกอบธุรกิจก็พิสูจน์ถึงการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น เป็นต้น

เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีความเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ดังที่กล่าวแล้ว

ข้างต้น ดังนั้น ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายและการค้นคว้าแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความเสียหายกรณีความเสียหายเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยจึงเป็นไปในทำนองเดียวกับ ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยปัญหาการพิสูจน์ของผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคและพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีดังนี้

กรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องให้ ผู้ประกอบการรับผิดชอบโดยอาศัยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยนั้น ผู้เสียหายจะมีภาระการพิสูจน์ ดังนี้

1. ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย กล่าวคือ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหาย เป็นเงินจำนวนเท่าใด
2. ความเสียหายเกิดจากสินค้า กล่าวคือ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุและผลว่าความเสียหายของผู้เสียหายเกิดจากสินค้านั้น โดยตรง
3. สินค้าเป็นของผู้ประกอบการ กล่าวคือ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเป็น ผู้ประกอบการของจำเลย และนำสืบที่มาของสินค้าว่าเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการอย่างไร เช่น ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต เป็นต้น และ
4. สินค้าได้ใช้หรือเก็บรักษาตามปกติธรรมดา กล่าวคือ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่า ตนเองเก็บรักษาสินค้าและใช้สินค้าตามวิธีการใช้งานปกติของสินค้านั้น

นอกจากนี้ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า ที่ไม่ปลอดภัยมีลักษณะเป็นบทบัญญัติที่เป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบ ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการให้ศาลเห็นถึงเจตนาของผู้ประกอบการ เหมือนเช่นตามหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิด เพราะกฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะพิจารณาตัวสินค้าว่า ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้เสียหายหรือไม่ โดยมีได้มุ่งประสงค์ที่จะพิจารณาการกระทำของ ผู้ประกอบการว่ามีเจตนาชั่วร้าย หรือมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่อย่างใด

อีกทั้ง ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค มาตรา 29 ได้กำหนดให้นำเอาหลัก เรื่องข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของคู่ความฝ่ายใด โดยเฉพาะคู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ ถึงข้อเท็จจริงนั้นมาใช้บังคับ ซึ่งเป็นการกำหนดภาระการพิสูจน์ของคู่ความในคดีผู้บริโภคไว้ นอกเหนือแตกต่างจากหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยหาก ประเด็นข้อพิพาทใดเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องนำสืบในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การ ออกแบบ ส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดที่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าว

อยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ ภาระการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงนั้น ย่อมตกแก่คู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ

ยิ่งไปกว่านั้น ในกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการค้นหา ข้อเท็จจริงเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภค โดยศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานมาสืบเอง และมีอำนาจ ในการมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแสวงหาข้อเท็จจริงได้ และให้สิทธิคู่ความในการขอให้คู่ความ ฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกส่งเอกสารที่อยู่ในความครอบครองต่อศาลเพื่อประโยชน์ในการสืบ พยานหลักฐานในคดี รวมถึงมีสิทธิขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงได้โดยไม่ต้องสืบพยาน

ปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นั้น แม้ว่าผู้เสียหายไม่มีการการพิสูจน์ถึงการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของ ผู้ประกอบการ และไม่มีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีการกระบวนการในการผลิต ที่อยู่ในความรู้เห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าก็ตาม แต่การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยังคงกำหนดให้ผู้เสียหายมีภาระการ พิสูจน์ 4 ประการ ได้แก่ (1) ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเงินเท่าใด (2) ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นโดยตรง (3) ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึง ความเป็นผู้ประกอบการของจำเลยด้วยว่า จำเลยเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวข้องกับสินค้านั้นๆ อย่างไร และ (4) ผู้เสียหายต้องใช้สินค้าและเก็บรักษาตามวิธีการที่ถูกต้องตามปกติ และยังให้อำนาจศาลใน การค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคก็ตาม แต่การสืบพิสูจน์เพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบ ใน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้เสียหายมีหน้าที่สำคัญในการพิสูจน์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือ ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความสัมพันธ์ในผลของ ความเสียหายที่ตนได้รับว่ามีสาเหตุจากสินค้าของผู้ประกอบการ ซึ่งการนำสืบพิสูจน์ดังกล่าว ผู้เสียหายต้องประสบปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำมาใช้ในการนำสืบ เนื่องจาก การ พิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวส่วนมากจะจำเป็นต้องอาศัยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์หรือการแพทย์ มาเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าสินค้านั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ต้องนำสืบพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ได้รับจากสินค้าประเภทอาหาร การที่จะพิสูจน์ว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับนั้นเกิดจากอาหารจานใดย่อมเป็นเรื่องยาก เพราะ ในแต่ละวันผู้เสียหายจะต้องรับประทานอาหารหลายอย่าง การที่จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่าอาหาร จานใดที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย คือ สินค้าของผู้ประกอบการซึ่งเป็นจำเลยในคดี จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลในส่วนของกระบวนการผลิตสินค้า ซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานส่วน

ใหญ่จะอยู่ในความครอบครองของฝ่ายผู้ประกอบการแต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้ผู้เสียหายต้องประสบปัญหาความยากลำบากในการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำมาใช้ในการนำสืบเรื่องดังกล่าว เนื่องจาก หากให้ผู้ประกอบการเป็นฝ่ายนำสืบพิสูจน์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ ส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ ตามที่กำหนดในมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ผู้ประกอบการย่อมนำสืบเฉพาะข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่รูปคดีของตนซึ่งจะทำให้ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าสินค้าของผู้ประกอบการเป็นสินค้าที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษทั้งพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ล้วนเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายในการพิสูจน์ถึงจำนวนความเสียหายที่ตนได้รับ และพฤติการณ์บางลักษณะที่ถือว่าร้ายแรงอันเป็นผลให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มขึ้นจากความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายพิสูจน์ได้แล้ว ในขณะที่ฝ่ายผู้กระทำละเมิด แม้ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบมิได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ส่วนพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ก็บัญญัติให้ฝ่ายผู้ประกอบการธุรกิจพิสูจน์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้เห็นของตนก็ตาม แต่ก็ยังเป็นช่องว่างให้ฝ่ายผู้ประกอบการสามารถพิสูจน์พฤติการณ์เพื่ออ้างมิให้ตนต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้ เช่น พิสูจน์ว่าตนได้พยายามบรรเทาเบี่ยงเบนความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่แล้ว หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดขึ้นด้วย เป็นต้น ดังนั้น ความสำคัญในการพิสูจน์จึงอยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงเพื่อนำสืบแสดงให้เห็นพฤติการณ์ร้ายแรงที่สมควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษกำหนดให้ทนายความหรือคู่ความสามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง ขณะที่ศาลจะเป็นเพียงผู้ควบคุมกระบวนการให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ประเทศอังกฤษกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคู่ความในการเปิดเผยพยานหลักฐานและหากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมเปิดเผยพยานหลักฐานตามหน้าที่ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้เปิดเผยได้ ขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีเครื่องมือในการรวบรวมข้อเท็จจริงทั้งในส่วนของพยานเอกสารและพยานบุคคลจากคู่ความฝ่ายอื่นและจากบุคคลภายนอกได้ จึงทำให้ในการดำเนินคดีคู่ความมีโอกาสแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อคัดค้านหรือต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งรวมถึงการค้นหาพยานหลักฐานที่อยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายอื่นด้วย ส่วนประเทศไทย

จะกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลและเจ้าพนักงานคดีในการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยคู่ความมีสิทธิเพียงขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงและขอให้คู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกส่งต้นฉบับเอกสารเท่านั้น ดังนั้น ศาลและเจ้าพนักงานคดีจึงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงมิใช่สิทธิโดยกว้างขวางของทนายความหรือคู่ความ

ในการวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาพิพากษาของผู้เสียหายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น นอกจากวิเคราะห์ประเด็นบุคคลที่ต้องรับผิดชอบแล้วยังควรวิเคราะห์ประเด็นเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายดังที่จะกล่าวในหัวข้อต่อไปด้วย เนื่องจากเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายจะทำให้ทราบได้ชัดเจนขึ้นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของฝ่ายผู้กระทำละเมิดทั้งหมด หรือผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายนั้นๆ ด้วย ทั้งนี้ จะช่วยให้การพิจารณาความร้ายแรงในการกระทำความผิดที่สมควรถูกกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นไปโดยง่ายยิ่งขึ้น

#### 4.1.2 เหตุที่ทำให้เกิดความเสียหาย

เหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 คือการสูญเสียการเป็นความลับทางการค้า อันส่งผลให้เจ้าของความลับทางการค้าไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากการเป็นความลับทางการค้าได้อีกต่อไป ผู้กระทำความผิดกรณีละเมิดความลับทางการค้าจึงมีแรงจูงใจสำคัญในการกระทำความผิดจากความต้องการผลประโยชน์ทางการค้าเป็นสำคัญ โดยจงใจหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงกลั่นแกล้งคู่แข่งทางการค้าให้ต้องเสียหาย การกระทำในลักษณะดังกล่าวจึงถือเป็นการทำลายระบบเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ด้วยวิธีการที่เอาเปรียบผู้ประกอบการด้วยกัน ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงควรรวมถึงผลกำไรที่ผู้กระทำความผิดได้รับด้วย ซึ่งถือเป็นค่าเสียหายที่สามารถคาดการณ์ได้

ในขณะที่เหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 อาจมิได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงกลั่นแกล้งเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่เป็นธรรม หากแต่ผลของการกระทำก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างคนปกติกับคนพิการมากขึ้นไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่สังคมเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเคารพสิทธิเสรีภาพของคนพิการที่มีความเป็นมนุษย์เหมือนกันกับบุคคลธรรมดา และเห็นคุณค่าของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม ความเสียหายที่คนพิการได้รับจึงเสมือนเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของสังคม ค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่เป็นธรรมจึงเป็นค่าเสียหายที่เป็นไปเพื่อรักษามาตรฐานการเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งของสังคมไทย

ส่วนเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 คือ “ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ซึ่ง



โดยหลักการผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในตัวสินค้า (Producer Liability) เมื่อสินค้านั้นมีข้อบกพร่อง (Defect) บางประการที่ทำให้สินค้านั้นก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติให้ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุจากบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้านรวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้านั้นพึงคาดหมายได้

ดังนั้น สินค้าพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะกลายเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” เมื่อ

1. สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น สินค้าใดจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคลได้รับหรืออาจได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น ซึ่งบุคคลที่ได้รับหรืออาจได้รับความเสียหายนั้นจะเป็นบุคคลใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้นเอง

2. สาเหตุของความเสียหายนั้นต้องเกิดจากความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- 2.1 ความบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect) อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการผลิต ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกวัตถุดิบ ส่วนผสมการตรวจคุณภาพที่ไม่สมบูรณ์ จนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้ายของการบรรจุสินค้า ข้อเท็จจริงที่มักพบบ่อยๆ เกี่ยวกับสินค้าที่อาจมีข้อบกพร่องในการผลิตก็คือ การพบสิ่งแปลกปลอมในสินค้า เช่น พบเศษพลาสติกภายในเครื่องดื่มพวขึ้นส่วนอวัยวะของมนุษย์ในอาหาร รถยนต์ทำงานผิดปกติ กระแสไฟฟ้าขัดข้อง ความดันของกระแสไฟฟ้าผิดปกติ เป็นต้น

- 2.2 ความบกพร่องในการออกแบบ (Design Defect) สินค้าในปัจจุบันมีรูปร่างหรือรูปทรงที่แปลกแตกต่างออกไปจากเดิมมากมาย ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตต้องการดึงดูดความสนใจจากผู้ซื้อหรือผู้ใช้ เพื่อให้ซื้อหรือใช้สินค้าของตนมากขึ้น นอกจากรูปร่างภายนอกแล้ว การออกแบบยังรวมถึงการคิดสูตรของส่วนผสมต่างๆ เพื่อผลิตออกมาเป็นสินค้า และเทคนิควิธีการในการใช้สินค้านั้นๆ ด้วย เช่น สูตรตัวยา ส่วนผสมของอาหาร ส่วนประกอบของสารเคมีในสีทาบ้าน หรือเครื่องปั่นผลไม้ที่ออกแบบมาให้หยุดทำงานหากมีสิ่งแปลกปลอม เป็นต้น ซึ่งเป็นเทคนิคของการทำตลาดทำให้วิทยาการของการออกแบบพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จนการออกแบบนั้นอาจทำให้การใช้สินค้าเกิดอันตรายขึ้นได้ หากไม่ทำการตรวจสอบหรือระมัดระวัง เช่น การออกแบบจุกนมที่ผิดพลาด อาจทำให้เด็กสำลักนมจนเกิดอันตรายแก่อนามัยหรือชีวิตได้ แก้วที่ออกแบบให้มีเพียงสามขาอาจทำให้ง่ายต่อการล้ม เป็นต้น ดังนั้น กฎหมายจึงต้องควบคุมถึงการออกแบบสินค้าว่าต้องไม่มีความบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายจากการใช้

2.3 ความบกพร่องในการเตือน (Warning Defect) บางครั้งในการใช้สินค้าสมัยใหม่ ที่ผู้คนยังไม่มีควมคุ้นเคย ผู้ผลิตอาจจำเป็นต้องหารูปแบบของการแนะนำการใช้สินค้านั้น ไม่ว่าจะ เป็นฉลากกำกับสินค้า คู่มือประกอบการใช้สินค้า หรือจัดให้มีพนักงานขายคอยแนะนำการใช้และ การเก็บรักษาสินค้านั้น คำเตือนในที่นี้หมายความรวมถึง การแนะนำ วิธีการใช้ และวิธีการเก็บ รักษาด้วย ซึ่งการบกพร่องในการเตือนนี้ รวมถึงการไม่มีคำเตือนเลย หรือมีแต่ไม่สมบูรณ์ด้วย<sup>22</sup>

ทั้งนี้ การพิจารณาสินค้าว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่ จำเป็นต้องพิจารณาตาม แนวทางที่กฎหมายกำหนดไว้ในตอนท้ายของนิยามศัพท์ คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ในมาตรา 4 ซึ่งการพิจารณาว่าสินค้าใดมีความบกพร่องในการผลิต การออกแบบ หรือคำเตือนจนก่อให้เกิดหรือ อาจเกิดอันตรายหรือไม่ “ต้องคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษา ตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายไว้” โดยพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. สภาพของสินค้า คือ สภาพภายนอกของสินค้านั้น เช่น เป็นของแข็ง ของเหลว สสาร พลังงาน เครื่องจักรกล หรือมีส่วนประกอบทางเคมีหรือไม่ มีสีอันตราย เป็นต้น
2. ลักษณะการใช้งาน คือ สินค้านั้นใช้เพื่อการอุปโภคหรือบริโภค ใช้กับอวัยวะ ภายนอกหรือภายใน ต้องสัมผัสกับร่างกายหรือไม่ ต้องใช้ประกอบกับสิ่งใดหรือไม่
3. การเก็บรักษา ในกรณีที่สินค้านั้นสามารถใช้ได้หลายครั้ง อาจจำเป็นต้องมีวิธีการ เก็บรักษาเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ และลักษณะการใช้ของสินค้านั้นๆ การที่สินค้าใดเป็นสินค้าอันตรายจึงอาจเกิดจากการเก็บรักษาที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม
4. ตามปกติธรรมดาย่อมคาดหมายได้ แนวทางในการพิจารณาตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาของวิญญูชนที่คาดหมายได้ เช่น อาหารที่มีส่วนผสมของกะทิ ผสมอยู่คนไทยโดยทั่วไปย่อมทราบว่าเป็นอาหารที่เสีงง่าย การเก็บรักษาจึงต้องแช่อยู่ในตู้เย็น และ หากอยู่ในที่ที่อุณหภูมิสูงย่อมเสียได้เร็วกว่าอยู่ในที่อุณหภูมิต่ำกว่า เป็นต้น

แนวทางการพิจารณาทั้งสี่ประการข้างต้น ทำให้เห็นลักษณะของสินค้าบางประการที่ เป็นอันตรายในตัวเอง แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เช่น มีด ทุกคนทราบดีว่าลักษณะ ประการหนึ่งของมีดคือความคม หากมีดไม่คมก็จะไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน ความคมของมีดจึงมี ประโยชน์อย่างมากต่อการใช้งาน แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีโทษหากผู้ใช้ไม่ระมัดระวังในการใช้งาน หรือการเก็บรักษา ดังนั้น หากผู้ใช้มีดได้รับบาดเจ็บจากคมมีดเพราะการใช้งาน ย่อมไม่อาจถือว่าเป็น ผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ข้อเท็จจริงอาจเปลี่ยนไปหากผู้ผลิตมีตรายหนึ่งบกพร่องใน

<sup>22</sup> พงษ์เดช วานิชกิตติกูล. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. น. 12-13.

การผลิตหรือออกแบบรูปทรงมีดหรือไม้เต๋อน เช่น การใช้วัสดุประกอบกันเป็นตัวมีดเปราะบางเกินกว่าปกติธรรมดาที่ผู้ใช้ทั่วไปคาดหมายได้ ทำให้มีดหักง่ายเกินไปและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้โดยไม่เตือนให้ผู้ใช้ทราบถึงคุณลักษณะดังกล่าวของมีด หรือออกแบบรูปทรงมีดที่ทำให้คนใช้ถูกคมมีดบาดทุกครั้งที่ใช้ แม้จะระมัดระวังอย่างดีแล้ว เป็นต้น โดยไม่เตือนให้ผู้ใช้ทราบถึงคุณลักษณะดังกล่าวของมีด หรือออกแบบรูปทรงมีดที่ทำให้คนใช้ถูกคมมีดบาดทุกครั้งที่ใช้ แม้จะระมัดระวังอย่างดีแล้ว เป็นต้น

ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 คือการที่ผู้ประกอบการมุ่งแต่แสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภค โดยไม่มีสำนึกรับผิดชอบต่อบริโภค หรือไม่นำพาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคในทุกลักษณะซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการให้มีคุณธรรม มีใจมุ่งแต่แสวงหาผลกำไรเท่านั้น ความร้ายแรงของความเสียหายจึงควรพิจารณาควบคู่กับผลกำไรที่ผู้ประกอบการได้รับ อันควรคำนึงถึงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ดังที่กล่าวแล้วว่าไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษในระบบกฎหมายไทย ปัจจุบัน ต่างก็กำหนดให้ผู้เสียหายยังคงมีภาระการพิสูจน์สำคัญเกี่ยวกับจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งใช้เป็นฐานในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษ และภาระการพิสูจน์พฤติการณ์ร้ายแรงแวดล้อมซึ่งจะถือว่าสมควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ แม้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคอันได้แก่พระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค จะผ่อนคลายนัยหลักการภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายลงโดยเพิ่มหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด เป็นผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ และความรู้เห็นทางเทคนิควิธีการของผู้ประกอบการก็ตาม แต่อุปสรรคสำคัญยังคงมีอยู่ กล่าวคือ ผู้เสียหายยังคงต้องมีการพิสูจน์จำนวนค่าเสียหาย การเป็นผู้ประกอบการ และช่องว่างที่ผู้ประกอบการอาศัยการมีภาระพิสูจน์เทคนิคกระบวนการในความรู้เห็นของตนเป็นช่องทางปฏิเสธความรับผิดชอบ ดังนั้น การค้นหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดจึงควรอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายมากขึ้น

เนื่องจากภาระการพิสูจน์เป็นเรื่องที่ทำให้เห็นถึงความเสียหายและค่าเสียหายดังนั้น จึงจำเป็นต้องค้นหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานมาสนับสนุนในการพิสูจน์ข้ออ้างของฝ่ายที่มีการพิสูจน์ ซึ่งการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีแพ่งของประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศต้นแบบของ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น เป็นกระบวนการที่คู่ความจะเปิดเผยพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของฝ่ายตนต่อศาลหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอยู่ในการควบคุมโดยศาลเพื่อให้กระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานเป็นไปอย่างเหมาะสม ซึ่งวิธีการในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีแพ่งของประเทศอังกฤษสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

(ก) การเปิดเผยพยานเอกสาร โดยไม่ต้องมีคำสั่งศาล

ตาม Order 24 Rule 2 ของ Rule of The Supreme Court กำหนดให้คู่ความที่ต้องการให้มีการเปิดเผยเอกสารสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ครอบครองเอกสารทำการเปิดเผยเอกสาร และหากคู่ความฝ่ายที่ครอบครองเอกสารปฏิเสธที่จะเปิดเผยเอกสาร เจ้าหน้าที่ศาลหรือมาสเตอร์จะเป็นผู้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารแทนคู่ความ หรือมีคำสั่งให้คู่ความที่ปฏิเสธที่จะเปิดเผยเอกสาร ยื่นคำแถลงต่อศาลแสดงความเป็นมาของเอกสารที่ตนเป็นเจ้าของหรืออยู่ในความอารักขา และหากเป็นการปฏิเสธว่าตนไม่มีเอกสารนั้นอยู่ในความอารักขาที่ต้องแสดงเหตุผลว่าเพราะเหตุใด จึงไม่มีเอกสารอยู่ในความอารักขาและเอกสารนั้นอยู่ที่ใด

(ข) สิทธิในการเรียกให้บุคคลภายนอกเปิดเผยเอกสาร

คู่ความในคดีมีสิทธิร้องขอต่อศาลโดยทำเป็น Originating Summons พร้อมระบุมูลเหตุและความจำเป็นในการดำเนินการสืบเสาะและค้นหาข้อเท็จจริง รวมทั้งรายละเอียดของการสืบเสาะ ค้นหาข้อเท็จจริง เพื่อให้มีคำสั่งให้บุคคลภายนอกเปิดเผยเอกสารซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี ซึ่งอยู่ในความครอบครองดูแลหรืออยู่ในอำนาจที่จะนำมาได้ของบุคคลภายนอก แต่สิทธิดังกล่าวจำกัดเฉพาะในคดีละเมิดเรียกค่าเสียหายจากการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บเท่านั้น

(ค) การตรวจสอบทรัพย์สิน

คู่ความมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้มีการตรวจสอบทรัพย์สิน การปล่อย การดูแล หรือ บำรุงรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับคดี หรืออาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์สินได้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดี หรือเป็นของบุคคลภายนอกคดีก็ตาม หากว่าทรัพย์สินหรือการดำเนินการตรวจสอบเกี่ยวข้องกับประเด็นของคดี

(ง) การสอบถามข้อเท็จจริงจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม

คู่ความสามารถร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ศาลหรือมาสเตอร์ให้มีการสอบถามข้อเท็จจริงจากคู่ความฝ่ายตรงข้ามได้ และเจ้าหน้าที่ศาลหรือมาสเตอร์จะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาในการตอบคำถามภายใต้คำสาบาน (Affidavit) และคำตอบที่ได้รับจากคู่ความฝ่ายตรงข้ามสามารถใช้อ้างอิงเป็นพยานหลักฐานในคดีทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ โดยคู่ความฝ่ายที่ดำเนินการไม่ถูกบังคับให้ต้องอ้างคำตอบใดๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีของตนเข้าเป็นพยานหลักฐานในคดี

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา และกฎหมายไทยมีความแตกต่างกัน โดยตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกานั้น คู่ความและทนายความในคดีมีสิทธิกว้างขวางในการดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงได้ ไม่ว่าจะข้อเท็จจริงนั้นจะเกี่ยวข้องกับประเด็นข้อพิพาทในคดีหรือไม่ก็ตาม และกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้รองรับให้พยานหลักฐานที่ได้จากกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงสามารถใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีได้ ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดวิธีการให้คู่ความสามารถดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาสืบพยานได้หลายประการ เช่น การสอบถามข้อเท็จจริงจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม การขอให้คู่ความฝ่ายอื่นแสดงเอกสารและวัตถุพยาน เป็นต้น โดยศาลจะเป็นเพียงผู้ควบคุมกระบวนการให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยอมรับกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง คู่ความฝ่ายที่ดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงสามารถร้องขอต่อศาลให้บังคับคู่ความที่ไม่ยอมรับการค้นหาข้อเท็จจริงให้เปิดเผยข้อเท็จจริงได้ ซึ่งกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในประเทศสหรัฐอเมริกามีวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่ความแต่ละฝ่ายได้ทราบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อจะได้มีโอกาสโต้แย้งคัดค้านหรือต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

ส่วนกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคกำหนดให้ศาลมีบทบาทในเชิงใต้วง โดยให้ศาลมีอำนาจในการค้นหาข้อเท็จจริง เช่น ให้ศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานมาสืบเอง และเป็นผู้ถามพยาน รวมถึงมีอำนาจในการมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแสวงหาข้อเท็จจริงได้ โดยความมุ่งหมายของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคให้สามารถดำเนินการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาลด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องมีทนายความ

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งใช้บังคับกับคดีแพ่งที่ฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในกรณีที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคได้กำหนดวิธีดำเนินการพิจารณาไว้โดยเฉพาะ ก็ได้กำหนดกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคู่ความในการเปิดเผยพยานเอกสารที่ตนประสงค์จะอ้างอิงต่อศาลและคู่ความฝ่ายอื่นและให้สิทธิคู่ความในการขอให้คู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกส่งเอกสารที่อยู่ในความครอบครองต่อศาลเพื่อประโยชน์ในการสืบพยานหลักฐานในคดี รวมถึงมีสิทธิขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงเพื่อเป็นการลดประเด็นข้อพิพาทที่จะต้องมีการพิสูจน์ด้วยการสืบพยาน

เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกากับกฎหมายไทยดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นได้ว่าตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาคำหนดให้คู่ความและทนายความในคดีแพ่งมีสิทธิอย่างกว้างขวางในการดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริง และ

รวบรวมพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาสืบพยาน โดยที่ศาลจะเป็นเพียงผู้ควบคุมกระบวนการให้ถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น เมื่อคู่ความในคดีแพ่งของประเทศสหรัฐอเมริกา มีเครื่องมือในการรวบรวมข้อเท็จจริงทั้งในส่วนของพยานเอกสารและพยานบุคคลจากคู่ความฝ่ายอื่นและจากบุคคลภายนอกได้ จึงทำให้ในการดำเนินคดีคู่ความมีโอกาสแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อคัดค้านหรือต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งรวมถึงการค้นหาพยานหลักฐานที่อยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายอื่นด้วย ส่วนกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายไทยนั้น ส่วนใหญ่จะกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลและเจ้าพนักงานคดีในการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยคู่ความมีสิทธิเพียงขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงและขอให้คู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกส่งต้นฉบับเอกสาร ดังนั้นศาลและเจ้าพนักงานคดีจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจในการค้นหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวางเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ส่วนหลักกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายประเทศอังกฤษนั้น บังคับให้คู่ความต้องเปิดเผยพยานเอกสารที่ตนประสงค์จะอ้างอิงต่อศาลและคู่ความฝ่ายอื่น และคู่ความมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งบังคับให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกเปิดเผยเอกสารได้ และคู่ความมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอกได้ หากทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นของคดี รวมถึงมีสิทธิสอบถามข้อเท็จจริงจากคู่ความฝ่ายตรงข้ามได้ โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาควบคุมกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม แต่หากคู่ความหลีกเลี่ยงที่จะเปิดเผยพยานหลักฐานตามที่ตนมีหน้าที่ ศาลอาจมีคำสั่งยกฟ้องหรือยกคำให้การได้แล้วแต่กรณี หรือในกรณีที่เป็นการขัดคำสั่งอย่างชัดเจน คู่ความซึ่งมีหน้าที่ต้องเปิดเผยพยานหลักฐานอาจถูกสั่งว่าละเมิดอำนาจศาลได้ ซึ่งกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในประเทศอังกฤษมีวัตถุประสงค์เพื่อลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

ในขณะที่กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคกำหนดให้ศาลมีบทบาทในเชิงใ้ส่วนโดยให้ศาลมีอำนาจในการค้นหาข้อเท็จจริง เช่น ให้ศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานมาสืบเอง และเป็นผู้ถามพยาน รวมถึงมีอำนาจในการมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแสวงหาข้อเท็จจริงได้ โดยความมุ่งหมายของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคให้สามารถดำเนินการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาลด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องมีทนายความ

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งใช้บังคับกับคดีแพ่ง ที่ฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกรณีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคได้กำหนดวิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้โดยเฉพาะก็ได้ กำหนดกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกลุ่มความในการเปิดเผยพยานเอกสารที่ตนประสงค์จะอ้างอิงต่อศาลและคู่ความฝ่ายอื่นและให้สิทธิคู่ความในการขอให้คู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกส่งเอกสารที่อยู่ในความครอบครองต่อศาล เพื่อประโยชน์ในการสืบพยานหลักฐานในคดี รวมถึงมีสิทธิขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงเพื่อเป็นการลดประเด็นข้อพิพาทที่จะต้องมีการพิสูจน์ด้วยการสืบพยาน

เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงภายใต้กฎหมายประเทศอังกฤษกับกฎหมายไทยดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นได้ว่าตามกฎหมายของประเทศอังกฤษกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกลุ่มความในการที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับคดีของฝ่ายตนให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของการเปิดเผยเอกสารนั้น กฎหมายของประเทศอังกฤษก็ได้กำหนดให้คู่ความฝ่ายที่ปฏิเสธที่จะเปิดเผยเอกสารมีหน้าที่ต้องแถลงแสดงความเป็นมาของเอกสารที่ตนเป็นเจ้าของหรืออยู่ในความอารักขาและหากไม่มีเอกสารนั้นอยู่ในความอารักขา ก็ต้องแสดงเหตุผลว่าเพราะเหตุใดและเอกสารดังกล่าวอยู่ที่ใด โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาควบคุมกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสมซึ่งหากคู่ความไม่ยินยอมที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงตามที่ตนมีหน้าที่ที่อาจถูกศาลยกฟ้องหรือยกคำให้การได้

ในส่วนกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยตามกฎหมายไทยนั้น ส่วนใหญ่จะกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลและเจ้าพนักงานคดีในการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยคู่ความมีสิทธิเพียงขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงและขอให้คู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกส่งต้นฉบับเอกสาร ดังนั้นศาลและเจ้าพนักงานคดีจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจในการค้นหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวางเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายประเทศอังกฤษกับกฎหมายไทย จะเห็นได้ว่ากฎหมายประเทศอังกฤษให้อำนาจคู่ความในการค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเองมากกว่ากฎหมายไทย โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกลุ่มความในการเปิดเผยพยานหลักฐานและหากคู่ความฝ่ายใด ไม่ยินยอมเปิดเผยพยานหลักฐานตามหน้าที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้เปิดเผยได้ เนื่องจากกฎหมายของประเทศอังกฤษมีเจตนารมณ์ที่จะให้

คู่ความแต่ละฝ่ายได้ทราบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อป้องกันการจู่โจมพยาน โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาควบคุมกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสมเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมายไทยให้อำนาจศาลและเจ้าพนักงานคดีในการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคในการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ดังที่กล่าวมา แม้ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะไม่ถึงขนาดที่ต้องพิสูจน์การจงใจหรือประมาทเลินเล่อของฝ่ายผู้ประกอบการก็ตาม แต่ผู้เสียหายยังคงมีภาระการพิสูจน์จำนวนหรือมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น อันเป็นผลให้เกิดฐานในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลจะกำหนดให้เพิ่มขึ้นไม่เกินสองเท่าของความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายพิสูจน์ได้ อย่างไรก็ตามการที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหายได้ ศาลจะต้องคำนึงพฤติการณ์ความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด ซึ่งแม้ผู้ประกอบการต้องรับผิดแม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม แต่ผู้ประกอบการก็มีสิทธิพิสูจน์ถึงการไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นการลงโทษได้ เช่น การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว หรือกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย เป็นต้น

เมื่อการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษมิได้ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของโจทก์หากแต่ศาลเป็นผู้กำหนดขึ้นเอง จึงเกิดปัญหาในการบังคับใช้โดยไม่มีฝ่ายใดพิสูจน์ให้ศาลเห็นเนื่องจากโจทก์เข้าใจว่ามีหน้าที่แต่มิได้เข้าใจว่าแท้จริงแล้วแม้มีหน้าที่แต่ก็ไม่เป็นการห้ามโจทก์ในการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะจำเลยไม่มีทางพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเองสมควรถูกกำหนดให้ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างแน่แท้ และจำเลยกลับยิ่งจะพยายามปกปิดความผิดและความเสียหายหรือพฤติการณ์การกระทำความผิดที่ร้ายแรงมิให้ศาลรู้เห็น ปัญหาการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงอยู่ที่ฝ่ายที่กระทำความผิดจะไม่เปิดเผยพยานหลักฐานที่ทำให้ตนต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ อันทำให้การพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยสมควรต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเรื่องยากนั่นเอง

#### 4.2 ปัญหาลักษณะของการกระทำหรือพฤติการณ์ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ดังที่กล่าวในบทที่ 2 แล้วว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดในลักษณะที่ร้ายแรงซ้ำอีก ดังนั้น ลักษณะของการกระทำหรือพฤติการณ์ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นลักษณะหรือพฤติการณ์ที่ถือว่าร้ายแรง



สมควรป้องปรามอย่างยิ่ง โดยในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ต่างยึดถือลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การกระทำโดยมีเจตนาชั่วร้าย การกระทำโดยมีเจตนาถั่นแกล้งให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายโดยไม่มีเหตุอันควร การกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์หรือผลกำไร โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น การกระทำอันเป็นอันตรายกระทบต่อความสงบมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมดังกล่าวบัญญัติอยู่ในกฎหมายเรื่องใด ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยก็ได้บัญญัติลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 กำหนดลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติความลับทางการค้าถือว่าเป็นเรื่องที่ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษหรือค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดคือการที่ผู้กระทำได้กระทำลงโดยจงใจหรือมีเจตนาถั่นแกล้งเป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า เพราะความลับทางการค้าเป็นข้อมูลการค้าที่มีประโยชน์ต่อเจ้าของความลับทางการค้าในเชิงพาณิชย์และมีมูลค่าตราบเท่าที่ยังเป็นความลับทางการค้าอยู่ การสูญเสียการเป็นความลับย่อมหมายถึงการสูญเสียคุณค่าเชิงพาณิชย์และผลประโยชน์ที่เจ้าของความลับทางการค้านั้นสามารถแสวงหาได้ในอนาคต การกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถั่นแกล้งให้ความลับทางการค้าสิ้นสภาพไปย่อมเป็นการไม่สมควรและสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจ หากปล่อยให้เกิดการกระทำในลักษณะเดียวกันซ้ำอีกโดยไม่มีป้องปราม ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ กรณีจึงต้องกำหนดให้การจงใจหรือเจตนาถั่นแกล้งให้ความลับทางการค้าสูญสิ้นการเป็นความลับนั้น ผู้กระทำสมควรต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ขณะที่ลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ถือว่าร้ายแรงจำต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษกำหนดไว้เพียงว่ากระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงกระทำในลักษณะอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยไม่เป็นธรรม แม้ว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะกำหนดลักษณะการกระทำผิดต่อคนพิการที่ผู้กระทำสมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเพียงแต่กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ตาม แต่นับว่าเพียงพอแก่การลงโทษผู้กระทำความคิด เนื่องจากการกระทำอันเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นรวมทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ แม้ผู้กระทำมิได้

มีเจตนาเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการก็ตามแต่หากผลที่เกิดขึ้นเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมแล้วย่อมถือว่าเป็นความผิด

ส่วนลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถือว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงสมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้นกฎหมายกำหนดไว้เป็นเพียงตัวอย่างโดยใช้คำว่า “เช่น” เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย เป็นต้น ดังนั้น อาจมีพฤติกรรมหรือลักษณะการกระทำอื่นๆ ที่ศาลสามารถกำหนดให้ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ด้วย

ในขณะที่ลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ถือว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงสมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงนั้นกฎหมายกำหนดไว้เป็นเพียงตัวอย่างโดยใช้คำว่า “เช่น” เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่ ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคร่วมมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย เป็นต้น เมื่อพิจารณาลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะพบว่ามีความคล้ายคลึงกันมาก เนื่องจากกฎหมายทั้งสองฉบับมีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค โดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็เป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับหนึ่งที่กำหนดกรณีการคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะเรื่องสินค้าไม่ปลอดภัย ทำให้การชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้เสียหายนอกจากคำนึงถึงผลร้ายต่อผู้เสียหายโดยตรงยังคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคอื่นๆ ในสังคมด้วย โดยมีให้ผู้ประกอบการเห็นแก่ผลประโยชน์ มุ่งแต่แสวงหากำไรด้วยการผลิตจำหน่าย นำเข้า สินค้าโดยไม่ใส่ใจความปลอดภัยของผู้บริโภค แต่กฎหมายก็ยังคำนึงถึงฝ่ายผู้ประกอบการที่ควรได้รับการผ่อนผันไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือชดใช้น้อยลงหาก

ปรากฏว่าผู้ประกอบการได้พยายามบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้บริโภคด้วย

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า ลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ล้วนมีเจตนารมณ์ในการกำหนดเดียวกันคือเป็นเรื่องที่ร้ายแรง ไม่เพียงต่อตัวผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง หากแต่พิจารณาฝ่ายผู้กระทำที่ไม่ใช่คดีต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สังคมด้วย เป็นไปตามเจตนารมณ์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษในการป้องปรามการทำความผิด ซึ่งระบบกฎหมายไทยมีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ปัญหาลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษอยู่ที่ลักษณะการทำความผิดมีความแตกต่างกัน การทำความผิดในลักษณะอย่างหนึ่งอาจเคยถือเป็นความผิดร้ายแรงต่อสังคมอันสมควรถูกกำหนดให้ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ในเวลาต่อมาเมื่อสภาพเศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนแปลงไปการทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั้นอาจไม่ถือเป็นความเสียหายร้ายแรงถึงกับต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เป็นได้ ในทางกลับกันการทำความผิดที่เดิมไม่ถือเป็นความเสียหายชั่วร้ายรุนแรงต่อสังคมแต่ต่อมาอาจกลับกลายเป็นความผิดร้ายแรงที่สังคมต้องการป้องปรามมิให้มีการกระทำในลักษณะเดียวกันนั้นเกิดขึ้นอีกเลยก็ได้ ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมีความอ่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมทางกฎหมายของแต่ละประเทศ และการให้ความสำคัญในเชิงเป็นแนวนโยบายของประเทศต่างๆ ที่นำมาใส่ไว้ในระบบกฎหมาย การยึดติดกับตัวบทกฎหมายโดยไม่สนใจสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงอาจกลายเป็นปัญหาและเกิดความไม่เป็นธรรมทั้งต่อผู้เสียหายและผู้ทำความผิดได้ การกำหนดลักษณะของการทำความผิดหรือพฤติกรรม ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยจึงยังไม่กว้างขวางพอที่จะบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 มาตรา 13 ที่กำหนดการทำความผิดเพียงจงใจ หรือมีเจตนาถั่นแถ้งเป็นเหตุให้ความลับทางการค้าสิ้นสภาพไปเท่านั้น แม้มองผิวเผินราวกับว่าสามารถตีความเพื่อบังคับใช้ได้โดยกว้าง แต่ปัญหาคือกฎหมายดังกล่าวมุ่งพิจารณาเจตนาในการทำความผิดที่แคบเกินไป โดยยังมีได้พิจารณาผลกำไรหรือประโยชน์ที่ผู้ทำความผิดได้รับ ในขณะที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม ลงวันที่ 3

กรกฎาคม พ.ศ. 2547 (German Unfair Competition Law of July 3, 2004)<sup>23</sup> กำหนดให้พิจารณา รายได้ของผู้กระทำละเมิดอันเกิดจากการนำความลับทางการค้าของผู้อื่นไปใช้ด้วย อันแสดงให้เห็น ว่ารายได้จากการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของผู้อื่น โดยจงใจในกฎหมายของสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนีถือเป็นพฤติกรรมที่สมควรกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย ขณะที่ กฎหมายความลับทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาคือพระราชบัญญัติความลับทางการค้า (The Uniform Trade Secrets Act) กำหนดให้เจ้าของความลับทางการค้าสามารถเรียกร้องค่าเสียหายที่ แท้จริงที่เกิดจากการได้ความลับทางการค้ามาโดยไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งอาจจะรวมถึงลามิควรรได้ใดๆ อันเกิดจากการได้มาโดยไม่ชอบธรรมของผู้ละเมิดความลับทางการค้า และในกรณีการได้ความลับ ทางการค้ามาโดยไม่ชอบธรรมอย่างจงใจและมีเจตนาร้าย ศาลอาจจะสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระ ค่าเสียหายเป็นจำนวนไม่เกินกว่า 2 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริงได้ ซึ่งกรณีเป็นการที่ศาลกำหนด ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Exemplary Damages) สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับความลับทาง การค้า<sup>24</sup> และศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าต้องใช้ค่าทนายความให้แก่ เจ้าของความลับทางการค้าด้วย<sup>25</sup> ดังจะเห็นได้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายความลับทาง การค้าของประเทศสหรัฐอเมริกามีได้พิจารณาเพียงแต่การกระทำความผิดของจำเลยแต่รวมถึง ประโยชน์ที่โจทก์ควรได้รับและค่าใช้จ่ายที่โจทก์ต้องเสียไป เช่น ค่าทนายความในการต่อสู้คดีด้วย กรณีจึงเป็นการตีความค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กว้างขวางออกไป

<sup>23</sup> Gesetz Gegen Den Unlauteren Wettbewerb.

<sup>24</sup> Uniform Trade Secrets Act  
Damages

(a) Except to the extent that a material and prejudicial change of position prior to acquiring know- ledge or reason to know of misappropriation renders a monetary recovery inequitable, a complainant is entitled to recover damages for misappropriation. Damages can include both the actual loss caused by enrichment caused by misappropriation that is not taken into account in computing actual loss. In lieu of damages measured by any other methods, the damages caused by misappropriation may be measured by imposition of liability for a reasonable royalty for a misappropriator's unauthorized disclosure or use of a trade secret.

(b) If willful and malicious misappropriation exists, the court may award exemplary damages in the amount not exceeding twice any award made under subsection (a).

<sup>25</sup> Uniform Trade Secrets Act  
Attorney's Fees

If (i) a claim of misappropriation is made in bad faith, (ii) a motion to terminate an injunction is made or resisted in bad faith, or (iii) willful and malicious misappropriation exists, the court may award reasonable attorney's fees to the prevailing party.

### 4.3 ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษมีอาจเกิดขึ้นได้โดยลำพัง หากแต่ต้องมีค่าเสียหายเชิงชดเชยหรือค่าเสียหายที่แท้จริงเกิดขึ้นด้วยเสมอ โดยการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมิได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน แต่เป็นการกำหนดเพดานขั้นสูงในการคำนวณเป็นที่เท่าขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญแก่การกระทำผิดตามกฎหมายฉบับนั้นๆ ดังนี้

การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 กำหนดเพดานค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษให้แก่ผู้เป็นเจ้าของความลับทางการค้าที่ถูกทำลายให้ความลับทางการค้าสูญสิ้นการเป็นความลับเป็นจำนวนไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนากฎหมายชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่คนพิการที่ถูกกระทำอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่เป็นธรรมเป็นจำนวนไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจชดใช้ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนไม่เกินสองเท่าของความเสียหายที่แท้จริง แต่หากศาลกำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงไม่เกินห้าหมื่นบาท ก็ให้ศาลมีอำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง และพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

การที่กฎหมายทั้ง 4 ฉบับ มีการกำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการกระทำผิดในลักษณะต่างๆ ที่ผู้ร่างกฎหมายในขณะนั้นต้องการควบคุมป้องปรามการกระทำผิดในลักษณะต่างๆ ที่ถือว่ามีความชั่วร้ายรุนแรงแตกต่างกันไป การกำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายที่สูงหลายเท่าสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญต่อการป้องปรามการกระทำผิดในเรื่องนั้นอย่างมาก ในขณะที่เพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ต่ำลงมาก็สะท้อนการให้ความสำคัญในการป้องปรามการกระทำผิดในเรื่องนั้นๆ ที่มีน้ำหนักลดหลั่นกันลงไป ปัญหาคือ การให้ความสำคัญกับการกระทำผิดในลักษณะหนึ่งในห้วงเวลาหนึ่งอาจไม่สามารถก่อให้เกิดความเป็นธรรมในอีกห้วงเวลาหนึ่งได้ อีกทั้งแม้ว่าจะมีการกำหนดเพดานขั้นสูงในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ตาม แต่ก็ยังคงมีช่วงระหว่างเพดานที่เมื่อคำนวณแล้วย่อมได้จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกรณีที่ค่าเสียหายที่แท้จริงซึ่งพิสูจน์ได้ที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณมีความแตกต่างกันอย่างมาก การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำผิดและความเสียหายจากการกระทำผิดที่เคยถูกกำหนดให้ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงควรมีการทบทวนเมื่อเวลาผ่านไป

และสามารถปรับเปลี่ยนได้ให้สอดคล้องต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเห็นได้จากประสบการณ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่กล่าวในบทที่ 3 ว่าเดิมทั้งสองประเทศเคยกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในอัตราที่สูงมาก แต่ปัจจุบันเริ่มมีการตีความค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แคบลง และหันกลับมากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเฉพาะความผิดบางลักษณะ อีกทั้งกำหนดว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษควรคาดการณ์ได้ และถือว่าการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มากเกินไปนั้นเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามค่าเสียหายเชิงลงโทษในการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกามีเพดานขั้นสูงไม่เกิน 2 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริงเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

การกำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ หากกำหนดไว้ก็ทำให้มีขอบเขตในการคำนวณบ้าง แต่การกำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษก็มีข้อเสียที่เดียว และอาจทำให้เกิดข้อจำกัดเกินไป เพราะอย่างไรเสียการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานความเสียหายและความร้ายแรงของการกระทำความผิดอยู่แล้ว เหตุผลดังกล่าวทำให้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (Consumer Protection Act 1987) ของประเทศอังกฤษไม่กำหนดจำนวนความรับผิดขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ ซึ่งนำมาใช้ในกรณีความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย ค่าเสียหายดังกล่าวจึงอยู่ในส่วนของค่าเสียหายในทางกานันนิฐาน (General Damages) ซึ่งหมายถึงค่าเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้แน่ชัด อาจต้องใช้การสันนิษฐานหรือประมาณ และรวมถึงค่าเสียหายในอนาคตที่ผู้เสียหายจะได้รับต่อไปด้วย

ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงอยู่ที่ไม่สามารถกำหนดได้อย่างแน่ชัด และไม่สามารถใช้วิธีคิดทางนิติศาสตร์เพียงอย่างเดียวในการกำหนดให้เกิดความเหมาะสม และการกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นมิได้ให้ผลด้านบวกเสมอไปตามสภาพความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตของสภาพเศรษฐกิจสังคมความรุนแรงและความเสียหายจากการกระทำผิด

#### 4.3 ปัญหาผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ

โดยหลักการศาลเป็นผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ อย่างไรก็ตามประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศต้นแบบเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมีระบบช่วยศาลในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยใช้คณะลูกขุนเป็นผู้ให้ความเห็น แต่ทั้งนี้ศาลจะเป็นผู้กำกับดูแลและเป็นผู้อนุมัติค่าเสียหายที่กำหนดขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยมีเพียงศาลที่เป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติ

ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติการวินิจฉัยคำเสียหายเชิงลงโทษ นามาชงการ ได้แย่งคดีค้านตุลพจนศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ อันเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้ ในขณะที่ประเทศซึ่งใช้ระบบลูกขุนเป็นเครื่องมือช่วยศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ประสบปัญหาการที่ลูกขุนเกิดอคติต่อผู้กระทำความผิด การออกแบบกลไกช่วยศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา จึงให้ศาลมีอำนาจแนะนำและควบคุมเหล่าคณะลูกขุนอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งให้ผลดีกว่าการที่ให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความสำคัญและมีเจตนารมณ์ที่ดีอย่างยิ่งในการป้องปรามการกระทำความผิดในบางลักษณะที่มีความร้ายแรงที่ไม่เพียงเกิดความเสียหายต่อเอกชนผู้ถูกระทำโดยตรงเท่านั้น หากแต่เกิดความเสียหายต่อสังคมโดยรวม ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมีความจำเป็นในลักษณะนโยบายสาธารณะที่ช่วยให้สังคมมีความมั่นคงปลอดภัยจึงมีเจตนารมณ์ทางอาญาแฝงอยู่ การนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทยที่มีอยู่ในกฎหมายเฉพาะทั้ง 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงนับเป็นการขานรับหลักการและแนวความคิดเชิงสนับสนุนค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ก็มีปัญหาในการบังคับใช้จึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากขึ้น โดยหากเปรียบเทียบกับการใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะพบว่าประเทศไทยก็มีเจตนารมณ์ในการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้เฉกเช่นเดียวกันกับประเทศเหล่านั้น เห็นได้จากการกำหนดลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การกระทำโดยมีเจตนาชั่วร้าย การกระทำโดยเจตนาถั่นแกล้งให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายโดยไม่มีเหตุอันควร การกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์หรือผลกำไร โดยไม่ยั้งคิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น การกระทำที่กระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้เพดานการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในระบบกฎหมายไทยที่มีอยู่ยังอยู่ในช่วงสองถึงห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงไปในทิศทางเดียวกันกับต่างประเทศ โดยเฉพาะค่าเสียหายเชิง

ลงโทษในการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าที่ประเทศไทยกำหนดเท่ากับประเทศสหรัฐอเมริกา คือไม่เกิน 2 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริง

การบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยที่มีความแตกต่างกับประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศต้นแบบเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษก็คือ กระบวนการค้นหาแสวงหา พยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความเสียหายที่มีผลต่อการพิสูจน์พดิดการณ์ในการกระทำอันนำมาสู่การ กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ประเทศไทยทำได้ไม่กว้างขวางนัก ทำให้ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเพื่อได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษทำได้ไม่สะดวกนัก โดยที่คู่ความไม่สามารถบังคับให้อีก ฝ่ายเปิดเผยพยานหลักฐานได้ ดังที่กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 หัวข้อ 4.1 ปัญหาภาระการพิสูจน์ ค่าเสียหายเชิงลงโทษในตอนท้าย พบว่ามีเพียงกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีข้อกำหนด ให้เจ้าพนักงานคดีเป็นผู้ช่วยผู้บริโภคในการฟ้องร้องคดี แสวงหาพยานหลักฐานมานำเสนอต่อศาล และให้ศาลมีอำนาจในเชิงระบบได้ส่วน ในการเข้าตรวจสอบหาพยานหลักฐานและซักถามพยาน ถึงกระนั้นคู่ความก็ไม่มีอำนาจกระทำตัวเอง และข้อกำหนดที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวก็มิได้มีปรากฏใน กฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษอื่นๆ ที่มีใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้วยโดย เป็นผลมาจากการรับเอาแนวความคิดบางส่วนของกรณีค้นหาแสวงหาพยานหลักฐานทางแพ่งของ ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกามาดัดแปลง ดังนี้

ประเทศอังกฤษ กำหนดให้มีกระบวนการในการค้นหาข้อเท็จจริงโดยคู่ความจะเปิดเผย พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของฝ่ายตนต่อศาลหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอยู่ในการควบคุม โดยศาลเพื่อให้กระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานเป็นไปอย่างเหมาะสมโดย การเปิดเผยพยานหลักฐานดังกล่าวไม่ต้องมีคำสั่งศาลก็ได้ สิทธิในการเรียกให้บุคคลภายนอก เปิดเผยเอกสาร การตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับคดี หรือการสอบถามข้อเท็จจริงจากคู่ความ ฝ่ายตรงข้าม เป็นต้น

ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา มีกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงที่ต่างจากประเทศไทยด้วย เช่น การกำหนดให้คู่ความสามารถทำบันทึกคำให้การพยานนอกศาลและนำมาใช้เป็นหลักฐานใน คดีได้ โดยกำหนดวิธีการให้คู่ความแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบเวลา และสถานที่ในการทำบันทึกและชื่อของพยานที่จะทำการได้ส่วนเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายมีโอกาสใน การถามค้าน ซึ่งหากพยานไม่ได้เป็นคู่ความในคดีก็จะต้องออกหมายเพื่อบังคับพยานให้ทำการเบิก ความ และในกรณีที่มีการถามค้านคำถามในการถามพยานก็จะบันทึกไว้เพื่อให้ศาลมีคำสั่งว่าคำถาม นั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือหากพยานไม่ยอมตอบคำถาม ผู้ทำการได้ส่วนสามารถขอศาลให้ มีคำสั่งบังคับให้พยานตอบคำถามได้ การสอบถามข้อเท็จจริงจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม โดยกำหนดให้ คู่ความมีหนังสือไปยังคู่ความฝ่ายตรงข้ามเพื่อสอบถามข้อเท็จจริง และคู่ความฝ่ายที่ได้รับหนังสือ



ข้อเท็จจริง โดยมีหนังสือสอบถามข้อเท็จจริงหรือความสมบูรณ์ของเอกสารฉบับใดฉบับหนึ่งเพื่อให้ยอมรับ โดยต้องตอบกลับภายใน 30 วัน มิเช่นนั้นถือว่าข้อเท็จจริงเป็นยุติตามที่คู่ความฝ่ายแรกแจ้งเป็นต้น

กรณีจึงเห็นว่าประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา มีกระบวนการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอันเป็นประโยชน์แก่การพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษของผู้เสียหายมากกว่าประเทศไทยที่คู่ความไม่มีอำนาจก้าวล่วงไปบังคับให้อีกฝ่ายยอมรับเอกสารหรือส่งแสดงพยานหลักฐานได้เองอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ การนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในระบบกฎหมายไทยยังแตกต่างกับประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ในเรื่องผู้มีอำนาจวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยประเทศไทยมีเพียงศาลเท่านั้นที่ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษภายใต้กรอบเพดานขั้นสูงที่กฎหมายนั้นๆกำหนดทำให้เกิดการโต้แย้งดุลพินิจตามลำพังของศาลอยู่เสมอ ในขณะที่ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา มีคณะลูกขุนช่วยในเรื่องความเห็นเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยศาลเป็นผู้กำกับดูแลอีกครั้งทำให้การใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษได้รับการกลั่นกรองผ่านความเห็นของวิญญูชนที่ได้รับการคัดเลือกและยอมรับว่าเป็นกลางนั่นเอง

## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 บทสรุป

ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีต้นกำเนิดครั้งแรกในประวัติศาสตร์กฎหมายของประเทศอังกฤษและได้รับความนิยมในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาจึงได้รับความนิยมในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รวมถึงประเทศไทยด้วย เนื่องจากการชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมิใช่ค่าเสียหายตามความเป็นจริงที่มุ่งชดเชยความเสียหายเป็นสำคัญ หากแต่เป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดการเข็ดหลาบ เป็นการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดลักษณะเดียวกันนั้นซ้ำอีก ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นค่าเสียหายทางแพ่งชนิดหนึ่งที่มีเจตนารมณ์ทางอาญาแฝงอยู่ กล่าวคือ เป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์แก่สังคมมากกว่าการเยียวยาความเสียหายให้แก่เอกชนรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ แนวความคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษได้รับการถกเถียงเป็นสองฝ่ายทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่ต่อต้าน โดยฝ่ายที่สนับสนุนเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเรื่องจำเป็นที่นอกจากจะช่วยเยียวยาความเสียหายจากการกระทำละเมิดแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงแล้ว สังคมส่วนรวมยังได้รับประโยชน์โดยอ้อมไปด้วย ในขณะที่ฝ่ายต่อต้านแนวความคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษกลับมีความเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเรื่องที่ฝ่าฝืนหลักการเยียวยาความเสียหายที่ชดเชยตลอดมาว่า เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วผู้กระทำจะต้องชดใช้ความเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น การกำหนดให้ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วยจึงเป็นเรื่องนอกเหนือหลักการเยียวยาความเสียหายอันไม่อาจบังคับได้ และไม่สามารถคาดการณ์ค่าเสียหายได้อย่างเป็นธรรมต่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ จนท้ายที่สุดอาจทำให้สังคมได้รับความเสียหายได้เช่นกัน เดิมกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา มีความเห็นสนับสนุนการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างกว้างขวาง แต่ต่อมาทั้งสองประเทศมีแนวโน้มในการตีความค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แคบลง โดยเห็นว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษควรเป็นเรื่องที่สามารถคาดหมายได้และการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่สูงเกินไปไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรม ในขณะที่กลุ่มประเทศซึ่งใช้ระบบประมวลกฎหมาย เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เคยต่อต้านแนวความคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากยึดถือ

หลักการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่ต่อมาเริ่มยอมรับนำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิง  
 ลงโทษมาใช้ในคดีการกระทำความผิดหลายลักษณะ เช่น คดีแรงงาน คดีทรัพย์สินทางปัญญา  
 เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อต้องการป้องปรามการกระทำความผิดบางลักษณะที่ถือว่ามีความร้ายแรงและสร้าง  
 ความเสียหายต่อเศรษฐกิจสังคมเป็นอย่างยิ่ง การที่ปัจจุบันประเทศต้นแบบเรื่องค่าเสียหายเชิง  
 ลงโทษอย่างประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่แม้จะตีความเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แคบลง  
 แล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงเห็นชอบให้ใช้บังคับอยู่ ขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่เคยต่อต้าน  
 แนวความคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษได้หันกลับมายอมรับบังคับใช้มากขึ้น กรณีจึงทำให้เห็นว่  
 การนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ควรนำมาใช้อย่างเหมาะสมจึงจะเกิด  
 ประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ และเกิดความเป็นธรรมทั้งต่อผู้เสียหายและ  
 ผู้กระทำละเมิดที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย

ปัจจุบันกฎหมายไทยมีแนวโน้มยอมรับหลักการและแนวความคิดเรื่องค่าเสียหายเชิง  
 ลงโทษมาใช้ โดยมีบทบัญญัติเรื่องดังกล่าวในกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทาง  
 การค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราช  
 บัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น  
 จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อันแสดงว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่จาก  
 การศึกษาพบว่า การบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยยังคงมีปัญหา โดยแม้มีการบัญญัติ  
 เรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในกฎหมายเฉพาะทั้ง 4 ฉบับ แต่กลับไม่ค่อยถูกนำมาใช้ และยังคงมีข้อ  
 ถกเถียงถึงวิธีการและความเหมาะสมในการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ จึงเป็นที่มาของการวิจัยใน  
 ครั้งนี้ ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมาย  
 ไทย เพื่อพัฒนาการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทยอย่างเหมาะสม โดยนำวิธีการ  
 เจื่อนใจ และข้อพิจารณาเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ใช้ในต่างประเทศในความผิดที่ตรงกันหรือ  
 ใกล้เคียงกับที่กฎหมายไทยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยกำหนด  
 การศึกษาเป็นกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา  
 และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งนี้ เพื่อนำวิธีการ  
 ของประเทศดังกล่าวมาพิจารณาประยุกต์เสนอแนะเป็นแนวทางนำมาใช้ในกฎหมายไทย เพื่อ  
 แก้ปัญหาการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน

การศึกษานี้เกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยครั้ง  
 นี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการศึกษาวเคราะห์ปัญหาไว้ 4 ประเด็น คือ (1) ปัญหาการกระการพิสูจน์  
 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (2) ปัญหาลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิง

ลงโทษ (3) ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ และ (4) ปัญหาผู้มีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ปัญหาการพิจารณาพิสูจน์ของผู้เสียหายในการได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

พบว่า การพิจารณาพิสูจน์เกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยทั่วไปมีความเกี่ยวข้องกับภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษจะคำนวณจากฐานของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายพิสูจน์ได้เป็นจำนวนที่เท่าตามที่กฎหมายนั้นๆ กำหนด โดยที่กล่าวแล้วว่าปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่กำหนดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ทั้งสิ้น 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายทั้ง 4 ฉบับนี้ มีความแตกต่างกันเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่นำบทบัญญัติทั่วไปเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายซึ่งอยู่ในกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ คือ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์จำนวนความเสียหายและพฤติการณ์ในการกระทำ ความผิด เพื่อให้ศาลเห็นว่าผู้กระทำละเมิดสมควรถูกกำหนดให้ชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งถือว่าเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายทั้งสิ้น ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งได้กำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายไว้เป็นพิเศษโดยผ่อนคลายเป็นหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งลง คือ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งถือว่าเป็นผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคมีภาระการพิสูจน์เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพียงว่า ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา ส่วนภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคนั้น กำหนดให้นำเอาหลักที่ว่า ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของคู่ความฝ่ายใด โดยเฉพาะคู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงนั้น โดยหากประเด็นข้อพิพาทใดเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องนำสืบในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ ส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดที่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ ภาระการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงนั้นย่อมตกแก่คู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ ดังนั้น ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคจึงไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ไม่อยู่ใน

ความรู้เห็นของตนเองเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจ แต่ผู้เสียหายยังคงมีภาระการพิสูจน์จำนวนมูลค่าความเสียหายเพื่อเป็นฐานในการที่ศาลจะได้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เรียกว่าค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ส่วนพฤติการณ์ต่างๆ ที่ศาลต้องคำนึงถึงในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษนั้นเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้เสียหายและผู้ประกอบการสามารถพิสูจน์แสดงเพื่อเรียกร้องและหักล้างกันได้ เช่น ผู้เสียหายพิสูจน์ถึงความร้ายแรงของความเสียหายที่ตนได้รับ ส่วนผู้ประกอบการก็พิสูจน์ถึงการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น เป็นต้น

กรณีจึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้เสียหายยังคงมีภาระการพิสูจน์จำนวนมูลค่าความเสียหายจากการกระทำความผิด โดยค่าเสียหายดังกล่าวจะเป็นค่าเสียหายที่แท้จริงเพื่อเป็นฐานในการที่ศาลจะเป็นผู้นำมาคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษอีกครั้งตามอัตราที่กฎหมายนั้นๆ กำหนดไว้ โดยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ศาลจะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสียหายและผู้กระทำละเมิดต่างสามารถหยิบยกขึ้นเป็นข้ออ้างเพื่อเรียกร้องหรือปฏิเสธการได้รับหรือการชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วยกันทั้งสิ้น

ปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย คือ แม้ว่าตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคนั้น ผู้เสียหายไม่มีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ และไม่มีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีการกระบวนการในการผลิตที่อยู่ในความรู้เห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าก็ตาม แต่การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยังคงกำหนดให้ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์อยู่ ได้แก่ พิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเงินเท่าใด พิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นโดยตรง พิสูจน์ถึงความเป็นผู้ประกอบการของจำเลยด้วยว่าจำเลยเป็นผู้ประกอบการเกี่ยวข้องกับสินค้านั้นๆ อย่างไร และพิสูจน์ว่าใช้สินค้าและเก็บรักษาตามวิธีการที่ถูกต้องตามปกติ โดยแม้จะให้อำนาจศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภค แต่การสืบพิสูจน์เพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้เสียหายมีหน้าที่สำคัญในการพิสูจน์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือ ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความสัมพันธ์ในผลของความเสียหายที่ตนได้รับว่ามีสาเหตุจากสินค้าของผู้ประกอบการ ซึ่งการนำสืบพิสูจน์ดังกล่าวนี้ ผู้เสียหายต้องประสบปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำมาใช้ในการนำสืบ เนื่องจากการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวส่วนมากจะจำเป็นต้องอาศัยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์หรือการแพทย์มาเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าสินค้านั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายจริง ซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานส่วนใหญ่จะอยู่ในความครอบครองของฝ่ายผู้ประกอบการแต่เพียง

ฝ่ายเดียว ทำให้ผู้เสียหายต้องประสบปัญหาความยากลำบากในการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำมาใช้ในการนำสืบเรื่องดังกล่าว เนื่องจากหากให้ผู้ประกอบการเป็นฝ่ายที่ต้องนำสืบพิสูจน์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ ส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ ผู้ประกอบการย่อมนำสืบเฉพาะข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่รูปคดีของตน ซึ่งจะทำให้ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าสินค้าของผู้ประกอบการเป็นสินค้าที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษส่วนใหญ่ล้วนเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย ในการพิสูจน์ถึงจำนวนความเสียหายที่ตนได้รับ และพิสูจน์พฤติการณ์บางลักษณะที่ถือว่าร้ายแรงอันเป็นผลให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มขึ้นจากความเสียหายที่แท้จริงได้ ในขณะที่ฝ่ายผู้กระทำละเมิดนั้น แม้ว่าตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดแม้มิได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคบัญญัติให้ฝ่ายผู้ประกอบการธุรกิจพิสูจน์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้เห็นของตนก็ตาม แต่ก็ยังเป็นช่องว่างให้ฝ่ายผู้ประกอบการสามารถพิสูจน์พฤติการณ์เพื่ออ้างมิให้ตนต้องรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษได้ เช่น พิสูจน์ว่าตนได้ใช้กระบวนการในการผลิตที่ถูกต้องได้มาตรฐานครบถ้วนแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดขึ้นด้วย หรือตนได้พยายามบรรเทาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่แล้ว เป็นต้น ดังนั้น ความสำคัญในการพิสูจน์จึงอยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงเพื่อนำสืบแสดงให้เห็นพฤติการณ์ร้ายแรงที่สมควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

## (2) ปัญหาลักษณะของการกระทำหรือพฤติการณ์ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดในลักษณะที่ร้ายแรงซ้ำอีก ดังนั้น ลักษณะของการกระทำหรือพฤติการณ์ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นลักษณะหรือพฤติการณ์ที่ถือว่าร้ายแรงสมควรป้องปรามอย่างยิ่ง โดยในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ต่างยึดถือลักษณะของการกระทำหรือพฤติการณ์ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การกระทำโดยมีเจตนาชั่วร้าย การกระทำโดยมีเจตนาถั่นแกล้งให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายโดยไม่มีเหตุอันควร การกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์หรือผลกำไรโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น การกระทำอันเป็นอันตรายกระทบต่อความสงบมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าลักษณะของการกระทำหรือพฤติการณ์ดังกล่าวบัญญัติอยู่ในกฎหมายเรื่องใด ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยก็ได้บัญญัติลักษณะการกระทำหรือพฤติการณ์ที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ โดยตาม

พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 กำหนดลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติความลับทางการค้าถือว่าเป็นเรื่องที่ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษหรือค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดคือการทำหน้าที่ได้กระทำลงโดยจงใจหรือมีเจตนาในการกลั่นแกล้งเป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า ขณะที่ลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ถือว่าร้ายแรง จำต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษกำหนดไว้เพียงว่ากระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงกระทำในลักษณะอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่เป็นธรรม แม้ผู้กระทำมิได้มีเจตนาเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการก็ตาม ส่วนลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถือว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงสมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้นกฎหมายกำหนดไว้เป็นเพียงตัวอย่างโดยใช้คำว่า “เช่น” เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย เป็นต้น ดังนั้น อาจมีพฤติกรรมหรือลักษณะการกระทำอื่นๆ ที่ศาลสามารถกำหนดให้ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ด้วย ในขณะที่ลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ถือว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงสมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงนั้นกฎหมายกำหนดไว้เป็นเพียงตัวอย่างโดยใช้คำว่า “เช่น” เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่ ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการธุรกิจ การที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า ลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทั้งพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ล้วนมีเจตนารมณ์ในการกำหนดเดียวกันคือเป็นเรื่องที่ร้ายแรง ไม่เพียงต่อตัวผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง

หากแต่พิจารณาในด้านของฝ่ายผู้กระทำที่ไม่ใช่ดีต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สังคมด้วย เป็นไปตามเจตนารมณ์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษในการป้องปรามการกระทำความผิด ซึ่งระบบกฎหมายไทยมีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ปัญหาลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษอยู่ที่ลักษณะการกระทำความผิดมีความแตกต่างกัน การกระทำความผิดในลักษณะอย่างหนึ่งอาจเคยถือเป็นความผิดร้ายแรงต่อสังคมอันสมควรถูกกำหนดให้ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ในเวลาต่อมาเมื่อสภาพเศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนแปลงไปการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั้นอาจไม่ถือเป็นความเสียหายร้ายแรงถึงกับต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เป็นได้ ในทางกลับกันการกระทำความผิดที่เดิมไม่ถือเป็นความเสียหายชั่วร้ายรุนแรงต่อสังคม แต่ต่อมาอาจกลับกลายเป็นความผิดร้ายแรงที่สังคมต้องการป้องปรามมิให้มีการกระทำในลักษณะเดียวกันนั้นเกิดขึ้นอีกเลยก็ได้ ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมีความอ่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมทางกฎหมายของแต่ละประเทศและการให้ความสำคัญในเชิงเป็นแนวนโยบายของประเทศต่างๆที่นำมาใส่ไว้ในระบบกฎหมาย การยึดติดกับตัวบทกฎหมายโดยไม่สนใจสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงอาจกลายเป็นปัญหาและเกิดความไม่เป็นธรรมทั้งต่อผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดได้ การกำหนดพฤติกรรมหรือลักษณะการกระทำความผิดที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงแคบเกินไปในการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เกิดประสิทธิภาพ

### (3) ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษมีอาจเกิดขึ้นได้โดยลำพังแต่ต้องมีค่าเสียหายที่แท้จริงเกิดขึ้นด้วยเสมอ โดยการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมิได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน แต่เป็นการกำหนดเพดานขั้นสูงในการคำนวณเป็นที่เท่าขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญแก่การกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนั้นๆดังนี้

การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 กำหนดเพดานค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษให้แก่ผู้เป็นเจ้าของความลับทางการค้าที่ถูกทำละเมิดให้ความลับทางการค้าสูญสิ้นการเป็นความลับเป็นจำนวนไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่คนพิการที่ถูกกระทำการอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยไม่เป็นธรรมเป็นจำนวนไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจชดใช้ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนไม่เกินสองเท่าของความเสียหายที่แท้จริง แต่หากศาล



กำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงไม่เกินห้าหมื่นบาทก็ให้ศาลมีอำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

จากการศึกษาปัญหาการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษพบว่า การกำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีความแตกต่างกันน้อยในกฎหมายแต่ละฉบับ ทำให้ทราบเพียงการให้ความสำคัญในการป้องปรามการกระทำความผิดในลักษณะต่างๆที่แตกต่างกันออกไป โดยการกำหนดเพดานค่าเสียหายเชิงลงโทษที่สูงย่อมแสดงให้เห็นถึงความต้องการป้องปรามการกระทำ ความผิดเรื่องนั้นๆ อย่างมากตามไปด้วย แต่มิได้สะท้อนได้ว่าเพดานในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายนั้นๆมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะเมื่อเวลาผ่านไป สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วนั้น เพดานในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำ ความผิดในบางลักษณะที่เคยกำหนดไว้ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ เหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เริ่มตีความการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้แค่ลงเพราะเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่สูงเกินไปย่อมไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว เพราะอาจทำให้เกิดความเสียหายเกินสมควร และจากการศึกษาพบว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีเพดานอยู่ในช่วงไม่เกินสองถึงห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งประเทศไทยก็กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่สูงไปกว่าเกณฑ์ที่ใช้ในต่างประเทศ

ปัญหาในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงอยู่ที่ความไม่แน่ชัดเรื่องความเหมาะสมของอัตราที่กำหนดเป็นเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษ และขาดการทบทวนความเหมาะสมของเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษในห้วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแม้ว่าการกำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีข้อดีในการเป็นกรอบการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าว แต่ก็มีข้อเสีย เพราะการเปลี่ยนแปลงทางภาพเศรษฐกิจสังคม ลักษณะพฤติการณ์การกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ไม่สามารถใช้เพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษในอัตราเดิมได้ในขณะ ที่การแก้ไขกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมีกระบวนการขั้นตอนที่ต้องผ่านรัฐสภาซึ่งใช้เวลานานจนอาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการบังคับใช้ให้เกิดความชอบธรรมอย่างทันทั่วทั้งที่

#### (4) ปัญหาผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ

กฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษทั้ง 4 ฉบับของไทยกำหนดให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ เช่นเดียวกันกับที่ศาลมีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายที่แท้จริงที่พิสูจน์ได้

ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบประมวลกฎหมาย ต่างจาก ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี วิธีพิจารณาความในศาลของ ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกามีระบบลูกขุน ซึ่งคัดเลือกจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นมาร่วม ในการพิจารณาให้ความเห็นในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย โดยเชื่อว่าคณะลูกขุนซึ่งเป็น วิทยุชนคนทั่วไปแห่งท้องถิ่นนั้นจะสามารถเข้าใจถึงการกระทำความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น ได้อย่างแท้จริงเสมือนประสบกับตนเอง และคณะลูกขุนจะเป็นคนกลางในการให้ความเห็นด้วย อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดอคติของคณะลูกขุน ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา จึงกำหนดให้ศาลมีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมดุลพินิจของคณะลูกขุน โดยสามารถแนะนำและ ตรวจสอบความเห็นของคณะลูกขุนอีกชั้นหนึ่ง ในขณะที่ประเทศไทยมีเพียงศาลเท่านั้นที่ใช้ดุลพินิจ กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยไม่มีกระบวนการที่ช่วยเหลือหรือควบคุมดุลพินิจศาล ทำให้ ดุลพินิจศาลเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษถูกโต้แย้งคัดค้านในศาลชั้นสูงขึ้นไป ซึ่งนอกจากจะ ก่อให้เกิดการระคิดความมากขึ้นในศาลสูงแล้ว ยังเสียค่าใช้จ่าย และเสียเวลาอย่างมากกว่าคดีแต่ละ เรื่องจะเป็นที่ยุติ

จากการศึกษาวิจัยจนได้ข้อสรุปข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยทั้ง 4 ฉบับ อันได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธี พิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ทั้ง 4 ประเด็นปัญหา ได้แก่ ปัญหาการพิจารณาพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ปัญหาลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ปัญหาการกำหนด จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ และปัญหาผู้มีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ สามารถปรับปรุง แก้ไขโดยนำวิธีการในต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ ดังจะได้กล่าวในส่วน ข้อเสนอแนะต่อไป

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากตามที่คุณวิจัยได้ศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในกฎหมายไทยที่สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประการสำคัญ ได้แก่ ปัญหาการพิจารณาพิสูจน์ค่าเสียหายเชิง ลงโทษ ปัญหาลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ปัญหา การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ และปัญหาผู้มีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ผู้วิจัยจึง ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามประเด็นที่กำหนดไว้ ดังนี้

### ประการแรก ปัญหาการพิสูจน์ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ด้วยเหตุว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษมิได้แยกส่วนออกจากค่าเสียหายที่แท้จริงหรือค่าเสียหายเพื่อการชดเชย ดังนั้น การพิสูจน์ของผู้เสียหายในเรื่องค่าเสียหายที่แท้จริงจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา โดยที่ปัจจุบันผู้เสียหายยังคงมีการพิสูจน์จำนวนมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นตามหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 โดยในส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นผู้เสียหายยังควรต้องพิสูจน์ถึงพฤติการณ์ความร้ายแรงในการกระทำความผิดที่จะทำใหศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้ได้ เช่น การกระทำความผิดเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง มีเจตนาถั่นแกล้งผู้เสียหาย กระทำโดยค้ำใจถึงแต่ผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับในลักษณะแสวงหาผลกำไร โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นต้น ในขณะที่ฝ่ายผู้กระทำความผิดหรือกระทำละเมิดตามกฎหมายนั้นๆ ก็มีสิทธิพิสูจน์ถึงพฤติการณ์อันทำให้ตนไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ เช่น พิสูจน์ว่าผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดด้วย พิสูจน์ว่าตนได้พยายามบรรเทาเบี่ยงเบนความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่แล้ว เป็นต้น

เนื่องจากสาระสำคัญในการพิสูจน์ความเสียหายในกรณีการได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษอยู่ที่การนำสืบพฤติการณ์ต่างๆ ในการกระทำความผิด ดังนั้น การค้นคว้าแสวงหาพยานหลักฐานมาแสดงให้เห็นพฤติการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรกระทำได้อย่างกว้างขวาง ปราศจากการปิดบังซ่อนเร้นพยานหลักฐาน ซึ่งปัจจุบันสิทธิของทนายความหรือคู่ความในการค้นคว้าแสวงหาพยานหลักฐานตามระบบกฎหมายไทยยังไม่เปิดกว้างนัก โดยคู่ความหรือทนายความไม่อาจแสวงหาพยานหลักฐาน ได้อย่างกว้างขวาง โดยทำได้เพียงขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริง และขอให้คู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอกส่งต้นฉบับเอกสารเท่านั้น ซึ่งหากเป็นพยานเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษย่อมถูกคู่ความอีกฝ่ายปกปิดหรือไม่รับรองความถูกต้อง แม้ว่าในกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะใช้วิธีพิจารณาในเชิงระบบได้ส่วน คือให้ศาลมีอำนาจในการค้นหาข้อเท็จจริง เช่น ให้ศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองและเป็นผู้ถามพยาน รวมถึงมีอำนาจในการมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแสวงหาข้อเท็จจริงได้ก็ตาม แต่ก็มีคามมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคให้สามารถดำเนินการฟ้องร้องต่อผู้คดีในศาลด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องมีทนายความ แต่ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวยังไม่เพียงพอแก่การค้นคว้าแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์พฤติการณ์อันควรกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้นำวิธีการของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกามาใช้ โดยประเทศอังกฤษกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคู่ความในการเปิดเผยพยานหลักฐาน หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมเปิดเผย

พยานหลักฐานตามหน้าที่ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้เปิดเผยได้ ขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกระบวนการในการรวบรวมข้อเท็จจริงทั้งในส่วนของพยานเอกสาร และพยานบุคคลจากคู่ความฝ่ายอื่นและจากบุคคลภายนอกที่เรียกว่า การดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาสืบพยาน เช่น การสอบถามข้อเท็จจริงจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม การขอให้คู่ความฝ่ายอื่นแสดงเอกสารและวัตถุพยาน เป็นต้น โดยศาลจะเป็นเพียงผู้ควบคุมกระบวนการให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยอมรับกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง คู่ความฝ่ายที่ดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงสามารถร้องขอต่อศาลให้บังคับคู่ความที่ไม่ยอมรับการค้นหาข้อเท็จจริงให้เปิดเผยข้อเท็จจริงได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีเจตนารมณ์ในการให้คู่ความแต่ละฝ่ายทราบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อจะได้มีโอกาสโต้แย้งคัดค้านหรือต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้การพิสูจน์พหุเหตุการณ์ต่างๆ ที่ศาลต้องคำนึงถึงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ประการที่สอง ปัญหาลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

แม้ว่าหลักการการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีกรอบการพิจารณาสำหรับการกระทำผิดในลักษณะชั่วร้ายรุนแรงเป็นภัยต่อสังคมก็ตาม แต่การกระทำผิดตามกฎหมายแต่ละเรื่องมีความแตกต่างกัน และการกระทำบางอย่างที่แต่เดิมเคยถือว่าร้ายแรง ต่อมาเมื่อเวลาผ่านไปอาจไม่ถือว่าร้ายแรงจนถึงกับต้องกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการทบทวนลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตามสภาพการกระทำผิดที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการกระทำที่อาจส่งผลร้ายแรงมากขึ้นหรือน้อยลงไป เช่น การใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาใช้ในการกระทำผิด การใช้วิธีการที่ซับซ้อนในการกระทำผิดและได้รับผลตอบแทนสูง เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้สูงขึ้นตามไปด้วย เป็นต้น และเนื่องจากการกำหนดลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายไทยนั้นแคบเกินไป ผู้วิจัยจึงเสนอให้กำหนดในลักษณะกว้างๆ ไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ แล้วจึงค่อยกำหนดรายละเอียดไว้ในกฎหมายลำดับรอง อาจเป็นระเบียบที่กำหนดในหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเท่าทันต่อการกระทำผิดและความเสียหายที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นพลวัต

ประการที่สาม ปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ปัญหาข้อนี้มีความสอดคล้องกับปัญหาในประการที่สอง โดยที่หากการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความร้ายแรงมาก การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ควรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

อยู่ที่ความเหมาะสมในการกำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษ และแม้มีเพดานการคำนวณแต่ก็ยังมีช่วงระหว่างเพดานการคำนวณให้ต้องพิจารณาตีความอีกด้วย กรณีจึงเป็นการยากที่จะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีความเหมาะสมและเป็นที่น่าพอใจแก่ทุกฝ่าย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการทบทวนความเหมาะสมของเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยอาจนำวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติและเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์ร่วมด้วย ทั้งนี้ ควรมีการทบทวนความเหมาะสมในช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย และไม่ควรยึดติดกับการกำหนดเพดานการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษในทุกกรณี หรือกำหนดไว้ตายตัวในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ แต่ควรกำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรองเพื่อให้ง่ายต่อการปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การแก้ไขปัญหาลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่สมควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ประการที่สี่ ปัญหาผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ดังที่กล่าวแล้วว่าในระบบกฎหมายไทยศาลเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษ แม้กฎหมายเฉพาะที่มีบทบัญญัติเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษจะกำหนดเพดานขั้นสูงและเงื่อนไขประกอบการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่ศาลไว้บ้างก็ตาม แต่ก็ยังมีช่องว่างให้ศาลประสบปัญหาที่ต้องใช้ดุลพินิจตามลำพังในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ทำให้ต้องมีการโต้แย้งคัดค้านดุลพินิจศาลที่กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษน้อยเกินไปด้วยการอุทธรณ์ฎีกาคัดความขึ้นสู่ศาลสูง โดยผู้อุทธรณ์หรือฎีกาไม่อาจคาดหมายได้ว่าศาลสูงจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เพียงพอต่อความต้องการตนหรือไม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้นำหลักการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่ใช้ระบบคณะลูกขุนมาประยุกต์ใช้กับระบบกฎหมายไทย โดยแม้ว่าประเทศไทยจะไม่มีคณะลูกขุนช่วยให้ความเห็นแก่ศาลในการวินิจฉัยค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างไรก็ตาม ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ประเทศไทยมีระบบการไกล่เกลี่ยก่อนการสืบพยานหลักฐาน โดยมีผู้ประนอมข้อพิพาทหรือเรียกว่าผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่รับทราบข้อเท็จจริงและความต้องการจากคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อหาข้อยุติอันเป็นที่พอใจจนสามารถยุติคดีความได้โดยมิต้องมีการสืบพยานหลักฐาน อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการลดปริมาณคดีความในศาลและลดความขัดแย้งของคู่ความทั้งสองฝ่าย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้เพิ่มอำนาจผู้ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทให้สามารถให้ความเห็นเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ศาลได้ โดยให้จัดทำรายงานประกอบความเห็นเสนอต่อศาล ทั้งนี้ เพื่อช่วยศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยเทียบเคียงกับคณะลูกขุนในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งจะเกิดผลดีกว่าที่ศาลจะใช้ดุลพินิจตามลำพัง อีกทั้งทำโดยคนกลางที่ไม่มีส่วนได้เสียในคดีกับคู่ความทั้งสองฝ่ายด้วยซึ่งทำให้เกิดความเชื่อถือ แต่ผู้ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้ต้องมี

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษและความเสียหายในลักษณะอื่นๆ เป็นการเฉพาะ ด้วยก็จะเพิ่มประสิทธิภาพความน่าเชื่อถือแก่คู่ความในการนำเสนอข้อเท็จจริงและเกิดความน่าเชื่อถือแก่ศาลในการถ่วงดุลอีกครั้งได้ด้วย ซึ่งรายงานเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าว ควรทำภายหลังที่ได้มีการสืบพยานในคดีเสร็จสิ้นแล้ว แต่ทั้งนี้ ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาท จะต้องได้รับการคัดเลือกให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับคดีนั้นๆ เพื่อรับผิดชอบพิจารณาเสนอรายงานต่อศาล โดยต้องทราบข้อเท็จจริงในคดีมาตั้งแต่ต้นคือนับตั้งแต่ชั้นไกล่เกลี่ยก่อนสืบพยาน ซึ่งช่วงระยะเวลาในการรอรายงานความเห็นจากผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทจะเป็นช่วงเวลาอีกระยะหนึ่งที่โจทก์และจำเลยจะสามารถไกล่เกลี่ยกันอีกครั้งจนอาจได้ข้อสรุปที่พอใจร่วมกันโดยไม่ต้องมีการพิพากษาคดีและทำให้คดีถึงที่สุด โดยไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษา แต่ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทจะต้องได้รับการพัฒนาอบรมความรู้ให้พร้อมเพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้เสนอรายงานความเห็นเรื่องค่าเสียหายในลักษณะต่างๆ รายงานความเห็นจากผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทจะนำมาช่วยประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลได้อีกทางหนึ่งเสมือนเป็นตัวช่วยแก่ศาลมิให้ต้องใช้ดุลพินิจแต่เพียงลำพัง อีกทั้งรายงานดังกล่าวจะถูกเก็บเข้าสำนวนคดีและหากคดีต้องขึ้นสู่ศาลสูง ศาลสูงก็จะสามารถนำมาประกอบการพิจารณาได้อีกชั้นหนึ่ง ช่วงแรกของการที่ศาลใช้วิธีกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยการใช้ดุลพินิจประกอบการพิจารณารายงานความเห็นของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาท ควรเป็นข้อปฏิบัติภายในของแต่ละศาลเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทเรื่องดังกล่าวไปก่อน แล้วค่อยพัฒนาเป็นกฎหมายในภายหลัง โดยให้ประเมินประสิทธิภาพของวิธีการดังกล่าวว่าช่วยลดปริมาณคดีที่มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านดุลพินิจศาลในการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ไม่ได้หรือค่าเสียหายเชิงลงโทษของศาลมากน้อยเพียงใดด้วย

ดังปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นแนวทางในเชิงนโยบายที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในระบบกฎหมายไทยให้มีความเหมาะสมบรรลุดุวัตถุประสงค์ในการป้องปรามการกระทำความละเมิดที่มีลักษณะร้ายแรงซึ่งไม่ควรเอาเยี่ยงแบบอย่างมิให้เกิดขึ้นซ้ำอีก อันจะส่งผลให้สังคมได้รับประโยชน์สูงสุดต่อไป

อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่นักนิติศาสตร์ไทยต้องพิจารณาคือ ต้องเข้าใจว่าประเทศไทยมีสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และระบบกฎหมายแตกต่างจากประเทศเป็นต้นแบบของเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี กล่าวคือ ประเทศไทยไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นทุนนิยมมากพอที่จะมีความสามารถชดใช้เงินจำนวนมากเพื่อรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากความรับผิดชอบในลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการชดใช้ความเสียหายที่มากกว่าความเสียหายแท้จริงที่ผู้ทำละเมิดได้ก่อขึ้น โดยมีลักษณะการชดใช้ความเสียหายด้วยเงินมหาศาลที่สร้างความมั่นคง

ปลอดภัยให้แก่สังคมในอนาคตว่าผู้กระทำความผิดจะเกิดความเข็ดหลาบและเป็นอุทาหรณ์มิให้มีการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวซ้ำอีก แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลร้ายแรงต่อฝ่ายผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะกรณีที่เพิ่งก้าวเข้าสู่การเริ่มต้นทางธุรกิจจนอาจถึงขั้นล้มละลายได้เช่นกัน ดังนั้น การให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดที่ผู้กระทำความผิดควรถูกกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงย่อมต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมแก่ฝ่ายผู้กระทำความผิดควบคู่กันไป

นอกจากข้อเสนอแนะทั้ง 4 ประการ ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของสังคมด้วย เพราะเมื่อผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบแล้วสังคมก็ได้ประโยชน์ และค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวมีจำนวนมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงมาก ดังนั้น การมอบค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำความผิดในคดีหนึ่งๆ แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นอย่างเดียวย่อมอาจทำให้เกิดการใช้กฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์แก่ผู้เสียหายและทนายโจทก์ ขณะที่ฝ่ายจำเลยอาจต้องล้มละลายและไม่มีเงินพอชดใช้ค่าเสียหายใดๆ แก่ผู้เสียหายรายอื่นๆ อีก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะเพิ่มเติมให้มีการจัดตั้งกองทุนค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายแต่ละเรื่อง เช่น กองทุนค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับผู้เสียหายในคดีผู้บริโภคร โดยมีส่วนงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นดูแลและมีอำนาจบริหารจัดการ หรือกองทุนค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับผู้พิการที่ได้รับความเสียหายจากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมทุกรูปแบบ โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมีอำนาจกำกับดูแล หรือกองทุนค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับผู้ประกอบการที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า โดยสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า หรือหน่วยงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผู้กำกับดูแล เป็นต้น แนวทางที่กล่าวมานี้ นอกจากจะช่วยแก้ปัญหการบังคับใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้ว ยังทำให้ผู้เสียหายที่ศาลพิพากษาให้ได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษมีหลักประกันว่าจะได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างทั่วถึงแท้จริง ขณะที่ฝ่ายผู้กระทำความผิดไม่ต้องตกอยู่ในสภาพล้มละลาย อันส่งผลให้สังคมได้รับประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั่นเอง

๒๕

บรรณานุกรม



## บรรณานุกรม

### ภาษาไทย

### หนังสือ

- เข็มชัย ชูติวงศ์. (2551). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (8). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- จรัญ ภักดีธนากุล. (2551). กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (3). กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- ชูศักดิ์ ฉัตรชุติมากร. (2553). ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภคร. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- ดิลก เสริมวิริยะกุล. (2553). การเพิ่มค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- ธานี เกศวพิทักษ์. (2551). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร (2). กรุงเทพฯ: พลสยามพรีนติ้งและพับลิชชิ่ง.
- ธานี สิงหนาท. (2551). คู่มือการศึกษาพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา (6). กรุงเทพฯ: กรุงสยามพับลิชชิ่ง.
- พจน์ บุษปาคม. (2520). คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. กรุงเทพฯ: แสงทองการพิมพ์.
- ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2539). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (5). กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์.
- เพ็ง เพ็งนิตติ. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- เพิ่มพูน พิศาลธุรกิจ. (2556). พยานหลักฐานในคดีแพ่ง (3). กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2553). คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2533). คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2553). การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย. สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

- สุมาลี วงษ์วิฑิต. (2548). *กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ตาถมิกวรรได้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุขุม สุกนิตย์. (2550). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

### บทความ

- พงษ์เดช วานิชกิตติกุล. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. เอกสารในการสัมมนาเรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จัดทำโดยคณะทำงาน โครงการประชุมแนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลชั้นอุทธรณ์. วันที่ 20 สิงหาคม 2552.
- อภิรัช ภูเมือง. *บันทึกเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษในระบบกฎหมายไทย (Punitive Damages In Thai Legal System)*. เอกสารเสนอที่ประชุมฝ่ายร่างกฎหมายในวันพุธที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551.
- อนันต์ จันทร โอภากร. (2531). *โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด.60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ รวบรวมบทความเกษียณอายุราชการ*.

### วิทยานิพนธ์

- กฤษณ ทองคำแท้. (2550). *ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อสิทธิในทรัพย์สิน: ศึกษาเฉพาะกรณีค่าเสียหายเชิงลงโทษ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- ปริญญาวัน ชมเสวก. (2550). *ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัทมธนา เล่าอัครภาคย์. (2552). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษาเฉพาะกรณีสินค้าประเภทรถยนต์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรนรินทร์ คงเกษม. (2554). *ปัญหาการพิสูจน์ของผู้เสียหายเพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

American Jurisrudence. (1965). *Damage* (2nd ed.). New York: The Lawyers Co-Operative Publishing.

Becker, De J.E. (1962). *The Principle and Practise of the Civil Code of Japan*. London: Butterworth.

Bart, Pollock F. (1951). *Tort* (12th ed.). London: Stevens & Sons.

Cormick, Mc. Charles T. (1980). *Damages*. Minnesota: West Publishing.

Cavalier, Georges. *Punitive Damages and French Public Policy*. Lecture Draft. Nagoya University Oct. 4-5, 2007.

Dobbs, Dan B. (1973). *Remedies*. St. Paul, Minnesota: West Publishing.

Nicholas, barry. (1991). *An Introduction to Roman Law*. Oxford: Clarendon.

Percy, Winfield H. (1948). *Text Book If the Law If Tort* (4th ed.). London: Sweet & Maxwell.

Ryan, K.W. (1962). *An Introduction to Civil Law*. Sydney: The Law Book.

Salmond, John, Sir. (1924). *The Law of Torts: a Treatise on the English Law of Liability For Civil Injuries* (6th ed.). London: Sweet & Maxwell.

Stone, Friedman F. (1977). *Louisiana Civil Law Treatise*. Trot Doctrine St. Paul, Minnesota: West Publishing.

Street, Harry. (1962). *Principles of the Law of Damages*. London: Sweet & Maxwell.

## ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล

นางสาวณัฐสุรีย์ เจริญสุขวิมล

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ทนายความประจำสำนักงาน อ. ทรัพย์เงินทอง ทนายความ